

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
VĒSTURES UN FILOZOFIJAS FAKULTĀTE
ARHEOLOĢIJAS UN VĒSTURES PALĪGZINĀTŅU KATEDRA

Vēstures bakalaura studiju programmas

3. kursa studente

Laura Buša

Stud. apl. Nr. Ib12092

PĒTERUPES EVANĢĒĻISKI LUTERISKĀS BAZNĪCAS UN DRAUDZES VĒSTURE
(1945–1988)

BAKALaura DARBS

Darba zinātniskais vadītājs

Asoc. prof.

Aleksandrs Gavriļins

RĪGA 2014

Anotācija

Šis bakalaura darbs ir par Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas un draudzes vēsturi lielākajā daļā no tā laika (1945.–1988.), kad Latvijas valsti bija okupējusi PSRS. Man bija svarīgi uzzināt, kā vispārējā valsts politika reliģijas jautājumos tika realizēta šajā konkrētajā baznīcā. Šis īsais, bet ļoti svarīgais, posms baznīcas vēsturē parādīja, cik liela nozīme baznīcas darbībā ir valsts attieksmei pret reliģiju. Ļoti svarīga šajā sarežģītajā laikā bija arī mācītāja personība. Draudze sekmīgi darbojās visu padomju laiku. Par spīti tam, ka šis laiks reliģijai bija ļoti grūts, ir redzams, ka ar katru gadu rosme draudzē auga. Jo vairāk liberalizējās valsts politika pret reliģiju, jo vairāk cilvēku iesaistījās draudzes darbībā.

Annotation

This bachelor's work is about Peterupe Evangelical Lutheran church and parish history in most of the time when Latvia was occupied by the USSR (1945–1988). For me it was important to find out how countries religial policy were implemented in this church. This short, but very important time stage in history of this church, showed how import in the churches action was the national attitude toward religion. However, it was not the only one which mattered. Very important in this difficult time was also the personality of the pastor. The parish worked all the Soviet time. Despite the fact that this was a very hard time for religion, it is evident that with each year activity in the parish grew. The more liberal against religion was national policy, the more people involved in the parish work.

Apzīmējumu saraksts

PSRS – Padomju Sociālistisko Republiku Savienība

LPSR – Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika

PSKP – Padomju Savienības komunistiskā partija

LELB – Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca

LVA – Latvijas Vēstures arhīvs

Ev. lut. – Evaņģēliski luteriskā

KPFSR - Krievijas Padomju Federatīvā Sociālistiskā Republika

Saturs

Anotācija	2
Annotation.....	3
Apzīmējumu saraksts	4
Ievads	6
Avotu un literatūras apskats	8
1. NODAĻA. VALSTS ATTIEKSME PRET BAZNĪCU LATVIJĀ 1945. – 1991. GADĀ	11
1.1 Valsts attieksme pret reliģiju Josifa Staļina valdīšanas laikā	12
1.2 Valsts attieksme pret reliģiju Ņikitas Hruščova valdīšanas laikā	17
1.3 Valsts attieksme pret reliģiju Leonīda Brežņeva valdīšanas laikā	21
2. NODAĻA. MĀCĪTĀJI UN DRAUDZES VADĪBA	26
2.1. Mācītāji	26
2.1.1. Jānis Lemkins (1945–1958)	26
2.1.2. Jānis Dzindža (1958–1963)	27
2.1.3. Voldemārs Plamsis (1963–1978).....	28
2.1.4. Vaira Bitēna (1978 - 2004).....	30
2.2. Draudzes vadība	32
2.2.1. Draudzes reģistrācija	32
2.2.2. Draudzes izpildu orgāna un revīzijas komisijas darbība	33
3. NODAĻA. DRAUDZES AKTIVITĀTES.....	37
3.1. Kazuāliju noturēšana.....	37
3.2. Draudzes budžets	42
3.3. Draudzes garīgā dzīve.....	45
3.4. Draudzes rosība dievnama un tā piederumu uzturēšanā	54
Secinājumi.....	59
Izmantoto avotu un literatūras saraksts	62
Pielikumi.....	65

Ievads

Autore izvēlējās pētīt Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas un draudzes vēsturi no 1945.–1988. gadam, jo šī baznīca ir svarīga Saulkrastu, viņas dzimtās pilsētas, vēstures daļa. Baznīca ir lieciniece tam, ka pilsētās vēsture ir pietiekami sena. Turklāt tieši Pēterupes baznīca bija viena no tām baznīcām, kur padomju laikos kalpoja pirmā sieviete, kura Latvijā tika ordinēta mācītājas amatā – Vaira Bitēna. Autori saistīja šī neierastā pieredze.

Izvēlētais laika posms konkrētās baznīcas, līdzīgi kā citu baznīcu, vēsturē ir ļoti nozīmīgs, jo padomju laiki reliģiskajām iestādēm bija ļoti grūts posms. Šajā laikā tās cīnījās par savu pastāvēšanu. Pēterupes Evaņģēliski luteriskā baznīca bija viena no retajām baznīcām šajā apkaimē, kura turpināja darboties arī padomju laikos. Zinot to, ka daudzas baznīcas šajā laika posmā tika likvidētas, aktuāls paliek jautājums, kādā kvalitāte baznīca turpināja savu darbu, kādā veidā valsts politika ietekmēja Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas darbību. Pēterupes baznīcas vēsture ir pētīta, to savā brīvajā laikā darījuši tikai entuziasti (piemēram, Saulkrastu novadpētniece Dagnija Gurtiņa), kuri interesējušies par senākiem laikiem. Padomju gadu izpēte līdz šim nevienu nav interesējusi tik lielā mērā, lai sāktu pamatīgu izpēti, tāpēc ir svarīgi papildināt pētījumus par Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas vēsturi. Tāpat arī pats temats arvien ir aktuāls, jo ir tapuši vairāki vispārīgi darbi par baznīcu šajā laika posmā, bet trūkst konkrētu piemēru. Tā piemēram Z. Mankusas darbs “Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam” vai E. Zikmanes darbs “Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam” aprakstīta tikai politika, kāda attiecīgajā laika posmā tika pielietota pret baznīcu, bet nedod plašu ieskatu, kādā veidā tā tika īstenota uz vietām.

Bakalaura darba mērķis: izpētīt Pēterupes luteriskas baznīcas un draudzes vēsturi 1945.-1988. gadam.

Darba uzdevumi: 1) apzināt kāda bija vispārējā valsts politika reliģijas jautājumos, 2) izpētīt informāciju par draudzes vadību un mācītājiem, 3) izvērtēt, cik aktīva bija baznīcas draudzes darbība.

Darba hronoloģiskās robežas noteica gadi, kuros Latvija bija PSRS okupēta. Darbs neaptver periodu no 1989.–1991. gadam, jo par šo laika posmu atrodama informācija ir ļoti fragmentāra un nepilnīga, tāpēc darba izstrādē vajadzēs paļauties tikai uz subjektīvam atmiņām.

Darbs strukturēts trīs nodaļās ar apakšnodaļām. Pirmajā nodaļā „Valsts attieksme pret baznīcu Latvijā 1945.–1991. gadā” tiek apzināta PSRS un LPSR vadības attieksmi pret baznīcu. Otrajā nodaļā „Mācītāji un draudzes vadība” ir izvērtēta informācija par draudzes vadību un mācītājiem Jāni Lemkinu, Jāni Dzindžu, Voldemāru Plamsi un Vairu Bitēnu, kuri kalpoja Pēterupes Evaņģēliski luteriskajā draudzē dotajā laika posmā. Trešajā nodaļā „Draudzes aktivitātes” tiek analizēti daži ar baznīcas draudzi saistītie jautājumi: dievkalpojumu jeb kazuāliju (kristību, iesvētību, laulību, bērnu un dievgaldnieku skaita) statistikas svārstības, baznīcas budžeta izmaiņas, garīgās dzīves intensitāti un baznīcas ēkas un piederumu sakārtošanas darbi.

Avotu un literatūras apskats

Darbā izmantoti LELB arhīva, Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīva, LVA arhīva materiāli, atmiņas un literatūra.

Vislielāko materiālu apjomu autore ieguva LELB konsistorijas arhīvā. Tie ir npublicēti rakstītie avoti, kas tapuši kā atskaites varas orgāniem par norisēm baznīcas dzīvē, kas katru pusgadu, gadu tika pieprasītas, kā arī, tieši pretēji, tapuši tādēļ, lai baznīca varētu izklāstīt savas lūgumus un sūdzības varas orgāniem. Materiālu autori lielākoties bija LELB konsistorija vai Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas mācītāji J. Lemkins, J. Dzindža, V. Plamsis un V. Bitēna (retos gadījumos – draudzes valdes priekšsēdētājs). Pret šiem materiāliem jāizturas diezgan kritiski, jo tie rakstīti laikmeta garā un daudz kas var būt noklusēts, lai izvairītos no iespējamajām represijām, kas skāra tos, kuri neizdabāja valdošajam režīmam. Protams, ne visu varēja noklusēt, jo arī draudzes locekļu vidū bija cilvēki, kuri par tās darbībām ziņoja varas orgāniem, tāpēc, jādomā, ka galvenie fakti ir patiesi.

Arī LVA materiāli, kurus autore izmantoja, bija ļoti līdzīgi, pat identiski ar tiem, kas atrodami LELB konsistorijā. Daudz nācās sastapties ar dažādu materiālu kopijām, kas glabājas gan LELB konsistorijā, gan LVA. Tā, piemēram, iepazīstoties ar mācītāju biogrāfijām, LVA arhīvā atrodami materiāli bija gandrīz identiski ar tiem, kas glabājas LELB konsistorijas arhīvā, tādējādi šie materiāli jau apkopoto informāciju papildināja ļoti minimāli.

Autore izmantoja arī Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīva materiālus. Praktiski viss Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs kara laikā gājis bojā, līdz mūsdienām līdz šim nenoskaidrotā veidā ir saglabājušās dažas grāmatas, kas aptver apskatāmo laika periodu. No šīm grāmatām autore izmantoja trīs – Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hroniku no 1945. – 1956. gadam, Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas protokolu grāmatu un Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites. Ņemot vērā, ka šīs grāmatas savā laikā ir rūpīgi varas orgānu caurskatītas, par ko liecina zīmogs, kas atrodams to lapās, arī šīs grāmatas ir rakstītas laikmeta garā. Grāmatas apkopo to, kas baznīcā attiecīgajā laika posmā noticis, tāpēc arī šeit vērojama informācijas atkārtotība. Kā trūkumu visiem trim avotiem var minēt to, ka, neraugoties uz to, ka atrodamā informācija visos trīs avotos bieži atkārtojas, nereti nācās sastapties ar situāciju, ka baznīcas un varas orgānu sarakstes bija nepilnīgas, t. i., viena no tās pusēm nebija atrodama. Tas protams liek domāt par to, kāpēc šajos materiālos, kur visumā daudz informācijas atkārtojas, sastopami šādi iztrūkumi.

Bez šiem avotiem pieminami arī vairāki publicētie baznīcas kalendāri, kuros autore izmantoja kā avotus par svarīgiem notikumiem Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas dzīvē. To autori bija LELB konsistorijas locekļi, un, lai gan kalendārs bija paredzēts ticīgo lietošanai, avota mērķis nebija tikai informēt par svarīgiem notikumiem baznīcas dzīvē, tā patiesais mērķis bija parādīt cik laba priekš ticīgajiem ir padomju iekārta (tā pat atļauj izdot baznīcas kalendāru!). Autore nevar būt pārliecināta, ka informācija ir pilnīga, jo tajā laikā ne tikai daudz ko nevarēja publicēt, bet arī daudzi notikumi noteikti netika atzīti par pietiekami svarīgiem, lai tos izdevumos iekļautu. Kalendārā visbiežāk rakstīja par notikumiem, kuri varēja kalpot propagandas mērķiem, tāpēc jādomā, ka informācija par daudziem tieši baznīcas dzīvei svarīgiem notikumiem nav publicēti.

Tāpat savā darbā autore iekļāva atmiņas. Ļoti minimāli darbā iekļautas Bertas Ozoliņas (dzimusi 1917. gadā), vecākās starp mums esošās draudzes locekles, atmiņas. Jāpiemin, ka Berta Ozoliņa ir sieviete ar pārsteidzoši skaidru prātu, bet viņai svarīgāks liekas jaunības laiks, kurš pavadīts Krimuldas draudzē, tāpēc par Pēterupes draudzi viņa runāja nelabprāt. Iespējams, ka viņa gluži vienkārši savu iemeslu vadīta nevēlējās runāt par padomju laiku. Tāpat savās atmiņās ar autori dalījās Pēterupes draudzes mācītāja Vaira Bitēna (dzimusi 1941. gadā). Šeit pieminams tas, ka mācītāja bija ļoti labi pārdomājusi to, ko vēlas pateikt, kā arī labi atminējās visus notikumus, kurus autore ir fiksējusi savā darbā.

Autore uzrunāja arī Ausmu Kūlīti (dzimusi 1934. gadā) un Edīti Lapkovsku (dzimusi 1941. gadā), kuras atcerējās iemīļoto mācītāju Vairu Bitēnu, iepriekšējo draudzes mācītāju Voldemāru Plamsi, kā arī draudzes dzīvi padomju laikos. Svarīgi, ka sievietes bija notikumu aculiecinieces. Tomēr atmiņās sniegtās ziņas var būt nepilnīgas un neprecīzas, jo tā mēdz cilvēkus pievilt. Jāņem vērā arī tas, ka cilvēks šobrīd, tik ilgu laiku pēc šiem notikumiem, varbūt raugās uz padomju laikiem pavisam citādāk. Nav noliedzams, ka mūsdienās attieksme pret padomju laiku ir pavisam citādāka, nekā tā bija toreiz. Tāpat strādājot ar šo avotu jāērēķinās ar zināmu subjektīvismu, bet autore uzskata, ka tās noteikti ir neieciešams iekļaut darbā, jo tās ļauj iepazīt draudzes dzīvi tādu, kāda tā bija tā palīka cilvēku atmiņā.

Jāpiemin arī fakts, ka veciem cilvēkiem labāk atmiņā ir bērnības, jaunības laiki, bet daudzi savu jaunību ir pavadījuši citās draudzēs, kas tāpēc viņus interesē vairāk. Tāpat daudzi nemaz negrib runāt par padomju laiku. Un ir grūti izšķirt – vai tās ir bailes no režīma, vai kauns par sevi tajā laikā.

Lai iepazītos ar laikmetu, autore apskatīja daudzas literatūras vienības. Vispārīga informācija par laika posmu atrodama Dmitrija Pospelovska darbā *The Russian church under the Soviet regime*.¹ Darbs izdots 1984. gadā, bet tā autors D. Pospelovskis bija profesors Kanādā. Tas nodrošina to, ka darba autors savos spriedumos bijis neatkarīgs. Lai gan autors gribēja radīt darbu, ar kura palīdzību jebkurš interesents varētu iepazīties ar norisēm padomju valstī attiecībā pret baznīcu šajā laika posmā, viņu noteikti ierobežoja avotu trūkums.

Konkrētāk par J. Staļina valdīšanas laiku vispārīgu informāciju autore smēlās M. Škarovska rakstā *Сталинская религиозная политика и Русская Православная Церковь в 1943-1953 годах*.² Tāpat kā D. Pospelovska darbs, arī šis raksts bija paredzēts, lai jebkurš interesents varētu iepazīties ar konkrēto tematu, ņemot vērā to, ka autors darbojās Krievijā, viņam noteikti izdevies iegūt precīzāku materiālu.

Jau daudz precīzāku ieskatu tēmā sniedza Z. Mankusas raksts “Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam”.³ Daudz pieticīgāk apskatīju L. Brežņeva laiku, par kuru konkrētāka informācija atrodama E. Zikmanes rakstā “Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam”.⁴ Ņemot vērā to, ka abi publicētie pētījumi ir bakalaura darbi, autoru pirmie soļi zinātnisko pētniecisko darbu rakstīšanā, tie, protams, nav bez trūkumiem. Autores sevis izdarītos secinājumus ir balstījušas uz pieredzējušu pētnieku darbiem par attiecīgā laika posma politiku pret reliģiju, bet savos darbos vispārīgos pētījumus papildinājušas ar Latvijas piemēriem, tādējādi sniedzot šī bakalaura darba autorei tuvāku ieskatu tēmā. Jāsaka, ka darbu par attiecīgo laika posmu nav daudz, tāpēc jaunākie darbi lielā mērā atsaucas uz vecāko pētnieku izdarītajiem secinājumiem, tos papildinot ar konkrētiem piemēriem, saviem secinājumiem.

Mēģināju sintezēt iegūto informāciju, lai, salīdzinot dažādus avotus un literatūru, iegūtu objektīvu un precīzu faktu materiālu un radītu darbu, kurš varētu pilnīgi iepazīstināt ar Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas un draudzes dzīvi šajā laika posmā.

---

¹ Pospelovsky, D. *The Russian church under the Soviet regime, 1917. – 1982*. Crestwood, N.Y.: St. Vladimir’s Seminary press, 1984.

² Шкаровский, М. Сталинская религиозная политика и Русская Православная Церковь в 1943-1953 годах. 2. – 3., 11., 13. – 15., 18. – 21., 23., 26. lpp. Pieejams: http://eprints.lib.hokudai.ac.jp/dspace/bitstream/2115/39580/1/ASI27_001.pdf [aplūkots 21.02.15].

³ Mankusa, Z. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. *Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums*, 2001, Nr. 53, 22. – 23., 26., 30. – 36., 38., 118. – 119. lpp.

⁴ Zikmane, E. Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. Grām.: Grīslis, E (red.). u.c. *Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums*, 2001, Nr. 53., 115. – 118., 120., 122. - 124., 126. lpp

1. NODAĻA. VALSTS ATTIEKSME PRET BAZNĪCU LATVIJĀ 1945. – 1991. GADĀ

Paliekot nemainīga galvenajos vilcienos - ideoloģiskajā nesamierinātība pret reliģiju, Komunistiskā (boļševiku) partija atbilstoši šķiru cīņas un sociālisma celtniecības uzdevumiem elastīgi izmantoja tās vai citas ateistiskās audzināšanas formas un metodes. Partijas pirmā programma (1903. g.) izvirzīja prasību šķirt baznīcu no valsts un skolu no baznīcas, konsekventu sirdsapziņas brīvību, pilnīgu vienlīdzību tiesībās, neatkarīgi no dzimuma, reliģijai, rases un tautības.⁵ Partijas otrā programma (1919. g.) bija sociālisma celtniecības programma uzvarējušās proletariāta diktatūras apstākļos. Tika uzsākta aktīva cīņa pret reliģiju, izvērsta plaša izglītojošā un antireliģiskā propagandu. Programmas 13. punkts prasījis, lai katrs komunistu būtu nesamierināms cīnītājs pret reliģiskiem aizspriedumiem un sekmētu iedzīvotāju faktisko atbrīvošanu no reliģijas ietekmes. Krievijas Komunistiskās (boļševiku) partijas Centrālās komitejas 1921. gada lēmums aizliedza uzņemt partijā kulta kalpotājus, noteica, ka atbildīgi partijas darbinieki par programmas pārkāpšanu reliģisko attiecību laukā izslēdzami no partijas.⁶

Padomju Savienības Komunistiskās partijas XXII kongresā (1961. g.) pieņemtā partijas programma – komunisma celtniecības programma – uzsvēra, ka sevišķi svarīgu nozīmi iegūst zinātniskā pasaules uzskata izveidošana visos padomju sabiedrības darba cilvēkos. Partijas jaunie statūti (2. paragrāfs) uzlika par pienākumu katram komunistam veicināt komunistiskās sabiedrības cilvēka veidošanos un audzināšanu, enerģiski cīnīties pret visām pagātnes paliekām, buržuāziskās ideoloģijas izpausmēs, tai skaitā arī pret reliģiju.⁷

---

⁵ Balevics, Z. *PSKP politika attiecībā pret reliģiju un baznīcu*. Rīga: Latvijas PSR Zinību biedrība, Zinātniskā ateisma propagandas zinātniski metodiskā padome, 1973. 12. lpp.

⁶ Turpat, 15. – 17. lpp.

⁷ Turpat, 18. lpp.

1.1 Valsts attieksme pret reliģiju Josifa Staļina valdīšanas laikā

Valsts politika pret baznīcu šajā laikā būtībā iedalāma divos posmos: 1) 1943. – 1948. gads un 2) 1948. – 1953. gads. Līdz pat šim laikam politikas kursa maiņa, kas notika 1948. gadā, nav pilnīgi argumentēta. Līdz 1948. gadam Padomju Savienībai nebija kodolieroču, tāpēc tās valdība bija spiesta izmantot citus līdzekļus, ar ko iegūt ietekmi pasaulē, tajā skaitā arī baznīcu. Pēc 1948. gada sākās cita politika. Maskavas patriarhātam tajā bija mazāka loma, pamatā tam bija jāpiedalās kustībā par mieru. Šai kustībai bija jākompensē PSRS atpalcība militārajā jomā.⁸

Staļina ārpolitiskie plāni bija globāli: no 1943. gada vasaras, kad kara iznākums bija skaidrs, viņš sāka veidot pēckara pasaules kārtību. Viņš vēlējās radīt lielu valsti. Lai gan baznīcai šajā plānā bija sava loma, represijas pret to netika pārtrauktas. Tās vērsa pret dažādiem baznīcas novirzieniem. Tāpat tika sodīti baznīcas darbinieki, kuri darbojas uz laiku okupētajās teritorijās. Tomēr pašu Maskavas patriarhātu represijas neskāra.⁹ Jau sākot ar 1940. gadu Maskavas patriarhāts sāka spēlēt būtisku lomu padomju savienības vadības ārpolitiskajos plānos. Kara laikā baznīca mēģināja propagandēt A. Hitleru kā ļauno tēlu, tādējādi palīdzot valdībai. Pēc 1943. gada Staļingradas kaujas J. Staļins saprata, ka ar baznīcas palīdzību var ietekmēt Eiropu. Maskavas patriarhāta darbība aktivizējās pēc 1943. gada Staļina tikšanās ar metropolītiem.

Maskavas patriarhātam bija jārealizē uzbrūkošo stratēģiju un jāpalielina PSRS ietekme pēckara pasaulē. Maskavas patriarhāta uzdevumi bija: 1) pārvest savā jurisdikcijā visas pareizticīgās baznīcas, 2) nodrošināt Austrumeiropas valstīs baznīcas atbalstu „tautas demokrātijai”, 3) cīnīties ar Vatikānu, 4) nodrošināt savu pārākumu pareizticīgās un kristīgās pasaules starpā.¹⁰ Beigu beigās cīņai bija jārada vispasaules kristietība un padomju ietekmei jāizplatās. Bet pret Maskavas lomu iestājās Vatikāns un Rietumu prese. Pēc tam padomju valdība sev uzstādīja mazākus mērķus. Minimālais uzdevums bija Austrumeiropas baznīcu saliedēšana zem Maskavas patriarhāta. Tas tika izdarīts. 1948. gadā PSRS vadība vairs nebija ieinteresēta Krievu baznīcas akcijās.

---

⁸ Шкаровский, М. Сталинская религиозная политика и Русская Православная Церковь в 1943-1953 годах. 2. – 3. lpp. Pieejams: http://eprints.lib.hokudai.ac.jp/dspace/bitstream/2115/39580/1/AS127_001.pdf [aplūkots 21.02.15].

⁹ Turpat, 11. lpp.

¹⁰ Turpat, 13. – 15. lpp.

1948. gadā par jauno Konstantinopoles patriarhu kļuva „amerikāņu ieliktenis”, Ņujorkas arhibīskaps Afinagors. Viņš bija ļoti antikomunistiski noskaņots. Arī Staļina plāns par pareizticīgo Vatikānu izgāzās, tāpat iecerētā vispasaules kristīgā pret pāvesta kustība. Maskavas patriarhātam bez Romas pāvesta parādījās jauni konkurenti: Pasaules Baznīcu Padome (dibināta 1948. gadā), un pieminētais Konstantinopoles patriarhs. Krievu baznīcai valsts ārpolitikā bija loma tikai no 1943. – 1948. gadam.¹¹ Valsts un baznīcas attiecību lūzuma periods bija tieši 1948. gads. Notika izmaiņas starptautiskajā stāvoklī, arī citi faktori to ietekmēja: Staļina vēlme pārslēgties uz jaunu valsts iekšējās cīņas posmu ar represijām, no jauna sāka strādāt „iebidēšanas mašīna”, valdība centās ierobežot nacionālās un personiskās pašapziņas celšanos, reliģijas dzīves dziņu, kara laikā spārnoto dvēseli.¹² Tomēr bija ieinteresētība saglabāt iespēju baznīcai darboties starptautiskajā arēnā.¹³

Jau 1940. - 1941. gadā Latvijā tika veikti dažādi pasākumi, lai apklusinātu baznīcu un neļautu tai uzrunāt cilvēkus, kā arī visādi citādi ierobežotu tās darbību. Liels uzsvars tika likts uz izglītības sistēmas maiņu, jo tika uzskatīts, ka jaunieši ir vislabāk padodas ietekmēšanai. 1940. gada vasarā tika slēgta Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultāte, Latvijas Evaņģēliski luteriskās baznīcas Teoloģijas institūts un līdz šim baznīcas pārziņā esošā Klasiskā ģimnāzija.¹⁴ Arī 1944. gada rudenī, atjaunojoties Latvijā padomju varai, turpmāka Teoloģijas fakultātes pastāvēšana Latvijas Universitātē vairs nebija iespējama.¹⁵ Izglītībā par galveno darbības virzienu kļuva jaunatnes sabiedriskā audzināšana komunistiskās ideoloģijas garā, akcentējot patriotisko un starpnacionālo audzināšanu. Visās Latvijas Universitātes fakultātēs tika ieviesta tādu obligāto mācību priekšmetu apguve kā marksisms - ļeņinisms, darvinisma pamati un Padomju Sociālistisko Republiku Savienības tautu vēsture. 1940. gada oktobrī Latvijas Universitātē, Jelgavas lauksaimniecības akadēmijā un Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Mākslas akadēmijā tika atvērtas marksisma - ļeņinisma katedras. 1940. gada vasarā reliģijas, t. i., ticības mācības, pasniegšanu skolās aizliedza, to pamatojot ar KPFSR Tautas komisariāta padomes 1918. gada 23. janvāra dekrētu „Par baznīcas atdalīšanu no valsts un skolas no baznīcas”. Tās

---

¹¹ Шкаровский, М. Сталинская религиозная политика и Русская Православная Церковь в 1943-1953 годах. 2. – 3. lpp. Pieejams: http://eprints.lib.hokudai.ac.jp/dspace/bitstream/2115/39580/1/ASI27_001.pdf [aplūkots 21.02.15]. 18. – 21. lpp.

¹² Turpat, 23. lpp.

¹³ Turpat, 26. lpp.

¹⁴ Talonens, J. *Baznīca staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Rīga: luterisma mantojuma fonds, 2009. 5. – 9. lpp.

¹⁵ Turpat, 40. – 42. lpp.

vietā skolu programmās ieviesa PSRS tautu vēstures un politiskās mācības stundas. Tāpat tika radīts politiskās cenzūras orgāns - Galvenā literatūras un izdevniecību pārvalde, kas pārbaudīja visus izdevumus. 1940. gada augustā visām publiskajām bibliotēkām aizliedza izsniegt „kaitīga satura” grāmatas. Savukārt jau 1940. gada novembrī notika bibliotēku fondu masveida tīrīšana. Tās laikā tika atsavinātas un iznīcinātas grāmatas, kuras neatbilda jaunajai ideoloģijai („aizliegtās” literatūras iznīcināšana bibliotēkās notika arī 1941. gada februārī un martā).¹⁶ Tā tika panākts, ka jaunā paaudze tiks audzināta komunisma ideoloģijas garā. Tomēr izglītības sistēma bija tikai viens no izmaiņu mērķiem, tās skāra visdažādākās baznīcas dzīves jomas. Baznīcai tika aizliegta jebkāda darbība ārpus dievnama sienām. Tādu darbību uzskatīja par propagandu, ko izmantot tiesības bija tikai ateistiem. Ārpus dievnama sienām mācītāju darbība izpaudās tikai kā vizītes pie slimniekiem un mirstošiem cilvēkiem, taču arī tad tikai pie savas draudzes locekļiem. Lai vietējie iedzīvotāji nevarētu apmeklēt dievkalpojumus, sāka sabiedrisko pasākumu organizēšanu tieši sestdienās un svētdienās.¹⁷ Padomju valsts neaprobežojās tikai ar baznīcas ierobežošanu. Tie, kuri tika atzīti par nepiemērotiem jaunajai iekārtai, jau 1941. gada vasarā sekoja pirmās izsūtīšanas uz dažādām ieslodzījuma vietām PSRS teritorijā.¹⁸

Līdztekus tam, nākamais faktors, kurš ietekmēja mācītāju skaita samazināšanos, bija ar 1944. gadu padomju varas orgānu uzsāktā mācītāju apcietināšana.¹⁹ Tāpat, lai samazinātu draudžu skaitu, 1945. gada pavasarī Padomju Latvijas valdība izdeva norādījumus attiecībā uz reliģisko kopienu reģistrāciju. Lai draudze varētu uz to pretendēt, tajā bija jābūt vismaz 20 locekļiem.²⁰ Līdz 1948. gada beigām un 1949. gada sākumam praktiski bija pabeigta draudžu reģistrācija. 1949. gada sākumā Latvijas Evaņģēliski luteriskajā baznīcā bija 315 draudzes, no kurām oficiāli reģistrētas bija 289. 1949. gada septembrī draudžu skaits bija sarucis līdz 288.²¹ Jau 1948. gada novembrī atkal sākās Latvijas iedzīvotāju deportācijas. Lielākais deportācijas vilnis pāršalca Latviju 1949. gada pavasarī,²² kad sakarā ar piespieda kolektivizāciju represēja

---

¹⁶ Gavriļins, A. Padomju varas attieksme pret Latvijas Pareizticīgo Baznīcu 1940. – 1941. gadā. *Latvijas Vēsture: Jaunie un jaunākie laiki*, 2008, nr. 2, 39. – 40. lpp.

¹⁷ Gavriļins, A. Padomju varas attieksme pret Latvijas Pareizticīgo Baznīcu 1940. – 1941. gadā. *Latvijas Vēsture: Jaunie un jaunākie laiki*, 2008, nr. 2, 41. – 42. lpp.

¹⁸ Talonens, J. *Baznīca staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Rīga: luterisma mantojuma fonds, 2009. 5. – 9. lpp.

¹⁹ Turpat, 28. – 39. lpp.

²⁰ Turpat, 43. – 48. lpp.

²¹ Turpat, 140. – 142. lpp.

²² Talonens, J. *Baznīca staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Rīga: luterisma mantojuma fonds, 2009, 134. - 138. lpp.

turīgos zemniekus, nacionālos partizānus, baznīcas klēra locekļus u.c. 1949. gada vasarā tika aizliegta iesvētes mācība.²³

Baznīcas darbība tika ļoti strikti kontrolēta. 1944. gada pavasarī Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā tika pieņemts dekrēts par Reliģisko kultu lietu pilnvarotāja padomes izveidošanu, kas kontrolēja visu (izņemot Pareizticīgo baznīcu, kuru kontrolēja speciāla valsts institūcija) reliģisko organizāciju dzīvi. Arī katrā padomju republikā bija jāveido atsevišķa Reliģisko kultu lietu pilnvarotāja padome. Latvijā Reliģisko kultu lietu padomes vadītāja postenis 1944. gada rudenī tika uzticēts Voldemāram Šeškenam. LPSR vadībai nebija nekādas iespējas ietekmēt viņa darbību, jo V. Šeškens bija pakļauts tieši “Maskavai”,²⁴ t.i. PSRS valdībai. Līdzšinējā LELB vadība (Pauls Rozenbergs, Arturs Siļķe u.c.) kā „nepiemērota” jau drīz, 1946. gadā, tika tiesāta, lai to aizvietotu ar paļāvīgāku. Pret Latvijas luterāņu vadošajiem mācītājiem vērstās apsūdzības un tiesas procesi sakņojās J. Staļina laika ideoloģijā. Atbilstoši šai ideoloģijai par pilnīgi pietiekamu pamatu apsūdzībai varēja kalpot jebkuras personas politiskie uzskati vai viedoklis par norisēm sabiedrībā, kas atšķīrās no padomju valsts oficiālās pozīcijas.²⁵ Līdzīgu iemeslu dēļ 1947. gadā tika uzsākta sagatavošanās jaunajai Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas Sinodei, kura „likumīga” arhibīskapa pilnvaras piešķirtu mācītājam Gustavam Tūram.

G. Tūrs tika atzīts par „piemērotu” kandidātu šim amatam, jo V. Šeškens uzskatīja, ka viņu ir iespējams pakļaut. Visi baznīcas plāni, kas saistīti ar Sinodi, tika izstrādāti ciešā V. Šeškena un faktiski arī visas Latvijas politiskās vadības pārraudzībā.²⁶ Viens no svarīgākajiem Sinodē pieņemtajiem lēmumiem bija jaunās Baznīcas Satversmes apstiprināšana, kas paredzēja lielākas pilnvaras Virsvaldei un arhibīskapam, koncentrējot varu arhibīskapa rokās.²⁷ 1948. gadā V. Šeškenu nomainīja Jūlijs Restbergs. Īpašu uzmanību viņš pievērsa „nelegālajām sektām”.²⁸

Ar 1940. gada 28. oktobrī realizēto privāto māju nacionalizāciju presē sākās diskusija par draudžu māju racionālu izmantošanu. Notika draudžu piespiedu izlikšana no šīm ēkām. Pēc vietējo administrāciju un partiju organizāciju iniciatīvas daži dievnami tika slēgti un pārveidoti

---

²³ Turpat, 167. – 174. lpp.

²⁴ Turpat, 16. – 18. lpp.

²⁵ Turpat, 67. – 75. lpp.

²⁶ Turpat, 113. – 127. lpp.

²⁷ Turpat, 127. – 133. lpp.

²⁸ Turpat, 134. - 138. lpp.

par klubiem, noliktavām.²⁹ Valsts uzliktā baznīcas ēku nomas maksa bija krietni augstāka nekā cita pielietojuma celtnēm. Nelabvēlīgu attieksmi nācās baudīt arī mācītājiem, kuriem uzliktā dzīvojamās platības nomas maksa bija pat par 75% augstāka nekā pārējiem iedzīvotājiem. Arī valstij maksājamo nodokļu likmes mācītājiem bija augstākas.³⁰ Draudzes īpašumā nedrīkstēja atrasties vairāk kā viena baznīcas ēka. Ja vienas draudzes pārziņā apkaimē atradās vairāki lūgšanu vai saiešanu nami, „galvenā baznīca” drīkstēja paturēt tos savā pārvaldījumā.³¹ Saskaņā ar Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas valdības 1940. gada vasarā pieņemto likumu par valsts zemes fonda izveidošanu tika noteikts, ka valsts īpašumā pāriet baznīcu, draudžu un klosteru zeme.³² Pēc „Likuma par zemi” baznīca zaudēja lielu daļu savu zemes īpašumu, bet par lietošanā palikušajiem zemes gabaliem (ne vairāk kā 30 ha uz vienu draudzi) nācās maksāt nodokļus, kas nemitīgi palielinājās. 1941. gada 20. martā Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Tautas komisāru padome visus baznīcas kustamos un nekustamos īpašumus pasludināja par „tautas mantu”, par kuras lietošanu baznīcai turpmāk bija jāmaksā nodoklis, kas būtu proporcionāls izmatotā īpašuma (t.i., dievnama) apjomam. Arī draudzes klēram bija jāmaksā atsevišķs nodoklis. Nodokļi bija jāmaksā par noteiktu laika periodu, sākot no 1941. gada 1. janvāri, nodokļus bija spiesti maksāt visi klēra locekļi. Tāpēc lielākā daļa klēra locekļu tik tikko varēja „savilkt galus kopā”, jo atbildība par nodokļu nomaksu pilnībā tika uzvelta uz draudzes vadītāja (mācītāja) pleciem. Lai nomaksātu nodokļus un tādā veidā glābtu dievnamus no slēgšanas, daudzi mācītāji mēģināja meklēt citas iespējas, kā nopelnīt nepieciešamos naudas līdzekļus.³³

Kā pozitīvs notikums minams tas, ka 1948. gada rudenī tika pieņemts likums par kultūras pieminekļu aizsardzību. Dažam baznīcu ēkām tika piešķirts arhitektūras pieminekļa statuss. Šīs celtnes bija jāuztur atbilstošā kārtībā, kas motivēja draudzi aktivitātēm. Tas gan netraucēja turpināt baznīcu slēgšanu. Tāpat 1948. gada rudenī Padomju Latvijas valdība pieņēma lēmumu

---

²⁹ Gavriļins, A. Padomju varas attieksme pret Latvijas Pareizticīgo Baznīcu 1940. – 1941. gadā. *Latvijas Vēsture: Jaunie un jaunākie laiki*, 2008, nr. 2, 42. lpp.

³⁰ Talonens, J. *Baznīca staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Rīga: luterisma mantojuma fonds, 2009. 5. – 9. lpp.

³¹ Talonens, J. *Baznīca staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Rīga: luterisma mantojuma fonds, 2009. 43. – 48. lpp.

³² Turpat, 89. – 100. lpp.

³³ Gavriļins, A. Padomju varas attieksme pret Latvijas Pareizticīgo Baznīcu 1940. – 1941. gadā. *Latvijas Vēsture: Jaunie un jaunākie laiki*, 2008, nr. 2, 41. - 42. lpp.

atdot reliģiskajām konfesijām tam kādreiz piederējušās baznīcu ēkas, kas neattiecas uz kapsētām, tikai to teritorijā esošajām kapelām.³⁴

Ar safabricētām vēstulēm, kas bija sūtītas „no strādniecības pārstāvjiem”, pastāvīgi tika radīts baznīcas kā „šķiras ienaidnieka” un padomju varas nikna pretinieka tēls, ar kuru jāveic nepārtraukta cīņa. Jau 1940. gada vasarā Latvijas masu informācijas līdzekļos izvērta niknus uzbrukumus reliģijai un garīdzniecībai. 1941. gada 27. februārī Latvijas Komunistiskās (boļševiku) partijas Centrālās komitejas laikrakstā „Cīņa” publicēja rakstu no redakcijas ar nosaukumu „Bezdievji organizējas”. Līdz 1. martam „bezdievju” pulciņi bija jāizveido katrā darba kolektīvā, un tiem visiem bija jāreģistrējas „Aktīvo bezdievju savienībā”. Jau 1941. gada sākumā tika rīkoti jautājumu vakari, kuros lasīja lekcijas par reliģijas kaitīgumu, bet „bezdievju” pulciņu biedri stāstīja klātesošajiem par to, kā viņi kļuvuši ateisti. Kopš šī laika ticīgo un garīdznieku psiholoģiskās ietekmēšanas metodes ieguva rupjas, pat patvaļīgas formas kristiešu svētku dienās rīkoja skolas sanāksmes un mītiņus; ielās mācītāji tika pakļauti izsmieklam u.tml. 1941. gada sākumā pret mācītājiem kā pret “naudas izspiedējiem” tika uzsākta virkne publisko tiesas procesu. Pēc šiem tiesas procesiem mācītāji ne tikai neuzdrošinājās riskēt ņemt no draudzes locekļiem samaksu par baznīcas rituālu veikšanu, bet atteicās pat no labprātīgajiem ziedojumiem.³⁵ 1942. gadā izjukušās Kareivīgo ateistu līgas vietā 1947. gada jūnijā tika izveidota jauna organizācija – Padomju politiskās un zinātniskās propagandas biedrība. Aktīvu kampaņu pret reliģiju un baznīcu uzsāka arī Vissavienības Ļeņina komunistiskā jaunatnes savienība jeb komjaunatne. 1948. gada ziemā LPSR komjaunatnes Centrālkomiteja aizliedza savas organizācijas biedriem būt par reliģisko draudžu locekļiem, piedalīties reliģiskos rituālos un vispār ticēt Dievam.³⁶ Tika ieviesti jauni obligāti svinamie, „revolucionārie” svētki.³⁷

1.2 Valsts attieksme pret reliģiju Ņikitas Hruščova valdīšanas laikā

---

³⁴ Talonens, J. *Baznīca staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Rīga: luterisma mantojuma fonds, 2009. 138. – 152. lpp.

³⁵ Gavriļins, A. Padomju varas attieksme pret Latvijas Pareizticīgo Baznīcu 1940. – 1941. gadā. *Latvijas Vēsture: Jaunie un jaunākie laiki*, 2008, nr. 2, 41. – 42. lpp.

³⁶ Talonens, J. *Baznīca staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Rīga: luterisma mantojuma fonds, 2009. 59. – 61. lpp.

³⁷ Gavriļins, A. Padomju varas attieksme pret Latvijas Pareizticīgo Baznīcu 1940. – 1941. gadā. *Latvijas Vēsture: Jaunie un jaunākie laiki*, 2008, nr. 2, 39. – 40. lpp.

Apskatāmajā laika posmā Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā darbojās trīs Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotie: Jūlijs Restbergs (1948. – 1960.), Pēteris Pizāns (1960. – 1961.) un P. Liepa. Katram mācītājam ar pilnvaroto nācās kontaktēties, ne tikai saņemot reģistrācijas apliecību, bet arī ik pa laikam bija jāierodas pie Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotā informēt par savu draudžu darbību.³⁸ No 1961. – 1978. gadam LPSR Reliģijas lietu pilnvarotais bija P. Liepa. Viņš lietoja alkoholu, un daudzi zināja par šo viņa rakstura vājību, to izmantojot, lai viņu pret baznīcas darbību noskaņotu labvēlīgi. Pēc viņa par pilnvaroto kļuva E. Kokars – Trops.³⁹

No sākuma likās, ka Staļina nāve ievadīja lielākas brīvības ēru arī baznīcām. Starp 1954. un 1958. gadu “Maskavas Patriarhāta žurnāls” periodiski ziņoja par jaunu baznīcu celtniecību un atvēršanu. Tikai dažas no tām bija jaunas, lielākā daļa bija tādas, kas bija sabojātas vai izpostītas kara laikā. Ziņas par jaunu baznīcu atvēršanu un veco atjaunošanu pazuda ar 1960. gadu, kas sakrīt ar masveidīgu baznīcu, klosteru, semināru slēgšanu un vajāšanu 1959. – 1964. gadā.⁴⁰

Kad 1958. gadā N. Hruščovs kļuva par PSRS Ministru Padomes priekšsēdētāju, sākās jauns ateistiskās politikas posms. Tagad Reliģisko kultu lietu pārvaldei un tās pilnvarotajiem vajadzēja ne tikai raudzīties, lai reliģiskās organizācijas nepārkāpj padomju likumdošanu attiecībā uz kultiem, bet tiem bija jāveic arī dažādi pasākumi, lai ierobežotu draudžu un mācītāju darbību, kā arī ticīgo iespējas piedalīties reliģiskajos pasākumos.⁴¹

Hruščova vispārējais uzbrukums reliģijai 1959. gadā neradās no zila gaisa. Jau 1950. gadā presē parādījās raksti, ka reliģija nepazudīs pati no sevis, tāpēc ir nepieciešams pastiprināt antireliģisko darbu un propagandu. Drīz gan tika atzīts, ka propaganda viena pati bija bezspēcīga. Padomju Savienības Komunistu partijas Centrālās komitejas rezolūcija 1954. gada 7. jūlijā atzina, ka līdz šim ateistiskā propaganda netraucēja baznīcai piesaistīt jauno paaudzi u. tml. Rezolūcija lika Izglītības ministrijai, komjaunatnei un arodbiedrībām pastiprināt propagandu. Par vienotības trūkumu padomju valsts vadībā liecināja tas, ka 1954. gada 4. novembrī parādījās vēl viena PSKP Centrālās komitejas rezolūcija, kas kritizēja patvaļu - neslavas un apvainojumu

---

³⁸ Mankusa, Z. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001, Nr. 53., 23. lpp.

³⁹ Turpat, 118. – 119. lpp.

⁴⁰ Pospelovsky, D. *The Russian church under the Soviet regime, 1917. – 1982.* Crestwood, N.Y.: St. Vladimir's Seminary press, 1984. 327. lpp.

⁴¹ Mankusa, Z. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001, Nr. 53, 26. lpp.

celšanu pret garīdzniecību un ticīgajiem, aizskarošus epitetus antireliģiskajā kampaņā. Līdz ar to periodu no 1955. – 1957. gadam varētu uzskatīt par visliberālāko pret kristiešiem no 1947. gada, par spīti tam, ka ateistiskā izglītošana bruņotajos spēkos vismaz no 1955. gada tika vairota. 1954. gada rezolūcija pauda apņēmību izveidot sistemātisku padomju cilvēku antireliģisko izglītošanu. Rezolūcija apzīmēja baznīcas presi kā bīstamu draudu ateismam PSRS, lai gan tā sastāvēja tikai no viena Krievu Pareizticīgas Baznīcas izdevuma reizi mēnesī ar aptuveni 15 000 kopijām un vēl paris izdevumiem. Izdevumus nekad nevarēja brīvi iegadāties, tāpat tos bija grūti abonēt. Rezolūcija vēl pavēlēja, ka skolas priekšmetu mācīšana jāpiesātina ar ateismu. Šis dokuments veidoja nākotnes politiku pret baznīcu.⁴²

PSKP 21. kongresā, kas notika 1959. gadā, tika apspriesta nepieciešamība izstrādāt partijas programmu drīzākai padomju sabiedrības pārejai uz komunismu. Tā laika avoti liecina par slepenu lēmumu, kas ticis pieņemts 1959. gadā pēc šī kongresa – „pamatos” izlemt baznīcas likteni.⁴³ 1961. gada 16. martā PSRS Ministru Padome pieņēma aizklāto lēmumu „Par kontroles pastiprināšanu likumdošanas par kultiem izpildei”, kas atbildību par „kontroles” nodrošināšanu nodeva vietējās varas institūcijām. Pie rajonu un ciemu padomēm nodibināja īpašas komisijas, kam bija jāraugās, ka vietējās draudzes un garīdznieki izpilda likumdošanu par kultiem. Taču šī rīkojuma izpilde bija cieši saistīta ar vietējo izpildkomiteju attieksmi pret baznīcu.⁴⁴

1962. gada 13. septembrī tika pieņemts PSRS Ministru Padomes lēmums, kas nu jau reāli nostādīja zem jautājuma zīmes reliģisko draudžu pastāvēšanu. Uz šī lēmuma pamata tika pārskatīta baznīcu apdrošināšanas vērtība, kas attiecīgi paaugstināja nodokļu summu no trim līdz pat sešpadsmit reizēm.⁴⁵ Ja kāda draudze tika noņemta no reģistra, baznīca un visi tajā esošie vērtīgie priekšmeti pārgāja izpildkomiteju pārziņā, tāpēc nereti vietējās varas pārstāvji lūdza pilnvarotajiem kādu baznīcu slēgt un atļaut to izmantot pēc vietējās varas ieskatiem.⁴⁶

Viens no spēcīgākajiem mācītāju ietekmēšanas līdzekļiem arvien bija finansiālās sankcijas. Lēmumus par īpašiem nodokļiem parasti pieņēma rajonu finanšu nodaļas, nereti tie

---

⁴² Pospelovsky, D. *The Russian church under the Soviet regime, 1917. – 1982*. Crestwood, N.Y.: St. Vladimir's Seminary press, 1984. 329. - 331. lpp.

⁴³ ⁴³ Mankusa, Z. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001, Nr. 53, 22. lpp.

⁴⁴ Turpat, 31. lpp.

⁴⁵ Mankusa, Z. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001, Nr. 53, 23. lpp.

⁴⁶ Turpat, 30. lpp.

bija pārmērīgi augsti, un pat pilnvarotie iestājās pret to pieņemšanu.⁴⁷ Lai panāktu mācītāju atteikšanos no amata vai vismaz piekāpšanos kādos atsevišķos jautājumos, varas pārstāvji izdarīja spiedienu uz mācītāju ģimenes locekļiem – mācītāju sievām neļāva strādāt izglītībai atbilstošu darbu u.tml. Mācītājs J. Kovals atceras, ka daudzas ģimenes šī iemesla dēļ izšķīrās.⁴⁸

No 1961. gada diezgan plaši sāka izvērsties arī t. s. „individuālais darbs” ar ticīgajiem.⁴⁹ Komunistu partijas locekļi, komjaunieši, “Zinību biedrības” nodaļas, arodbiedrību nodaļas, nozīmēja to ateistiskos locekļus par privātskolotājiem ateismā viņiem pazīstamiem cilvēkiem, lielākoties kolēģiem, kuri bija ticīgi. Viņu uzdevums bija apmeklēt ticīgos mājās, pārliecināt viņus par to, ka reliģija ir māņi, kā arī ziņot par viņu ticīgumu biedrībām un darba kolektīviem, kuros ticīgie bija iesaistīti. Tur šo „reliģisko atpalcību” un ietiepību tālāk tādā gadījumā, ja privāta saruna nelīdzētu, apspriestu publiskās sanāksmēs. Ja arī tas nemainītu ticīgā prātu, izmantotu administratīvo nomocīšanu darbā, nozīmētu zemāk apmaksātā darbā, izslēgtu no augstskolas, ja ticīgais tajā brīdī būtu students. Tāpat tika izmantota fiziskā ietekmēšana no klases biedru puses skolā, ko ierosināja un atbalstīja skolotāji.⁵⁰

Visizplatītākais „kontroles” veids bija ticīgo novērošana. Varas pārstāvji pirms dievkalpojuma dežurēja pie baznīcas ieejas un pierakstīja tos, kas gāja uz dievkalpojumiem. Līdzīgi bija ar mācītāju sprediķu noklausīšanos. Mācītājs Artūrs Kaminskis atceras gadījumu, kad vietējās varas darbinieki atļāvušies pārtraukt viņa runu un iejaukties tajā ar saviem komentāriem.⁵¹ Varas pārstāvji centās dažādi ietekmēt garīdzniekus, lai tie atteiktos no garīgā amata. Tika izmantoti arī draudi, šantāža, aizskaroši raksti presē un dažādi citi paņēmieni. Šādai rīcībai bija vairāki iemesli. Viens no tiem – samazināt mācītāju skaitu, otrs, ne mazāk būtisks, iemesls bija izmantot šo mācītāju atteikšanos ateisma propagandā. Mācītājs Jānis Kovals atceras, ka Gulbenes rajona partijas darbinieki vairākkārt esot izsaukuši viņu pie sevis un mēģinājuši pārliecināt atteikties no darba draudzē.⁵²

---

⁴⁷ Mankusa, Z. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001, Nr. 53, 23. lpp.

⁴⁸ Turpat, 35. – 36. lpp.

⁴⁹ Turpat, 31. lpp.

⁵⁰ Pospelovsky, D. *The Russian church under the Soviet regime, 1917. – 1982.* Crestwood, N.Y.: St. Vladimir's Seminary press, 1984. 331. lpp.

⁵¹ Mankusa, Z. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001, Nr. 53, 32. lpp.

⁵² Mankusa, Z. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001, Nr. 53, 33. lpp.

Daudz iedarbīgāks līdzeklis par privātām sarunām bija prese. Pirmkārt, tā bija pieejama plašam ļaužu lokam, otrkārt, presē raksta autors varēja paust savu antireliģisko nostāju netraucēti, nebaidoties no pretargumentiem. No rajonu laikrakstiem visrosīgākais antireliģiska satura rakstu publicēšanā 50. gadu beigās bija Valmieras rajona laikraksts „Liesma”.⁵³ Lai panāktu mācītāju atteikšanos no amata vai vismaz piekāpšanos kādos atsevišķos jautājumos, varas pārstāvji izdarīja spiedienu uz mācītāju ģimenes locekļiem –bērnus draudēja neuzņemt augstskolā u.tml. Mācītājs J. Kovals atceras, ka daudzas ģimenes šī iemesla dēļ izšķīrās.⁵⁴

1.3 Valsts attieksme pret reliģiju Leonīda Brežņeva valdīšanas laikā

1966. gadā PSRS valdība izdeva jaunu nolikumu „Par Reliģijas kulta lietu padomi”, to pārdēvējot par Reliģijas lietu padomi.⁵⁵ Pirmā Reliģisko lietu padomes statūtu publicēšana 1966. gadā un labojumi valsts likumdošanā par „reliģiskajām organizācijām” 1975. gadā parādīja, ka baznīcas apspiešana netiks pārtraukta, bet tā tomēr pieņems civilizētākas formas. Viena no izpausmēm – publicēti likumi slepenu instrukciju vietā. 1966. gada 24. jūnijā tika pieņemts Latvijas PSR Augstākās Padomes dekrēts par LPSR Kriminālkodeksa 137. panta papildinājumiem, kurā teikts, ka par atkārtotiem nodarījumiem, ko izdarījušas personas, kas agrāk sodītas par noteikumu pārkāpšanu attiecībā uz baznīcas atdalīšanu no valsts un skolas atdalīšanu no baznīcas, kā arī par organizatorisko darbību, kas vērsta uz šo nodarījumu izdarīšanu, - soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz 3 gadiem. LPSR Augstākās Padomes 1966. gada 24. jūnija lēmuma „Par administratīvo atbildību likumdošanas aktu par reliģiskajiem kultiem pārkāpšanas gadījumos” cita starpā noteikts, ka par bērnu un jauniešu speciālu sapulču, kā arī darba, literāro u.c. pulciņu un grupu, kam nav sakara ar kulta piekopšanu, organizēšana un nodarbību sarīkošana, ja to dara kulta kalpotāji un reliģisko apvienību locekļi, vainīgās personas sodāmas ar naudas sodu līdz 50 rubļiem, ko uzliek rajonu un pilsētu darbaļaužu deputātu padomju izpildkomiteju administratīvās komisijas.⁵⁶

---

⁵³ Turpat, 32. lpp.

⁵⁴ Turpat, 35. lpp.

⁵⁵ Zikmane, E. Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001., Nr. 53., 120. lpp.

⁵⁶ Zikmane, E. Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001., Nr. 53., 115. – 116. lpp.

1975. gadā KPFSR pieņemtais likums deva Reliģisko lietu padomei plašākas, centralizētas funkcijas. Jaunais 1976. gada nolikums oficiāli pārveidoja Reliģisko lietu padomi no starpnieka starp valsti un baznīcu par kontroles iestādi pār baznīcu. Jaunie labojumi likumdošanā daudzas kontroles funkcijas pār reliģiskajām struktūrām no vietējām padomēm nodeva Reliģisko lietu padomei, kas ļoti apgrūtināja ticīgo cīņu par savām tiesībām, jo tikai Reliģisko lietu padome varēja slēgt dievnamus, un tikai tur varēja arī griezties ar sūdzību šajā jautājumā. Agrāk, kad vietējie padomju orgāni varēja anulēt draudzes reģistrāciju un slēgt reliģisko organizāciju, pēdējā varēja lūgt palīdzību citam orgānam – Reliģisko lietu padomei – starpniekam starp baznīcu un valsti, vismaz tehniski neitrālam orgānam. Tagad ticīgajiem bija jāvērsas pie tā paša orgāna, kas viņus apspieda.⁵⁷ Visai iniciatīvai baznīcas darbībā bija jānāk no lajiem. Daudz noteica vietējo bīskapu, draudžu mācītāju personības, to personiskie sakari ar vietējās partijas un Reliģisko lietu padomes ierēdņiem. Kad mācītājs bija iesvētīts un nozīmēts amatā, visa viņa nākotnes karjera bija atkarīga no attiecībām, kuras viņam izdosies nodibināt ar pilnvaroto. Ja tās bija labas, pilnvarotais varēja ziņot, piemēram, ka baznīca iznīkst utt., lai gan tā patiesībā nebija. Tāpēc statistikas datiem Padomju Savienībā nevar uzticēties. Tas protams ir tikai viens no iemesliem. Mācītāji draudzes locekļus bieži neuzrādīja, lai gan arī pilnvarotais būtu to gribējis.⁵⁸

1967. gada LPSR Ministru Padomes lēmumā nr. 71. „Par dažiem reliģijas kultu jautājumiem” teikts: „Īpašu uzmanību vērst uz to, ka jaunu lūgšanu namu celtniecība un celtnu iegāde, lai tās pārveidotu par lūgšanu namiem, pieļaujama tikai atsevišķos gadījumos. Kulta celtnu iegāde vai celtniecība jāaskaņo ar PSRS Reliģisko lietu padomi un pilnvaroto LPSR un jāsaņem atļauja, un tikai pēc tam vietējā izpildkomiteja varēja dot atļauju.⁵⁹ Palielināt baznīcas īpašumus bija vieglāk, nekā dabūt atļauju jaunas baznīcas būvei vai aizvērtas atvēršanai no jauna.⁶⁰ Baznīcas atvēršanas procedūra bija padarīta daudz birokrātiskāk apgrūtināša, jo nevienam no iesaistītajiem varas orgāniem nebija uzlikts par pienākumu sniegt atbildi uz prasību kādā noteiktā laika termiņā. Jaunie, pārstrādātie likumi aizliedza pat brīvprātīgas baznīcas ziedojumu vākšanas starp draudzes locekļiem ārpus baznīcas un prasīja speciālu atļauju tam. Tomēr pārstrādātie likumi tuvināja baznīcu juridiskai personai, jo tajos tika izlaista frāze, ka

⁵⁷ Pospelovsky, D. *The Russian church under the Soviet regime, 1917. – 1982.* Crestwood, N.Y.: St. Vladimir's Seminary press, 1984. 396. – 398. lpp.

⁵⁸ Turpat. 399. – 401. lpp.

⁵⁹ Zikmane, E. Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. *Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001., Nr. 53., 117. lpp.*

⁶⁰ Pospelovsky, D. *The Russian church under the Soviet regime, 1917. – 1982.* Crestwood, N.Y.: St. Vladimir's Seminary press, 1984. 404. lpp.

reliģiskajām organizācijām nav juridiskas personas statusa.⁶¹ 1976. gada LPRS Ministru Padomes nolikumā bija īpašumtiesību ierobežojumi, proti, draudzes savus dievnamus un kulta darbībai nepieciešamo inventāru nomāja no valsts. Tipveida līgums tika slēgts starp draudzi un vietējo Tautas deputātu padomes izpildkomiteju (1976. gada nolikuma 25. pants), turklāt personas, kas pieņem lietošanā kulta ēku un inventāru, apņēmas lietot šo ēku vienīgi kulta vajadzībām, glabāt un saudzēt to kā valsts īpašumu, remontēt ēkas, kā arī segt izdevumus, kas saistīti ar šī īpašuma pārvaldīšanu un lietošanu, atlīdzināt valstij zaudējumus, ja šis īpašums bojāts, ļaut vietējās izpildkomitejas pilnvarotām personām brīvi jebkurā laikā, izņemot dievkalpojuma laiku, pārbaudīt un apskatīt kulta inventāru utt. (44. pants). Reliģiskajiem centriem bija vienīgi garīgas pārvaldes tiesības, tiem bija aizliegts savus līdzekļus izlietot labdarīgiem mērķiem, palīdzības sniegšanai baznīcām, iesaistīties draudžu saimnieciskajā darbībā (1976. gada nolikuma 37. pants).⁶² Lūgšanu namu postījumu un aplaupīšanas gadījumos vietējā milicija bieži neko nedarīja, lai izmeklētu noziegumus un sodītu vainīgās personas. Pat gadījumos, kad noziedznieks tika aizturēts, tas netika sodīts, nerunājot nemaz par zaudējumu atlīdzināšanu. Jāņem vērā, ka saskaņā ar 1976. gada nolikuma 48. pantu, dievnams tika apdrošināts ar līgumu parakstījušo personu līdzekļiem (respektīvi draudzes līdzekļiem) par labu vietējai pilsētas, rajona, vai ciema padomei, nevis draudzei, kura to lietoja un bija atbildīga par dievnama apsardzi. Tādējādi draudzes un mācītāji bija lielā mērā atkarīgi no vietējās varas, to darbinieku attieksmes, jo tie bija reliģisko lietu likumu realizētāji.⁶³

Reliģisko lietu padome bija ieinteresēta kontrolēt mācītāju izglītošanu, lai novērstu to, ka savu darbību uzsāk „reliģiskie fanātiķi”. Iekšlietu ministrija konsekventi centās mācītāja amatam virzīt tādus kadrus, kuri bija vai kurus varēja padarīt iztapīgus un lojālus režīmam. Tāpēc jaunie mācītāji nereti nebija tik ļoti veltīti reliģiskajai ticībai.⁶⁴ Dievkalpojumu noturēšanai ārpus reģistrēta dievnama, ticīgo mājās, ikreiz bija jāsaņem vietējās padomes speciāla atļauja (1976. gada nolikuma 20. pants).⁶⁵ 1979. gada 9. oktobrī LPSR Ministru Padome apstiprināja jaunā nolikuma „Par Padomju tradīcijām, svētkiem, paražām un komisijām likumdošanas par

⁶¹ Pospelovsky, D. *The Russian church under the Soviet regime, 1917. – 1982*. Crestwood, N.Y.: St. Vladimir's Seminary press, 1984. 398. lpp.

⁶² Zikmane, E. Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001., Nr. 53., 116. – 117. lpp.

⁶³ Turpat, 126. lpp.

⁶⁴ Pospelovsky, D. *The Russian church under the Soviet regime, 1917. – 1982*. Crestwood, N.Y.: St. Vladimir's Seminary press, 1984. 407. lpp.

⁶⁵ Zikmane, E. Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001., Nr. 53., 117. – 118. lpp.

religiskajiem kultiem kontrolei” tekstu, ko bija izstrādājuši pilnvarotajam pakļautie darbinieki pēc PSRS Reliģisko lietu padomes ziņojuma saņemšanas. Ateistiskajā padomju audzināšanā liela nozīme bija jaunajām padomju tradīcijām, kas bija mēģinājums mazināt un pat dzēst baznīcas ietekmi uz tautas sadzīvi un paražām, aizvietojot baznīcas tradīcijas: kristības, iesvētības, laulības, kristīgu mirušo izvadīšanu. 1981. gada Latvijas Komunistiskās Partijas Centrālās Komitejas biroja sēdē tika pieņemts lēmums „ieteikt Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Filozofijas un Tiesību institūtā uz esošo štatu pamata izveidot Reliģijas vēstures un zinātniskā ateisma sektoru un intensificēt darbu šajā jomā”, bet Latvijas PSP Augstākās Izglītības ministrijai „pastiprināt ateistiskā pasaules uzskata ieaudzināšanu visā priekšmetu pasniegšanā”. Šī lēmuma 7. punkts uzdeva Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas aģitācijas un propagandas mācību un zinātnisko iestāžu nodaļām organizēt visu reliģisko draudžu un apvienību pasākumus tādos PSKP darbības virzienos kā cīņa par mieru, cīņa pret atomkara draudiem un tautu draudzības nostiprināšana.⁶⁶ Reliģijas lietu padome iesaistīja reliģiskās organizācijas un jo īpaši to vadītājus Padomju Savienības propagandas darbā ārvalstīs, organizējot baznīcas pārstāvju piedalīšanos starptautiskās konferencēs un foros, uzstāšanos masu medijos, kas domāti auditorijai ārvalstīs, tikšanos ar ārvalstu baznīcu pārstāvjiem, žurnālistiem un tūristiem, kuri ar Reliģijas lietu padomes ziņu bija uzaicināti uz PSRS. Šajā propagandā ietilpa cīņa par mieru, pretpadomju propagandas atspēkošana, reliģijas un ticīgo stāvokļa Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā atspoguļošana saskaņā ar valdības politiku.⁶⁷

80. gadu sākumā, pie varas nākot J. Andropovam, valsts politikas īstenotās represijas galvenokārt skāra neregistrētas kristiešu grupas. Attiecībā pret oficiālajām baznīcām politika kļuva iecietīgāka. Valsts spiediena atslābumu saimnieciskajā sfērā iezīmēja 1981. gada PSRS Ministru Padomes 1. janvāra lēmums, kas garīdzniekiem un citiem baznīcas darbiniekiem izmainīja nodokļu aplikšanas kategoriju: no kategorijas „privātā uzņēmējdarbība” tie nonāca privāto ienākumu kategorijā un tika pielīdzināti ārstu, juristu u.c. speciālistu honorāriem, nodokļu likme samazinājās no 81% uz 69%, un kulta kalpotājiem maksa par dzīvokli tika pielīdzināta citu pilsoņu, strādnieku, kalpotāju maksai par dzīvojamo platību. V. Čerņenko valdīšanas laikā politiku attiecībā pret reliģiju raksturoja 1983. gada PSKP Centrālās komitejas jūnija plēnuma lēmumi, kas pieprasīja aktīvi veikt zinātniski materiālistisko uzskatu propagandu, pievērst lielāku uzmanību ateistiskajai audzināšanai, neatlaidīgāk ieviest padomju tradīcijas. 1984. gada beigās

---

⁶⁶ Turpat, 122. - 124. lpp.

⁶⁷ Turpat, 120. lpp.

par valsts vadītāju kļuva M. Gorbačovs, kurš attiecībā pret reliģiju turpināja savu priekšgājēju politiku, PSKP XXVII kongresa programma uzsverot ideoloģiskā darba pastiprināšanas nepieciešamību.

Tātad, vissmagākais laiks baznīcai bija J. Staļina valdīšanas laiks, bet arī N. Hruščova uzbrukums reliģijai bija pamatīgs. Kara postījumi un jaunā režīma attieksme pret baznīcu daudzām draudzēm bija nepārvarami šķēršļi - nebija viegli adaptēties tik strauji izmainījušajos apstākļos. Lai gan komunisma celtniecība visos tās posmos bija nesavienojama ar reliģiskajiem „aizspriedumiem”, pārejo līderu valdīšanas laikā cīņa pret baznīcu tika īstenota ar salīdzinoši maigākiem paņēmieniem, kas gan nenozīmē to, ka baznīcu slēgšanas neturpinājās - padomju laikā Latvijā kopā tika slēgtas 88 luterāņu baznīcas un 114 draudzes.⁶⁸ Tika slēgtas arī Pēterupes baznīcai tuvas baznīcas – Augstrozes, Carnikavas, Krimuldas, Straupes, Turaidas un citas.

---

⁶⁸ Mēsters, E. *Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas vēsture 1944. – 1990.* Rīga: Klints, 2005. 102. – 104. lpp.

2. NODAĻA. MĀCĪTĀJI UN DRAUDZES VADĪBA

2.1. Mācītāji

Ikvienas draudzes dzīvi lielākā vai mazākā mērā veido mācītāja personība. Nereti tieši no mācītāja personības un viņam piemītošās harizmas bija atkarīgs, cik daudz ļaužu piedalījās draudzes dzīvē. Apskatāmajā laika posmā Pēterupes draudzē kalpojuši četri mācītāji: Jānis Lemkins, Jānis Dzindža, Voldemārs Plamsis un Vaira Bitēna. Īpaši jāuzteic Jāņa Lemkina darbība, kas noritēja smagajos pēckara gados – laikā, kad izšķīrās draudzes liktenis – pastāvēt vai iznīkt. Tādēļ tieši pēckara gadi, neraugoties uz vēlāko gadu problēmām padomju laikā, bija īpaši nozīmīgi draudzes pastāvēšanas gaitā.

2.1.1. Jānis Lemkins (1945–1958)⁶⁹

J. Lemkins dzimis 1882. gada 19. decembrī Bīriņu pagastā, bet miris 1963. gadā.⁷⁰ Beidzis vietējo tautskolu, bet vecāku trūkuma dēļ izglītību nav turpinājis. No 1920.–1922. gada mācījies Rīgas Latviešu jaunatnes vakara vidusskolā, kuru beidzis ar teicamām sekmēm. No 1922./23. mācību gada I semestra līdz 1927./28. mācību gada II semestrim studējis Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātē, 1929. gadā beidzis Teoloģijas institūtu Rīgā. Tika ordinēts Rīgā, Vecajā Sv. Ģertrūdes baznīcā 1929. gada 9. novembrī.⁷¹ Kandidāta gadu nokalpojis pie Rīgas Mārtiņa draudžu mācītāja E. Stanges laikā no 1930. gada 1. marta līdz 1931. gada 1. septembrim. No 1935. gada strādājis pie Rīgas apriņķa prāvesta V. Rozenieka, bet vēlāk pie prāvesta P. Rozenberga kā Rīgas apriņķa vikārs un pēc tam kā vikārs patstāvīgi apkalpojis mazo Jaunciema draudzi Rīgā, kur kara apstākļu dēļ darbība bija jāpārtrauc 1944. gada 1. oktobrī. No 1. oktobra ar ģimeni izceļojis no Rīgas uz Bīriņu pagasta Saulkrastiem – Bāžu mājām. No turienes vācu žandarmi viņus kopā ar mājas iedzīvotājiem 3. oktobrī izdzinuši bēgļu gaitās Rīgas virzienā. 10. oktobrī meitas saslimšanas ar difteriju dēļ viņi no Rīgas meža ieradās Rīgā, bet vācu žandarmi neļāva meitu ievietot slimnīcā un piespiedu kārtā nosūtīja uz Kurzemi – Talsiem. 13.

⁶⁹ Sk. foto pielikumā nr. 2.1.

⁷⁰ *Latvijas ev. lut. Baznīcas kalendārs 1965. gadam. Septiņpadsmitais gada gājums svešumā*. B. v.: LELB virsvaldes izdevums, b. g. 109. lpp.

⁷¹ LVA, 1419 f., 2. apr., 6. l. 182. lp. p.p., 182. lp. o.p., 183. lp.

oktobrī meitu ievietoja Talsu slimnīcā, bet pats J. Lemkins no 15. oktobra sāka strādāt Talsu Evaņģēliski luteriskās draudzē par mācītāja J. Saulīša palīgu, kur palika līdz 1945. gada 1. oktobrim, kad pēc Baznīcas virsvaldes aicinājuma ieradās Pēterupē, lai apkalpotu vietējo Pēterupes Evaņģēliski luterisko draudzi, kas bija stipri cietusi karadarbības rezultātā. No 1945. gada 15. oktobra viņš pildīja Pēterupes draudzes mācītāja pienākumus. Tā kā draudze bija maza un ļoti izpostīta, lai nopelnītu iztikas minimumu Baznīcas Virsvalde no 1946. gada 1. jūnijā viņam piešķīra apkalpošanai arī Carnikavas draudzi.⁷² 1946. gada 5. novembrī Lemkins tika iecelts par Rīgas apriņķa prāvesta vietas izpildītāju.⁷³ Emeritējies 1956. gadā.⁷⁴ 1957. gadā J. Lemkinam piešķirts virsmācītāja tituls un tiesības nēsāt zelta krustu.⁷⁵

2.1.2. Jānis Dzindža (1958–1963)⁷⁶

J. Dzindža dzimis 1914. gada 18. janvārī Limbažos.⁷⁷ Pamatizglītību ieguvis Limbažu pilsētas pamatskolā. No 1928. gada rudens līdz 1932. gada pavasarim mācījies Valsts Limbažu ģimnāzijā. No 1932. gada rudens līdz 1938. gadam mācījies Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātē. 1938. gadā to pabeidzis ar teoloģijas⁷⁸ licenciāta grādu,⁷⁹; ⁸⁰ un tā paša gada vasarā Arhibīskapa katedrālē ordinēts par Valmieras iecirkņa vikārmācītāju. 1939. gada 31. jūlijā evaņģēliski luteriskās Baznīcas virsvalde viņu ievēlēja un 15. augustā apstiprināja par Dikļu–Augstrozes Evaņģēliski luteriskās draudzes mācītāju. Šajā amatā viņš bez pārtraukuma strādājis līdz apcietināšanai 1950. gadā. Padomju laikā pēc Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas Virsvaldes rīkojuma kalpojis arī Matīšu un Jaunburtnieku evaņģēliski luteriskajās draudzēs.

---

⁷² Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika 1945.–1956. gadam), 23.–24. lpp.

⁷³ Turpat, 78. lpp.

⁷⁴ *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1964. gadam*. Rīga: b. izdevniecības, 1963. 96. lpp.

⁷⁵ *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1958. gadam*. B. v.: b. izdevniecības, B. g. 13. lpp.

⁷⁶ Sk. foto pielikumā nr. 2.2.

⁷⁷ *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1980. gadam*. B. v., b. izdevniecības, 1979. 170.-171. lpp.

⁷⁸ E. Ķiploks. Taisnības dēļ vajātie: luterāņu mācītāji ciešanu ceļā. ASV: Latviešu Ev. Luteriskā Baznīca Amerikā, 1993. 181. – 183. lpp.

⁷⁹ *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1980. gadam*. B. v., b. izdevniecības, 1979. 170.–171. lpp.

⁸⁰ Licenciāts ir zinātnisks grāds, kas atbilst doktora grādam.

1950. gada 10. oktobrī ticis sodīts Sevišķajā Tiesā Maskavā pēc Krievijas Padomju Federatīvās Republikas kriminālkodeksa 58¹⁰ panta⁸¹, kā sodu saņemot 10 gadus darba labošanas iestādē Karagandā. Ar Latvijas PSR Augstākās padomes prezidija 1955. gada 17. septembra lēmumu sods tika atcelts.⁸² Pēc tam J. Dzindža atgriezās Latvijas PSR un 1956. gada pavasarī apmetās uz dzīvi Limbažos. 1956. gada vasarā ar Skultes Evaņģēliski luteriskās Draudzes padomes un Revīzijas komisijas lēmumu uzaicināts par šīs draudzes mācītāju. Dzīvojis Skultes ciema Kalnmiršos. No 1958. gada ziemas apkalpojis arī Pēterupes un Carnikavas draudzi. 1963. gadā aizgājis no garīdznieka darba, pārceļoties uz Valmieru, kur strādājis par galdnieku. Valsts atteikusies maksāt J. Dzindžam pensiju tāpēc, ka viņš strādājis garīgā darbā. Vēlāk atgriezies mācītāja amatā. Miris 1979. gada 4. oktobrī. Bēru gājiens bijis nepieredzēts – veselu kilometru garš.⁸³

2.1.3. Voldemārs Plamsis (1963–1978)⁸⁴

V. Plamsis dzimis 1907. gada 29. aprīlī Džūkstes pagastā, vēlākajā Tukuma rajonā vai Dobeles apriņķī. Mācījies II Jelgavas ģimnāzijā, kuru beidzis 1925. gadā. Tā paša gada rudenī iestājies Latvijas Universitātes Agronomijas fakultātē, bet kursu nebeidza. No 1934. līdz 1940. gadam mācījies Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātē. Ordinēts 1940. gada oktobrī un kā vikārmācītājs strādājis Bauskas draudzē. No 1942. gada oktobra līdz 1943. gadam bijis Saldus II draudzes mācītājs. Savukārt no 1943. gada bija vikārmācītājs Augstākajā Baznīcu pārvaldē. No 1945. gada jūnija bija arī mācītājs Jaunpiebalgā, Vecpiebalgā un Liezerē. 1946. gadā tika notiesāts uz septiņiem gadiem pēc pantiem 58,¹⁰⁸⁵ Par spīti grūtajam veselības stāvoklim, izsūtījumā sabojātajai veselībai, nav atteicies kalpot baznīcā⁸⁶ un, 1956. gadā atgriežoties Latvijā, turpināja strādāt kā mācītājs Cēsīs un Straupē. 1958. gadā pārgāja uz Smiltenes draudzi. No 1963. gada maija strādāja kā mācītājs Ogrē, Pēterupē un Skultē. 1968. gadā XI Ģenerālajā Sinodē

---

⁸¹ Pants par aicinājumu uz pretpadomju darbību veikšanu, tāda satura literatūras glabāšanu un izplatīšanu, tādas darbības kara apstākļos. Par to sodīja ar brīvības atņemšanu ne mazāk kā uz sešiem mēnešiem.

⁸² LVA, 1419 f., 2. apr., 15. l. 38. lp., 30. lp., 40. lp. p.p., 40. lp. o.p., 41. lp.

⁸³ E. Ķiploks. Taisnības dēļ vajātie: luterāņu mācītāji ciešanu ceļā. ASV: Latviešu Ev. Luteriskā Baznīca Amerikā, 1993. 181. – 183. lpp.

⁸⁴ Sk. foto pielikumā nr. 2.3.

⁸⁵ LVA, 1419. f., 2. apr., 15. l. 84.–89. lpp.

⁸⁶ Latvijas Ev. lut. Baznīcas Virsvalde. *Latvijas Ev. lut. Baznīcas gada grāmata un kalendārs 1980. gadam. Trīsdesmit otrais gada gājums svešumā*. 1515 E. Franklin Ave., Minneapolis, Minn: Laikmeta spiestuve, b. g. 131.-132. lpp.

izvēlēts par evaņģēliski luteriskās baznīcas konsistorijas locekli un ieņēmis mantziņa amatu.⁸⁷ Bijis aktīvs Latvijas Evaņģēliski luteriskās Baznīcas darbā. Būdams mantziņa amatā, viņš tajā līdz pēdējai stundai veltījis lielākos pūliņus. Izdarīgs bijis arī ekumēnes (baznīcu vienotības), miera un konfesiju sadraudzības laukā.⁸⁸ Miris pēc pļaujas svētku dievkalpojuma Saulkrastos, 1978. gada 8. oktobrī.⁸⁹

Mācītāja sprediķos klāt bijusi Ausma Kūlīte, kura Saulkrastos dzīvo jau kopš 1947. gada. Lai gan oficiāli draudzē A. Kūlīte iestājās tikai 1991. gadā, viņa visu padomju laiku gāja uz baznīcu. Ausma min, ka mācītājs runājis ļoti monotoni.⁹⁰ Acīmredzot mācītājam V. Plamsim nav piemitušas izcilas runas dotības, ko viņam nebūt nevar pārmest. Grūti spriest par viņa spēju sastādīt saturiski spēcīgu sprediķi, bet A. Kūlīte neatminas viņa darba laiku, jo tas viņu nav uzrunājis personīgi. Iespējams, ka kādam citam mācītāja sacītais ir vairāk „aizķēries”. Arī pati baznīcas apmeklēšana toreiz bijusi citādāka – pirms dievkalpojuma to atvēra, un tūlīt pēc tam aizvēra.⁹¹ Tas acīmredzot skaidrojams ar bailēm no represijām. Šis noteikti traucēja draudzes locekļiem un mācītājam savā starpā iepazīties, satuvināties un saliedēties. Līdz ar to baznīca kļuva par zināmu formalitāti – to apmeklēja svētkos.⁹²

Tāpat arī Edīte Lapkovska, kura uz Saulkrastiem atnāca dzīvot 1965. gadā, bet draudzē oficiāli iestājās 1982. gadā, atminas, ka mācītāja V. Plamša laikā baznīcu lielākoties apmeklējusi svētkos. Līdzās jau minētajiem iemesliem, kuriem E. Lapkovska piekrita, viņa min, ka toreiz cilvēki tik tiešām mazāk gāja baznīcā.⁹³ Tāpēc noteikti nevaram pārmest, ka tikai mācītājs būtu vainīgs tajā, ka baznīcā gāja mazāk ļaužu. Te skaidri redzams, ka viens no iemesliem, kāpēc cilvēki negāja uz baznīcu, ir tieši valsts politika reliģijas jautājumos. Kā trāpīgi min A. Kūlīte, tajā laikā nebija moderni apmeklēt baznīcu vai stāties draudzē.⁹⁴ Tas visumā raksturo apkārt valdošo attieksmi pret baznīcu un ticīgajiem. Acīmredzot, V. Plamša kunga personība nebija tik saistoša, lai daudzi cilvēki pārkāptu pāri attiecīgā laika uzspiestajām vispārpieņemtajām normām.

⁸⁷ LVA, 1419. f., 2. apr., 15. l. 84. lp., 85. lp., 86. lp., 87. lp. p.p., 87. lp. o.p., 89. lp.

⁸⁸ *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1979. gadam*. B. v.: b. izdevniecības, 1978. 168.-169. lpp.

⁸⁹ Latvijas Ev. lut. Baznīcas Virsvalde. *Latvijas Ev. lut. Baznīcas gada grāmata un kalendārs 1980. gadam. Trīsdesmit otrs gada gājums svešumā*. 1515 E. Franklin Ave., Minneapolis, Minn: Laikmeta spiestuve, b. g. 131.-132. lpp.

⁹⁰ Ausmas Kūlītes (dzimusi 1934. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04. 2015, pierakstījuši Laura Buša.

⁹¹ Turpat.

⁹² Ausmas Kūlītes (dzimusi 1934. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04. 2015, pierakstījuši Laura Buša.

⁹³ Edītes Lapkovskas (dzimusi 1945. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04.2015, pierakstījusi Laura Buša.

⁹⁴ Ausmas Kūlītes (dzimusi 1934. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04. 2015, pierakstījuši Laura Buša.

2.1.4. Vaira Bitēna (1978 - 2004)⁹⁵

Dzimusi 1941. gada 19. aprīlī vēlākā Talsu rajona Rojupes ciemā.⁹⁶ 15 gadu vecumā viņas māte nomira, un V. Bitēnu pie sevis paņēma skolas direktore.⁹⁷ Pēc vietējās⁹⁸ pamatskolas beigšanas viņa iekārtoja V. Bitēnu bāreņu skolā Rīgā⁹⁹, uz kuriem viņa pārcēlās 1955. gadā¹⁰⁰. Rīgā V. Bitēna mācījās vidusskolas kursu un speciālā arodskolā apguva šuvējas profesiju. Viņu kristīja baptistu mācītājs 1957. gada 28. aprīlī, jo, pārbaudījis Vairu Bitēnu ticības zināšanās, mācītājs bijis pārsteigts. Viņai izveidojās sirsnīgas attiecības ar luterāņiem, par to baptisti sāka pārnest. Tā kā V. Bitēnas māte bija luterāne, viņa pārgāja luterticībā. Šai laikā viņa saslima un nonāca slimnīcā. V. Bitēnas vienīga vēlme bija, lai mācītājs viņu pirms nāves svētītu. Kad mācītājs uzlicis rokas uz viņas galvas, noticis brīnums. Pēc pozitīvām pārbaudēm nākamajā dienā, viņu atlaida mājās. Pēc šī notikuma nācis aicinājums iestāties teoloģijas semināra.¹⁰¹ 1972. gada maijā viņa iestājās Rīgas Teoloģijas seminārā un to pabeidza 1978. gada decembrī.¹⁰² Semināra laikā, 1973. gada februārī, viņa uzsāka strādāt Katrīnas Evaņģēliski luteriskajā draudzē kā mācītāja. Tur savu darbību viņa izbeidza 1991. gadā. Otrā draudze, kura viņai tika piešķirta, bija Pālē, kur viņa darbu uzsāka 1974. gada janvārī un to izbeidza 1984. gada oktobrī. Trešā piešķirtā draudze bija Lēdurga, kur viņa uzsāka kalpošanu 1974. gada oktobrī, bet izbeidza 1998. gadā. Ceturtā draudze bija Skulte, kur viņa strādāja no 1977. gada novembra līdz 1979. gada oktobrim. Piektā draudze bija Pēterupe, kura viņai tika piešķirta no 1978. gada novembra. 1975. augustā V. Bitēna ordinēta palīgmācītāja pakāpē, bet par mācītāju ar krustu pēc semināra beigšanas 1979. gada jūlijā Jaunajā Ģertrūdē.¹⁰³ Mācītāja emeritējās 2004. gadā.

Mācītājas dzīvē spilgti atspoguļojas padomju varas attieksme pret ticīgajiem. V. Bitēna tika vajāta jau pirms viņa kļuva par mācītāju. Viņa savas ticības dēļ cietusi jau bērnībā, par to

⁹⁵ Sk. foto pielikumā nr. 2.6.

⁹⁶ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 2. apr., 31. l. Nenumurēta.

⁹⁷ E. Ķiploks. "Nāc man līdz!" *Liecības par to, ka šis Pestītāja aicinājums īstenots*. Lincoln (Nebraska): LELBA APGĀDS, 1990. 135.–137. lpp.

⁹⁸ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 2. apr., 31. l. Nenumurēta.

⁹⁹ E. Ķiploks. "Nāc man līdz!" *Liecības par to, ka šis Pestītāja aicinājums īstenots*. Lincoln (Nebraska): LELBA APGĀDS, 1990. 135.–137. lpp.

¹⁰⁰ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 2. apr., 31. l. Nenumurēta.

¹⁰¹ E. Ķiploks. "Nāc man līdz!" *Liecības par to, ka šis Pestītāja aicinājums īstenots*. Lincoln (Nebraska): LELBA APGĀDS, 1990. 135.–137. lpp.

¹⁰² Sk. foto pielikumā nr. 2.5.

¹⁰³ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 2. apr., 31. l. Nenumurēta.

viņu sīta skolasbiedrenes. No pirmā darba (pasu rakstīšanas) V. Bitēnu palūdza aiziet, jo viņa tika izsekota ceļā uz baznīcu. Līdz ar to gaismā nāca tas, ka V. Bitēna ir ticīgs cilvēks, kurš regulāri iet uz baznīcu. Tāpat notika arī nākamajā darbā Ģeoloģijas institūtā. Lai gan viņu sākotnēji pieņēma darbā (acīmredzot sākumā kāds kadru daļā vienkārši nepamanīja šo faktu), un viņa pat strādāja ar slepenajām kartēm Pļaviņu HES, mērot akās ūdeni, jau drīz V. Bitēnai atkal nācās labprātīgi rakstīt atlūgumu. Tāpat arī nākamajā darbā Jūras pētniecības institūtā viņu sākotnēji pieņēma darbā, bet pēc mēneša atlaida štatu samazināšanas dēļ. Pēcāk V. Bitēna strādāja veselībai ļoti kaitīgu darbu fabrikā, kas ražoja konfekšu iesaiņojumu. Tikai tādā, pavisam vienkāršā darbā, nevienam neinteresēja, vai viņa ir ticīga vai nē.

Jau vēlāk, uzsakot mācības, lai kļūtu par mācītāju, sekoja pirmā sadursme ar Valsts Drošības Komiteju. Studente ar savu rektoru, uzticamu “čekas” kalpu, pārrunāja rakstu „Rīgas balsī”, kur apgalvots, ka baznīca draudzei nodota bezmaksas lietošanā. Viņa jautāja, kāpēc mācītāji ticīgo priekša ar šādu rakstu tiek padarīti par meļiem, kuri vāc ziedojumus nodokļu, kas „nemaz nepastāv”, nomaksai. Rektors par šo sarunu tūlīt ziņoja “čekai”. Mācītāja atminas, ka tādu sadursmju bija daudz. Kāds patiesi šokējošs atgadījums saistīts ar laiku, kad V. Bitēna salauza kāju un ilgu laiku pavadīja slimnīcā. Mācītāja tolaik piestrādāja „Severniķelī”. Kādā vakarā, braucot no darba ar riteni un krītot no tā, viņa trīs vietās salauza potīti. Tieši sava amata dēļ viņa daudz cieta slimnīcā – veselu nedēļu viņa gulēja ar nesalīktu lūzumu. Pēc tam kauli tā arī pareizi nesaauga. Tikai vēlāk viņu brīdināja, lai nekad nenonākot slimnīcā, jo tur viņu nevis ārstēs, bet indēs.¹⁰⁴

A. Kūlīte atminas, ka mācītājas Vairas Bitēnas laikā viņu baznīcai piesaistījusi mācītājas runa, tās saturs, viņas drošums. Katrs mācītājas vadītais sprediķis viņu uzrunājis ļoti personīgi. A. Kūlīte min, ka mācītāja savos izteicienos bija ļoti drosmīga, viņa runāja daudz par attiecībām darba kolektīvā un ģimenē. Mācītāja aicināja būt koleģiāliem, kā arī mudināja priekšniekus iedziļināties padoto dzīvēs. Tāpat ģimenes tika aicinātas būt iejūtīgiem pret bērniem un vecākiem cilvēkiem. A. Kūlīte atminas, ka viss dzirdētais viņai palīdzējis vieglāk dzīvot. Mācītāja pati bija ļoti strādīga, bet tajā pašā laikā arī diezgan prasīga pret citiem.¹⁰⁵

Arī E. Lapkovska min, ka mācītājai bija Dieva dotas runas prasmes, viņa pratusi katru uzrunāt personīgi. Pēc tam, kad E. Lapkovska pati iestājusies draudze, ļoti daudzi draugi sekoja

---

¹⁰⁴ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹⁰⁵ Ausmas Kūlītes (dzimusi 1934. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04. 2015, pierakstījuši Laura Buša.

viņas piemēram. Un droši vien tā paša iemesla dēļ. Tāpat E. Lapkovska atminas, ka, ja nu kāds darbs tomēr bija palicis nepadarīts, mācītāja daudz nedomājot to paveica pati.¹⁰⁶

Kopumā par mācītāju V. Bitēnu var teikt, ka viņa bija īstais cilvēks, īstajā vietā un īstajā laikā. Cilvēku atmiņas un mana personīgā pieredze liecina, ka mācītāja ir ļoti harizmātiska un talantīga. Spilgti izceļas viņas spēcīga balss un pārdomātā runa. Daudz deva atbalsts un interese par sievieti mācītājas amatā, tas, ka valsts politika reliģijas jautājumos liberalizējās. Tomēr, kad sākās atslābums no ārpuses – padomju valsts, diemžēl spiediens pret mācītāju pieauga no iekšienes. Vecie amata brāļi bija ļoti draudzīgi ar V. Bitēnu, bet jaunie gan sāka nostāties pret sievieti kā mācītāju. Tieši ar arhibīskapa Jāņa Vanaga laiku sākās pretestība pret sievietēm mācītāja amatā. Arhibīskaps J. Vanags skaidri pateica, ka viņš neordinēs sievietes. Mācītāja atminas, ka pat pats arhibīskaps sāka slapēt negācijas sakot, ka mācītājas ir aicinātas šajā amatā.¹⁰⁷ Pēc tam, kad 2004. gadā V. Bitēna emeritējās, draudzi uzsāka apkalpot Anatolijs Sviķis (2004–2005).

Grūti pilnīgi spriest par mācītājiem, ja nav bijusi iespēja iepazīties ar atmiņām par viņiem. Diemžēl neesmu atradusi cilvēkus, kuri atcerētos mācītāju J. Lemkinu un J. Dzindžu. Savukārt par V. Plamsi un V. Bitēnu vērojami diametrāli pretēji viedokļi. Jādomā, ka tajos ir ietverta liela daļa patiesības, ja apskatām draudzes darbību attiecīgajā laika posmā no visiem aspektiem. Tomēr vēlos uzteikt arī J. Lemkinu. Lai autore nav atradusi nevienu, kurš man varētu par šo mācītāju pastāstīt, pat lasot pilnīgās atskaites, ko mācītājs rakstījis varas orgāniem, radies iespaids, ka viņam ļoti patīcis mācītāja darbs un ka J. Lemkins veltījis visus savus spēkus baznīcas atjaunošanā.

2.2. Draudzes vadība

2.2.1. Draudzes reģistrācija

Pēc PSRS valdības noteikumiem visas draudzes bija no jauna jāreģistrē. Reģistrācijas lūgumā bija jāmin vismaz 20 draudzes locekļu, vislabāk, līdzšinējo draudzes darbinieku:

---

¹⁰⁶ Edītes Lapkovskas (dzimusi 1945. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹⁰⁷ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

1) uzvārds, vārds un tēva vārds, 2) pavalstniecība, 3) darba vieta, 4) vecums, 5) dzīves vieta, 6) vai sodīta/s, 7) pašrocīgs paraksts. Vietējai izpildu komitejai bija jāiesniedz arī biogrāfiskās ziņas par mācītāju un draudzes priekšnieku.¹⁰⁸

1945. gada 22. novembrī¹⁰⁹ Saulkrastu ciema Izpildu Komitejai ar 28 draudzes locekļu parakstiem tika iesniegts Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes lūgums to reģistrēt ar kulta vietu – Pēterupes baznīcu. Draudze tika pierēģistrēta tikai 1947. gada 27. janvārī.¹¹⁰ Grūti teikt, ar ko patiesībā izskaidrojama novēlotā reģistrācijas lūguma apstiprināšana, bet no varas orgānu puses tā tika skaidrota ar nepareizu doto norādījumu izpildi.

Kā jau minēts, par Pēterupes luterāņu draudzes dibināšanu parakstījās 28 cilvēki, tā skaitā arī mācītāja radnieki (Alberts Lemkins, Zelma Lemkina, Marianna Lemkina). Paša mācītāja vārds reģistrācijas pieteikumā neskaitījās. Sarakstā bija arī nākamās revīzijas komisijas un izpildu orgāna locekļi un viņu radnieki (Jānis Osis, Emma Ose, Ausma Ose, Ernests Upītis), kā arī citi. Visticamāk, ka arī šie “citi” bija pazīstami ar iepriekš minētajām personām, iespējams, ka tie bija viņu labi draugi. Redzams, ka reģistrācijas lūgumu būtībā veidojušas nedaudzas drosmīgas ģimenes. Piemēram, Apsīšu ģimene reģistrācijas lūgumā pārstāvēta ļoti kuplā skaitā – par draudzes reģistrāciju parakstījies Jānis Apsītis, viņa dēls Jānis, Lilija Apsīte, ka arī Mārtiņš Apsītis.

2.2.2. Draudzes izpildu orgāna un revīzijas komisijas darbība

Pēc draudzes reģistrācijas tās dibinātājiem bija jāsasauca draudzes locekļu sapulci, kurā tika ievēlēts izpildorgāns (baznīcas valde) un revīzijas komisija. Tajā tika noteikts baznīcas valdes locekļu skaits (vēlams ne mazāk par trīs un ne vairāk par septiņām personām, Pēterupes Evaņģēliski luteriskajā baznīcā – piecas), un tie ievēlēti. Tajā pašā laikā notika arī revīzijas komisijas vēlēšanas trīs personu sastāvā. Gan baznīcas valdē, gan revīzijas komisijā varēja ievēlēt

---

¹⁰⁸ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945.–1956. gadam), 56. lpp.

¹⁰⁹ Turpat, 12. lpp.

¹¹⁰ LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l., 36. lpp.

arī mācītāju. Arī par šīm, ievēlētajām, personām tika ievāktas visas tās pašas ziņas, kas par tām, kuras minētas reģistrācijas lūgumā.¹¹¹

Baznīcas valde un revīzijas komisija (kad bija ievēlējuši abu locekļus) nodarbojās ar baznīcu saistītu jautājumu risināšanu. Viņi rūpējās par saistību, kas noslēgtas starp draudzi un Saulkrastu ciemata izpildkomiteju, pildīšanu. Tāpat baznīcas valde un revīzijas komisija izpildīja Baznīcas Virsvaldes norādījumus. Lielākoties viņi katra gada beigās atskaitījās Baznīcas Virsvaldei par paveikto draudzes saimnieciskajā dzīvē, kā arī par svarīgiem notikumiem draudzes garīgajā dzīvē. Baznīcas valde un revīzijas komisija novērtēja kases tā brīža stāvokli, iepriekš plānotā budžeta izpildījumu, veidoja kases pārskatus par aizgājušo gadu un budžetus gaidāmajam gadam. Tāpat viņi Baznīcas Virsvaldei iesniedza arī gada garīgās dzīves pārskatus, kur tika aprakstīti spilgtākie notikumi draudzes dzīvē. Respektīvi, izvērtēja baznīcas darbu iepriekšējā gadā un plānoja uzdevumus nākotnei.

Tāpat baznīcas valde un revīzijas komisija gādāja par dažādu pasākumu rīkošanu. Tā 1963. gadā ar lielu rūpību tika plānotas un atzīmētas baznīcas simtgades svinības. Liels pasākums norisinājās arī 1978. gadā, kad, sakarā ar draudzes 360 gadu pastāvēšanu, baznīcas 115 gadiem un V. Plamša kalpošanas 15 gadiem, tika nolemts lūgt arhibīskapu vadīt svētku dievkalpojumu.

Viņiem bija jāgādā par mācītāja izvēli un iecelšanu amatā, ja nu draudze kādu apstākļu dēļ palika bez garīgās apkalpošanas. Tāda pati atbildība izpildu orgānam un revīzijas komisijai bija par citu darbinieku pieņemšanu vai atbrīvošanu no amata. Tieši viņi noteica darbinieku atalgojumu, bija atbildīgi par prēmiju piešķiršanu. Tā Elza Kreičšteine par savu čaklo dalību draudzes dzīvē, kā arī par ļoti sekmīgu kasieres pienākumu pildīšanu, saņēma vairākas prēmijas.¹¹²

Redzams, ka ikdienā visbiežāk draudzes izpildu orgāns un revīzijas komisija nodarbojās ar saimniecību saistītu jautājumu risināšanu. Viens no aktuālākajiem jautājumiem visā padomju laikā bija baznīcas remontdarbu plānošana un īstenošana. Tā, piemēram, mācītāja J. Dzindžas kalpošanas laikā 1958. gadā tika veikti jumta remontdarbi. Tāpat 1959. gadā tika veikti baznīcas iekšienes krāsošanas darbi. Nepieciešamības gadījumā, kā pēdējā minētajā situācijā, tika īstenota speciāla ziedojumu vākšana un noteikts to vākšanas veids. Minētajā gadījumā pie draudzes locekļiem griezās ar lūgumu ziedot baznīcas remontam. Līdzīgus piemērus var minēt arī par citu

---

¹¹¹ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945.–1956. gadam), 4. lpp.

¹¹² LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

mācītāju kalpošanas laikā veiktajiem remontdarbiem. Tāpat viņiem bija jā rūpējas par baznīcas inventāra savešanu un uzturēšanu kārtībā. Kā piemēru var minēt to, ka ilgus gadus tika risināts jautājums par draudzes ērģeļu rekonstrukciju. Šiem uzdevumiem pievienojās neskaitāmi citi – bija jānodrošina baznīcas apkurināšana, jāpārbūvē elektroinstalācija u.c. Katram kārtīgam saimniekam skaidrs, cik daudz laika, līdzekļu un pūļu jāiegulda īpašuma uzturēšanā. Protams, zināmām problēmām saimniecībā pievienojās arī neparedzamas. Tā, 1955. gadā skolas būvniecības laikā smagās mašīnas nodarīja postu baznīcas pagalmam un apstādījumiem. Nereti baznīca kļuva par vandāļu upuri, īpaši bieži tas notika 70 gados.¹¹³

Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes izpildu orgāns un Revīzijas komisija izcēlās ar to, ka tās locekļi kalpoja ilgus gadus (M. Zālītis, A. Rozentāle, A. Kalniņa – vairāk kā 20 gadus!¹¹⁴), bija uzticīgi baznīcai, šo gadu laikā viņi rūpējās par baznīcas sekmīgu saimniecisko darbību, kā arī garīgās dzīves plaukšanu. Piedaloties dažādos darbos baznīcā un tās apkaimē, ar savu piemēru viņi iedvesmoja draudzes locekļus.

Redzams, ka, ja arī kāds pārtrauca savu pienākumu pildīšanu izpildu orgānā vai revīzijas komisijā, tas notika dažādu, ar baznīcu nesaistītu apstākļu dēļ. Tā, piemēram, 1948. gadā izpildu orgāns palika bez priekšsēdētāja Kārļa Stirnas. Kārlis Stirna strādāja Bīriņu patērētāju biedrības II veikalā Saulkrastos par veikalvedi un tika aizturēts it kā par 12'000 rubļu piesavināšanos. Tāpat bija gadījumi, kad izpildu orgāna un revīzijas komisijas locekļi tik tiešām savu amatu ieņēma līdz mūža pēdējām dienām, tā šajā amatā 1948. gadā aprāvās Augusta Kalniņa, bet 1980. gadā – Almas Kalniņas dzīve. Vienīgais zināmais gadījums, kad kāds ir atteicies pildīt savus pienākumus un izstājies no dalības, ir 1948. gada Inča Sīmaņa aiziešana no revīzijas komisijas. Zināmas izmaiņas locekļu sastāvā gan ieviesa valdības noteikumi, ka ik pēc trīs gadiem jāpārvēl gan izpildu orgāns, gan revīzijas komisija. Tā 1951. gadā redzams, ka pēc vēlēšanām viss ir stipri izmainījies. Tomēr uz priekšu straujas izmaiņas baznīcas valdes un revīzijas komisijas sastāvā vairs nenotika.¹¹⁵

Baznīcas valdei un revīzijas komisijai, tāpat kā mācītājam, bija liela nozīme Pēterupes luterāņu draudzes darbībā. Tieši viņi bija tie, kuri nodrošināja to, ka baznīca ir spējīga darboties. Var pavisam droši teikt, ka tieši draudzes darbinieku rādītais piemērs ir bijis viens no tiem, kas iedvesmojis ticīgos nenovērsties no baznīcas arī padomju laikos.

¹¹³ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas protokolu grāmata), 1.–13., 15.–18., 20.–22., 25., 28., 31.–32., 35., 37.–39., 45., 48.–50. lpp.

¹¹⁴ Sk. tabulu pielikumā nr. 2.1.

¹¹⁵ Turpat.

3. NODAĻA. DRAUDZES AKTIVITĀTES

Padomju laikos tika aizliegta jebkāda baznīcas darbība ārpus dievnama sienām. Tādu darbību uzskatīja par propagandu, ko izmantot tiesības bija tikai ateistiem. Ārpus dievnama sienām mācītāju darbība izpaudās tikai kā vizītes pie slimniekiem un mirstošiem cilvēkiem, taču arī tad tikai pie savas draudzes locekļiem (kas gan neizslēdza atsevišķus „izlēcienus”).¹¹⁶ No tā izriet, ka visas pārējās iniciatīvas varēja tikt bargāk vai ne tik bargi sodītas, jo tās tolaik bija pretlikumīgas. Jaunatne tika uzskatīta par visveiksmīgāk ideoloģiski ietekmējamo sabiedrības daļu (vismaz Hruščova laikā). Ja principā cilvēkam nebija aizliegts apmeklēt baznīcā dievkalpojumus un to daudzi arī darīja, tad skolēns un skolotājs, no vienas, un baznīca, no otras puses, līdz pat 70. gadu beigām faktiski bija nesavienojami jēdzieni, daudz izteiktāk nekā citās dzīves jomās. Īpaši tika uzraudzīti skolotāji. Tā, piemēram, 1966. gada 24. jūnija pieņemtais Latvijas PSR Augstākās Padomes dekrēts par Latvijas PSR Kriminālkodeksa 137. panta papildinājumiem, kurā teikts, ka par atkārtotiem nodarījumiem, ko izdarījušas personas, kas agrāk sodītas par noteikumu pārkāpšanu attiecībā uz baznīcas atdalīšanu no valsts un skolas atdalīšanu no baznīcas, kā arī par organizatorisko darbību, kas vērsta uz šo nodarījumu izdarīšanu, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trīs gadiem.¹¹⁷

3.1. Kazuāliju noturēšana

Statistiskie materiāli par kazuāliju noturēšanu ir pieejami samērā plašā klāstā, jo mācītājiem ik pēc pusgada, kā arī gada beigās vajadzēja atskaitīties par paveikto. Tieši mācītājs bija tas (ļoti retās reizēs to darīja arī draudzes valdes priekšsēdētājs), kurš šīs ziņas pierakstīja un iesniedza. Šeit jāpiezīmē, ka daži mācītāji bija precīzāki un norādīja arī kristāmā, iesvētāmā, apglabātā un dievgaldnieka dzimumu, bet citi tam nepievērsa uzmanību.

Pirms sākt analizēt skaitlisko materiālu par kazuāliju noturēšanu, svarīgi arī atzīmēt, ka, kā atminas mācītāja V. Bitēna, kristības, iesvētības, kā arī iešana pie dievgalda notika dievkalpojuma laikā, kas varētu būt par pamatojumu tam, kāpēc dati par šo kazuāliju noturēšanu

¹¹⁶ Gavriļins, A. Padomju varas attieksme pret Latvijas Pareizticīgo Baznīcu 1940.–1941. gadā. *Latvijas Vēsture: Jaunie un jaunākie laiki*, 2008, nr. 2, 41–42. lpp.

¹¹⁷ Zikmane, E. Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001., Nr. 53., 115.–116. lpp.

varētu būt visprecīzākie.¹¹⁸ To apliecina arī fotogrāfija¹¹⁹, kurā iemūžināti 1948. gada iesvētāmie, redzami 35 cilvēki, kuru skaits sakrīt ar dokumentos minēto togad iesvētīto skaitu.¹²⁰ Savukārt laulības un bēres notika ārpus draudzes. Mācītājs, laulājot un apglabājot cilvēkus nenodarbināja draudzi. Tieši mācītājs bija tas, kurš izlēma – reģistrēt vai ne izdarītos pakalpojumus.¹²¹ Kā atcerējās Berta Ozoliņa, gados visvecākā starp mums esošā Pēterupes luterāņu draudzes locekle, sniedza informāciju, ka mācītājs Jānis Lemkins mēdza oficiāli neregistrēt visus kazuāliju noturēšanas gadījumus.¹²² Tāpat mācītāja V. Bitēna atzīmē, ka šajā gadījumā mācītājs varēja rīkoties pēc saviem ieskatiem.¹²³ Tas nozīmē, ka noteikti netika pierēģistrēti tie cilvēki, pret kuriem vai kuru ģimenes locekļiem valsts varēja vērsties ar represijām. Tātad realitātē tika laulāti un apglabāti vairāk cilvēku, bet precīzi uzzināt, cik daudz tādu cilvēku bija, ka arī kuri tie bija, ir neiespējami. Vēl vairāk – zinot to, ka šādi gadījumi bijuši gan padomju laika sākumā, gan beigās, var secināt, ka tā bija vispārpieņemta prakse.

Lai objektīvi salīdzinātu kristīto, iesvētīto, laulāto, apglabāto, dievgaldnieku un draudzes locekļu kopskaitu Pēterupes luterāņu draudzē ir vērts izpētīt informāciju par kazuāliju noturēšanas statistiku 1938., 1939 un 1940. gadā – laikā, kad karš un padomju vara Latviju vēl nebija skāris.¹²⁴

Skaidri redzams, ka **1945. gadā**, salīdzinājumā ar trim iepriekš minētajiem gadiem, vērojama strauja visu baznīcas kazuāliju noturēšanas gadījumu samazināšanās. Šajā gadā nav iesvētīta neviena pati jaunieta vai jauniešis. Šķiet, ka **1946. gadā** cilvēki ir nedaudz atguvušies no kara, un tāpēc visās baznīcas aktivitātēs vērojams pieaugums. **1947. gadā** pieaug kristīto, iesvētīto, laulāto un dievgaldnieku skaits, bet samazinās apglabāto skaits. **1948. gadā**, gluži kā iepriekšējā gadā, pieaug kristīto, iesvētīto, laulāto un dievgaldnieku skaits, bet samazinās apglabāto skaits. **1949. gadā** samazinās iesvētīto, laulāto, dievgaldnieku, nemainās kristīto un pieaug apglabāto skaits. Šis straujais baznīcas aktivitāšu kritums ir saistāms ar 1949. gada marta Latvijas iedzīvotāju deportācijām. Baznīcas aktivitāšu kritumu izraisīja arī tas, ka, sākot ar šo

---

¹¹⁸ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹¹⁹ Sk. attēlu pielikumā nr. 3.1

¹²⁰ Sk. tabulu pielikumā nr. 3.1.

¹²¹ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹²² Bertas Ozoliņas (dzimusi 1917. gadā) atmiņas. Pierakstītas 14.04.2013., pierakstījusi Laura Buša.

¹²³ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹²⁴ Sk. tabulu pielikumā nr. 3.1.

gadu, draudzes locekļi bija iesaistījušies kolhozos, kur netika ievērots svētdienas miers, sevišķi vasarā.¹²⁵

1950. gadā samazinās kristīto, apglabāto, dievgaldnieku, bet palielinās iesvētīto un laulāto skaits.¹²⁶ **1951. gadā** samazinās kristīto, laulāto, apglabāto, bet pieaug iesvētīto skaits. Nav saglabājusies informācija par to, cik cilvēku nākuši pie dievgalda.

Par **1952. gadā** noturētajām kazuālijām diemžēl nav saglabājusies nekāda informācija. **1953. gadā**, salīdzinot ar 1951. gadu, palielinājās kristīto un dievgaldnieku, bet samazinājās iesvētīto, laulāto un apglabāto skaits. Pēc pieejamās informācijas, Pēterupes luterāņu draudzes locekļu kopskaits šajā laikā ir tikai un vienīgi samazinājies, turklāt dramatiski – vairākas reizes. **1954. gadā** samazinājies kristīto bērnu, iesvētīto un dievgaldnieku skaits, bet pieaudzis laulāto, apglabāto skaits. Par 20 locekļiem palielinājies draudzes locekļu kopskaits. **1955. gadā** pieaudzis kristīto meiteņu, kā arī iesvētīto un dievgaldnieku nākušo sieviešu, kā arī apglabāto vīriešu skaits. Samazinājies apglabāto sieviešu skaits. **1956. gadā** pieaudzis iesvētīto, apglabāto sieviešu un dievgaldnieku skaits, bet samazinājies kristīto, kā arī laulāto pāru skaits. **1957. gadā** visās draudzes aktivitātēs vērojams kritums. Draudzes locekļu kopskaits samazinājies līdz 100 cilvēkiem. Šeit jāpiezīmē, ka dokumentā par visu gadu norādīti tikai kristītie, laulātie un apglabātie (tātad iesvētāmo un dievgaldnieku skaits ir norādīts tikai par pirmo pusgadu un otrajā, iespējams, ir mainījies).

1958. gadā visās draudzes aktivitātēs vērojams pieaugums. **1959. gadā** pieaudzis apglabāto sieviešu skaits, bet visās pārējās jomās baznīcas aktivitātes samazinājās. Iesvētīto sieviešu skaits palicis nemainīgs. **1960. gadā** pieaudzis laulāto pāru, apglabāto vīriešu un pie dievgalda nākušo vīriešu skaits, visās pārējās baznīcas aktivitāšu jomās arvien vērojams sarukums. **1961. gadā** pieaudzis iesvētīto, laulāto, apglabāto un pie dievgalda nākušo vīriešu skaits, bet samazinājies kristīto skaits. Draudzes locekļu kopskaits samazinājies līdz 280 cilvēkiem. **1962. gadā** pieaudzis kristīto skaits, bet visās pārējās baznīcas aktivitātēs vērojams samazinājums (nav iesvētīta neviena jaunava!). Draudzes locekļu kopskaits ir 280 cilvēki. Rakstot par **1963. gada** ziņām jāatzīmē, ka par visu gadu norādīti tikai kristītie, laulātie un apglabātie. Iesvētāmo un dievgaldnieku skaits ir norādīts tikai par laika periodu no 02.06.63 -

---

¹²⁵ Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945.–1956. gadam), 210., 212. lpp.

¹²⁶ LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l., 72. lpp.

31.09.63 un, iespējams, ir mainījies. Secināms, ka nav ne kristīto, no iesvētīto, ne laulāto, apglabāti 2 vīrieši un 3 sievietes (vadoties pēc ziņām par laika posmu no 02.06.63 - 31.09.63¹²⁷, pēc gada kopējām ziņām – 4 cilvēki¹²⁸), bet pie dievgalda nākuši 2 vīrieši un 6 sievietes¹²⁹ (no cita avota – 6 vīrieši un 2 sievietes¹³⁰, kas gan drīzāk būs kļūdaini). Draudzes locekļu kopskaits bijis ap 150 cilvēkiem.

1964. gadā, salīdzinot ar 1962. gadu, par kuru pieejamas pilnīgas ziņas, visās baznīcas aktivitātēs vērojams samazinājums (nav ne kristīto, ne iesvētīto, ne laulāto pāru), draudzes locekļu kopskaits samazinājies līdz 110 cilvēkiem. Ziņas ir nepilnīgas tādā veidā, ka sākot ar šo gadu nav norādīts kristāmā, iesvētāmā, apglabātā vai dievgaldnieka dzimums. Acīmredzot jaunais mācītājs Voldemārs Plamsis neuzskatīja par vajadzīgu turpināt savu priekšgājēju uzsākto tradīciju un precizēt šo informāciju. **1965. gadā** pieaudzis kristīto, kā arī apglabāto un dievgaldnieku skaits. Draudzes locekļu kopskaits pieaudzis līdz 153 cilvēkiem. **1966. gadā** pieaudzis iesvētīto un dievgaldnieku skaits, bet samazinājies apglabāto skaits. Šajā gadā minēts, ka kristītais bijis pirmsskolas vecumā. Draudzes locekļu kopskaits pieaudzis līdz 200 cilvēkiem, kas ir diezgan nopietns pieaugums. Iespējams, tas saistāms ar valsts politikas pret baznīcu maiņu un jaunā PSRS līdera – Leonīda Brežņeva – neseno nākšanu pie varas 1964. gadā. Jau pirmā Reliģisko lietu padomes statūtu publicēšana 1966. gadā parādīja, ka baznīcas apspiešana netiks pārtraukta, bet tā tomēr pieņems civilizētākas formas.¹³¹ Draudzes locekļu skaita pieaugums varētu būt saistāms arī ar jaunā mācītāja ierašanos baznīcā.

1967. gadā pieaudzis tikai dievgaldnieku, bet samazinājies apglabāto skaits. Kristīts viens bērns skolas vecumā. Draudzes locekļu kopskaits samazinājies līdz 170 cilvēkiem. Par **1968. gadu** minētā informācija no iepriekšējā gada, atšķiras tikai ar to, ka kristītais bijis pirmsskolas vecumā. **1969. gadā** pieaudzis kristīto skaits, turklāt kristīti bērni pirmsskolas vecumā, kā arī pieaudzis apglabāto skaits. Samazinājies dievgaldnieku skaits, arī draudzes locekļu kopskaits

---

¹²⁷ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta. Šeit jāpiezīmē, ka skaitļi ir par laika posmu no 02.06–31.09.

¹²⁸ LELB Virsvaldes arhīvs, *LELB Virsvaldes vēstule ar Reliģijas kultu Lietu Padomes pie PSRS Ministru Padomes pilnvarotajiem LPSR 1964. gada 15. janvārī (statistikas ziņas par Ev. lut. draudzēs mācītāju izdarītiem amata darbiem 1963. gadā prāvestu iecirkņos)*. Nenumurēta.

¹²⁹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta. Šeit jāpiezīmē, ka skaitļi ir par laika posmu no 02.06–31.09.

¹³⁰ LELB Virsvaldes arhīvs, *LELB prāvestu iecirkņu draudžu darbības statistikas kopsavilkums par 1963. gadu*. Nenumurēts.

¹³¹ Zikmane, E. Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums, 2001., Nr. 53., 115.–116. lpp.

samazinājies līdz 160 cilvēkiem. **1970. gadā** pieaudzis kristīto skaits, turklāt viens no tiem bijis jaundzimušais, bet trīs bērni - pirmsskolas vecumā. Pieaudzis arī iesvētīto un dievgaldnieku skaits, bet samazinājies apbedīto. Draudzes locekļu kopskaits pieaudzis līdz 200 cilvēkiem. **1971. gadā** pieaudzis apbedīto skaits, visās pārējās baznīcas aktivitātes vērojams kritums. Kristītais bērns bijis pirmsskolas vecumā. **1972. gadā** pieaudzis kristīto skaits, visi kristītie bērni bijuši pirmsskolas vecumā, tāpat pieaudzis laulāto un dievgaldnieku skaits. **1973. gadā** pieaudzis apbedīto skaits, bet samazinājies kristīto un laulāto skaits.

Meklējot informāciju par baznīcas aktivitātēm **1974. gadā**, sastapos ar diviem dažādiem datiem. Pēc viena avota kristīts viens bērns pirmsskolas vecumā (no otra - 11 bērni), neviens nav iesvētīts (no otra 1 cilvēks), nav laulāts neviens pāris (no otra - 2), apglabāti 7 (no otra 6 vīrieši un 13 sievietes), pie dievgalda nākuši 28 cilvēki (no otra - 31).¹³² Draudzes locekļu kopskaits bija 200 cilvēku. Par baznīcas aktivitātēm **1975. gadā**, salīdzinot ar 1973. gadu, par kuru pieejamas viennozīmīgas ziņas, pieaudzis kristīto un apglabāto skaits. **1976. gadā** pieaudzis kristīto bērnu un iesvētāmo jauniešu skaits. Kristītie bērni bija pirmsskolas vecumā. Sarucis to skaits, kuri pieņemti pie dievgalda. **1977. gadā** pieaudzis tikai laulāto skaits, bet pārējās baznīcas aktivitātēs vērojams kritums. Draudzes locekļu kopskaits pieaudzis līdz 250 cilvēkiem. **1978. gadā** visās baznīcas aktivitātēs, izņemot laulāto skaitu, kas samazinājies, vērojams pieaugums. Draudzes locekļu skaits pieaudzis līdz 300 cilvēkiem. **1979. gadā** pieaudzis laulāto un dievgaldnieku, bet samazinājies apbedīto skaits. Ar šo gadu norādīts iesvētāmā dzimums. Iesvētīta viena sieviete.¹³³ Draudzes locekļu skaits pieaudzis līdz 320 cilvēkiem.

1980. gadā pieaudzis gan kristīto, gan iesvētīto vīriešu, gan laulāto, gan dievgaldnieku skaits. Nemainīgs palicis iesvētāmo sieviešu skaits, bet samazinājies apglabāto skaits. Draudzes locekļu skaits pieaudzis līdz 350 cilvēkiem. **1981. gadā** pieaudzis gan kristīto, gan iesvētīto sieviešu, gan dievgaldnieku skaits. Sarucis tikai iesvētāmo vīriešu un laulāto pāru skaits. Apglabāti vai nu 10¹³⁴ vai 12 cilvēki¹³⁵, par ko nav atrodamas viennozīmīgas informācijas. **1982. gadā** pieaudzis kristīto un laulāto skaits. Iesvētīti 2 cilvēki. Apglabāti vai nu 12 vai 14 cilvēki, bet šis skaitlis ir lielāks, nekā iepriekšējā gadā apglabāto. **1983. gadā** pieaudzis kristīto un dievgaldnieku, bet samazinājies laulāto pāru skaits. Iesvētītas 3 sievietes (kas ir mazāk kā 1982.

¹³² LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

¹³³ Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs. (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites), 6. lpp.

¹³⁴ Turpat.

¹³⁵ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

gadā) un apglabāti 14 cilvēki (kas ir vai nu vairāk, vai tikpat daudz kā iepriekšējā gadā). Draudzes locekļu kopskaits samazinājies līdz 260 cilvēkiem. **1984. gadā** visās baznīcas aktivitātēs vērojams pieaugums, samazinājies tikai apglabāto, bet nemainīgs palicis iesvētāmo sieviešu skaits. Draudzes locekļu kopskaits pieaudzis līdz 290 cilvēkiem. **1985. gadā** pieaudzis dievgaldnieku skaits, bet pārējās baznīcas aktivitātes vērojams sarukums. Iespējams, draudzes locekļu kopskaits pieaudzis līdz 320 cilvēkiem. **1986. gadā** visās baznīcas aktivitātēs vērojams pieaugums. Draudzē bija 320 locekļi. **1987. gadā** pieaudzis laulāto, bet samazinājies iesvētāmo un apglabāto skaits. Pie dievgalda nākuši 105 cilvēki (kas ir mazāk kā 1985. gadā). Draudzes locekļu kopskaits sarucis līdz 280 cilvēkiem. **1988. gadā** visās baznīcas aktivitātēs vērojams pieaugums. Draudzes locekļu kopskaits pieaudzis līdz 300 cilvēkiem.¹³⁶

Jāsecina, ka baznīcu ļoti ietekmēja norises Padomju Savienības politikā, jo tieši gados, kad vērojams īpaši liels uzbrukums reliģijai, arī Pēterupes luterāņu draudzes kazuāliju noturēšanas aktivitātēs vērojams kritums. Neatbildēts paliks jautājums par to, cik daudz cilvēku patiesībā ir laulāti un apglabāti, jo šobrīd uzzināt, cik no izdarītajiem pakalpojumiem katrs mācītājs nav reģistrējis, ir neiespējami.

3.2. Draudzes budžets

Arī materiāli par baznīcas budžetu ir pieejami samērā plašā klāstā, jo katra gada sākumā draudzei bija jāatskaitās par aizvadītā gada budžetu, kā arī jāplāno izdevumi un ienākumi gaidāmajam gadam. Mācītājas V. Bitēnas atmiņas uzskatāmi atklāj par budžeta jautājumiem uzkrātā statistiskā materiāla kā vēstures avota neuzticamību. Kā zināms, mācītājiem iegūt valsts apmaksātu darbu nebija iespējams, savukārt draudzes bija nelielas. Mācītāja V. Bitēna atminas, ka tolaik bija pieņemts ziedot dievgalda laikā. Tas viss, ko draudzes locekļi saziedoja, pienācās mācītājam. Kā jau iepriekš minēts, laulības un bēres norisinājās ārpus draudzes. Mācītājs to laikā nenodarbināja draudzi un tas, ko viņš saņēma par šiem pakalpojumiem, bija viņa personīgais honorārs. Savukārt oficiāli mācītājs uzrādīja tikai savu algu. Tieši viņš bija tas, kurš izlēma, cik liela summa no visiem ziedojumiem tiks uzrādīta oficiāli. Realitātē pats minimums, ko vajadzēja oficiāli uzrādīt, bija tā summa, kas nepieciešama obligāto maksājumu veikšanai. Mācītāja V. Bitēna atceras, ka neuzrādīt visus ienākumus viņu mudinājis tas, ka bija tādi darbi, par kuriem

---

¹³⁶ Sk. tabulu pielikumā nr. 3.1.

vajadzēja samaksāt, bet cilvēks, kurš tos veica, nevēlējās slēgt nekādus oficiālus līgumus ar baznīcu, lai pret viņu pēc tam nevērstos ar represijām (baznīcai taču nedrīkstēja palīdzēt!). Tādās reizēs vajadzēja naudu, ko neregistrēja, bet ar kuru varēja samaksāt par saņemto pakalpojumu. Mācītājam par tādu norēķināšanos pat vienreiz nācās saskarties ar „čekas” sūtni. Tieši šāda gadījuma dēļ, kas gan nav saistīts ar Pēterupes luterāņu draudzes dzīvi, mācītāju V. Bitēnu izsauca uz Limbažu izpildkomiteju uz pārrunām. Tur mācītāju sagaidīja pārsteigums – sakarā ar šo gadījumu uz Limbažiem bija ieradies „čekas” darbinieks no Rīgas. „Čekists” V. Bitēnai pieprasīja nodod šoferi, kurš ar valstij piederošu smago mašīnu uz Viļķenes baznīcu bija atvedis stalažas, kas bija nepieciešamas remontam. Šoferi viņa toreiz nenodeva, par ko mācītājam draudēja ar cietumu un atlaišanu no darba.¹³⁷

Draudzes eksistenci galvenokārt nodrošināja draudzes locekļu labprātīgi ziedojumi tās vispārējām vajadzībām. Ik pa laikam draudze guva ienākumus no dziesmu lapiņām (1947.–1949., 1951.–1957., 1959.–1961. gadā), sveču vakara (1958.–1961. gadā), dvieļiem un svečturiem (1961. gadā), no ziedojumiem upuru traukā (1965.–1967., 1969.–1977., 1987. gadā), reliģiskiem pakalpojumiem (1965.–1967., 1969.–1977. gadā), ziedojumiem remontam (1954. un 1960. gadā), ziedojumiem pēc listēm draudzes steidzamām vajadzībām (1948., un 1951. gadā), no naudas maiņas (1947. gadā), par pārdotiem baznīcai nederīgiem dēļiem (1950. gadā), kā arī citiem avotiem (1959. gadā).

Baznīcai bija tādi maksājumi, kuri bija jāveic katru gadu un no tiem tā nedrīkstēja izvairīties. Tādi bija: 1) baznīcas 1% vērtības nodoklis, 2) baznīcas zemes īre, 3) baznīcas apdrošināšana, 4) algas (mācītājam, zvanītājam – apkalpotājam (1947.–1957.), vēlāk – gan zvanītājam (1959.), gan ērģelniecei (1958.–1959. 1961., 1963), gan apkopējam (1958.–1959., 1961., 1963.). Protams, algas darbiniekiem tika maksātās visā pārskatāmajā periodā, šie izdevumi atrodami arī zem tādiem vārdiem kā „izmaksas kulta kalpotājiem” un „izmaksas apkalpojošajam personālam”, kas gan neprecizē, tieši kādiem darbiniekiem algas izmaksātas.¹³⁸

Šiem izdevumiem pievienojās dažādi citi. Tādi bija: 1) maksājumi Baznīcas Virsvaldes vispārējām vajadzībām (1948.–1949., 1951.–1959. un 1961. gadā), vēlāk minēts „iemaksas reliģiskajam centram”, t. i. Baznīcas Virsvaldei (1965., 1967., 1969.–1977., 1987. gadā), 2) prāvesta kancelejas izdevumi (1948.–1957., 1959., 1961. gadā), 3) remonta izmaksas (1947.–1961., 1963., 1965.–1967., 1969.–1975., 1987. gadā), 4) mācītāja dzīvokļa īre (1947.–1957.

¹³⁷ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹³⁸ Sk. tabulu pielikumā nr. 3.2.

gadā), 5) mācītāja kancelejas īre (1949.–1957. gadā) 6) mācītāja kancelejas izdevumi (1947.–1957. gadā) 7) baznīcas elektriskais apgaismojums (1951., 1953.–1961., 1963. gadā), 8) oplates (1947.–1957., 1963., 1966., 1969. gadā), 9) vīns (1947.–1959., 1961., 1963. gadā), 10) sveces (1947.–1961., 1963., 1987. gadā), 11) dziesmu lapiņas (1947.–1957., 1959.), 12) malka. (1947.–1948., 1953.–1957. gadā (minēts „malka mācītājam”), 1961. un 1963. gadā (minēts „apkurei”), 1970. gadā (minēts „kurināmā iegādei”), 1975. gadā (minēts „kurināmais”), 1951.–1952., 1955.–1956. gadā (minēts „baznīcas ģērbkambara apkure”), 1947.–1948. gadā (minēts „malka baznīcas apkurei”), 13) pasta izdevumi (1948.–1957. gadā), 14) inventāra iegāde (1958.–1960., 1965.–1966., 1970.–1972., 1974.–1977. gadā), 15) ceļa izdevumi (1957.–1959., 1963. gadā), 16) iemaksas Miera fondam (1965.–1967., 1969.–1977. gadā), 17) mirušo draudzes mācītāju Johana Vilhema Knīrima un Jāņa Stāmera kapu kopšana (1947.–1948. gadā), 18) elektriskās apgaismošanas ierīkošana (1947. gadā), 19) zaudēts naudu mainot 10:1 sakarā ar naudas reformu (1947. gadā) 20) starprajonu tehniskajam birojam par baznīcas iemērīšanu un inventarizāciju (1950. gadā). 21) dažādi citi sīki izdevumi.¹³⁹

Sākot no 1978. gada, par draudzes budžetu atrodamas skopākas ziņas. Pie izdevumiem norādīts, ka maksāts: 1) nodoklis par baznīcu (maksāts līdz 1982. gadam, pēc tam iemaksas atsāktas 1988. gadā) 2) konsistorijas vispārējām vajadzībām, 3) mācītājam, 4) miera fondam (maksāts līdz 1982. gadam, pēc tam iemaksas tiek atsāktas 1985. gadā, bet 1986. gadā tās atkal tiek pārtrauktas. 1988. gadā iemaksas tiek atsāktas). No 1979. gada tam pievienojušās arī iemaksas pensiju kalpotajiem un stipendijas teoloģijas studentiem.¹⁴⁰

Kā liecina dati, īpaša pateicība baznīcas budžeta papildināšanā pienākas kasierei Elzai Kreičsteinei, jo viņa vairakkārt atalgota par labi padarīto darbu. Tā, piemēram, 1959. gadā par čaklo darbu draudzes labā, kasierei E. Kreičsteinei izmaksāta 300 rbl. prēmija.¹⁴¹ Diemžēl ne vienmēr pietika līdzekļu, lai nomaksātu visus aktuālos maksājumus, par to liecina tas, ka 1967. gadā Baznīcas Virsvalde lūdza nokārtot parādus par iemaksām baznīcas vispārējām vajadzībām 1965. (5 rbl.), 1966. gadā (25 rbl.) un 1967. gadā (25 rbl.).¹⁴²

---

¹³⁹ Sk. tabulu pielikumā nr. 3.2.

¹⁴⁰ Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites), 7. lpp. Sk. tabulu pielikumā nr. 3.3.

¹⁴¹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. Nenumurēta.

¹⁴² Turpat.

No datiem, kas iegūti par baznīcas budžetu, var secināt, ka mācītājas V. Bitēnas laikā draudzes ienākumi ir strauji palielinājušies. Tāpat arī mācītāja J. Lemkina laiks ir bijis ražīgs, neskatoties uz to, ka viņš kalpoja smagajā pēckara laikā.¹⁴³

3.3. Draudzes garīgā dzīve

1946. gadā noturēti 30¹⁴⁴ dievkalpojumi, 1947. gadā – 40¹⁴⁵, 1948. gadā – 33¹⁴⁶ vai 43¹⁴⁷, 1949. gadā – 35¹⁴⁸, 1950. gadā – 30¹⁴⁹, 1951. gadā – 31¹⁵⁰, 1952.¹⁵¹ un 1953.¹⁵² gadā – 32. 1954. gadā – 24 (11 s; 13 p), 1955. gadā – 26 (12 s; 14 p), 1956. gadā – 26 (12 s; 14 p). Tāpat noturēti arī valsts svētku dievkalpojumi, kā arī katru gadu divi dievkalpojumi kapos - kapu svētku un svečīšu vakara dievkalpojumi. Svētkos baznīca tikusi apmeklēt labāk, parastajos dievkalpojumos klāt bijuši 16–25 cilvēku, 1958. gadā – 36, 1959. gadā – 41, 1960. gadā – 45, 1961. gadā – 50, 1962. gadā – 46.

Dievkalpojumi notikuši katru otro svētdienu. Papildus jau nosauktajiem dievkalpojumiem noturēti arī kapu svētku un svečīšu vakara dievkalpojumi. 1961. un 1962. gadā nav precizēts, vai kapsētā noturamie dievkalpojumi ir jau pieskaitīti kopējam dievkalpojumu skaitam, tie noturēti baznīcā. 1962. gadā noturēts tikai viens kapos noturamais dievkalpojums, tas noturēts baznīcā. Apmeklētāju skaits svārstījies no 12–700 cilvēkiem. Vidējais dievlūdzēju skaits svētdienās bija 30–50 cilvēku, bet lielu reliģisku svētku laikā tas sasniedzis 150 apmeklētāju.

1963. gadā – 32.¹⁵³ Pēc cita avota – 16.¹⁵⁴ 1964.–1966.,¹⁵⁵ 1967.¹⁵⁶–1969. gadā – katru gadu noturēti 26 dievkalpojumi, 1970. gadā – 24. 1971.–1973. gadā – katru gadu noturēti

¹⁴³ Sk. tabulu pielikumā nr. 3.2. un 3.3.

¹⁴⁴ LELB Virsvaldes arhīvs 1. f., 1. apr., 361. l., bez numerācijas.

¹⁴⁵ LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l., 42. lpp.,

¹⁴⁶ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas protokolu grāmata), 189. lpp.

¹⁴⁷ LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l., 51. lpp., LELB Virsvaldes arhīvs 1. f., 1. apr., 361. l., bez numerācijas., 1. f., 1. apr., 637. l., bez numerācijas.

¹⁴⁸ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945.–1956. gadam) 210., 212. lpp.

¹⁴⁹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l., 230. lpp.

¹⁵⁰ Turpat, 87. lpp.

¹⁵¹ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas protokolu grāmata), 51. lpp.

¹⁵² Turpat, 54. lpp.

¹⁵³ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

26 dievkalpojumi. 1974. gadā noturēti 26 dievkalpojumi. Pēc cita avota – 30.¹⁵⁷ 1975. gadā – 25¹⁵⁸, 1976. gadā un 1977 – 28 dievkalpojumi. 1978. gadā – 26. Dievkalpojumi notika katrā otrajā un ceturtajā svētdienā pulksten 11:00. Parastos dievkalpojumus apmeklēja 20–30 cilvēki, svētku dievkalpojumus bija 100–200 apmeklētāji. 1963. gadā noturēts arī viens kapu svētku dievkalpojums. Tāpat arī 1974. gadā, iespējams, noturēts viens kapu svētku dievkalpojums.

1979. gadā – 22¹⁵⁹, 1980. gadā – 26, 1981., 1982.–1983. gadā katru gadu noturēti 25 dievkalpojumi. 1984. gadā – 24, 1985. gadā – 27¹⁶⁰, 1986. gadā – 25, 1987. un 1988. gadā katru gadu noturēti 26 dievkalpojumi.¹⁶¹ Parastos dievkalpojumus apmeklēja caurmērā 50 cilvēku, svētku – 400.

Oficiāli nolasāmajos, no varas iestādēm sūtītajos sprediķos, draudzes locekļi lielākoties tika aicināti uz cītīgu darbu dzimtenes atjaunošanā, kā arī būt sabiedriski aktīviem.¹⁶²

1947. gadā Pēterupes luterāņu draudzi apkalpoja mācītājs Jānis Lemkins. Bez mācītāja draudzei bija vēl divi algoti darbinieki – zvaniķis un apkalpotājs, kā arī divi nealgoti darbinieki – draudzes kopēji.¹⁶³ Šajā gadā zvaniķa un apkalpotāja amatus, tā iemesla dēļ, ka baznīca nebija apmierinātā ar draudzes kopēja darbu, apvienoja vienā amatā, un šo amatu ieņēma līdzšinējais zvaniķis.¹⁶⁴ Draudzei vairs nepiederēja nekādi īpašumi (zeme, mežs, kā arī mācītāja māja un saimniecības ēkas, skolas nams), tie bija atsavināti, bet pie baznīcas lietošanā bija piešķirts pagalms. Mācītāja māja ar saimniecības ēkām bija piešķirta mežu resursam, bet skolas nams – skolu valdei. Pēc kara kapsēta ar bērnu šķūni bija atsavināta, bet draudze to kopa. Mācītājs dzīvoja īrētā zemnieku mājas vienā istabā. Draudzē vairs nepastāvēja ne sieviešu komiteja, ne jaunatnes pulciņš, tāpat nebija arī svētdienas skolas un netika veikta bērnu pārklaušināšana mājās. Un

---

¹⁵⁴ LELB Vīrsvaldes arhīvs, LELB prāvestu iecirkņu draudžu darbības statistikas kopsavilkums par 1963. gadu. Nenumurēts.

¹⁵⁵ LELB Vīrsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

¹⁵⁶ LELB Vīrsvaldes arhīvs, LELB prāvestu iecirkņu draudžu darbības statistikas kopsavilkums par 1967. gadu. Nenumurēts.

¹⁵⁷ LELB Vīrsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

¹⁵⁸ LELB Vīrsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 369. l. Nenumurēta.

¹⁵⁹ Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites), 7. lpp.

¹⁶⁰ LELB Vīrsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

¹⁶¹ Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites), 7. lpp.

¹⁶² Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas protokolu grāmata), 14., 105., 156., 191., 205., 223., 243., 256. lpp.

¹⁶³ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945.–1956. gadam), 164. lpp.

¹⁶⁴ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas protokolu grāmata), 8. lpp.

tomēr draudzes dzīve bija diezgan aktīva, tās locekļi bija atsaucīgi visām draudzes garīgas dzīves vajadzībām. Mācītājs Jānis Lemkins dievkalpojumos esot uzsvēris tikumiskas dzīves spēku un dzeršanas postu. Parastie dievkalpojumi tika apmeklēti viduvēji, sieviešu bija vairāk, nekā vīriešu. Tas skaidrojams ar to ar to, ka daudzi vīrieši bija krituši karā. Svētku dienu dievkalpojumi tika apmeklēti ļoti labi. Pie Svētā vakarēdiena togad esot nākuši ap 40% no draudzes locekļu kopskaita. Uz to brīdi zemniekiem un zvejniekiem naudas tikpat kā vēl nebija, līdz ar to neienāca ziedojumi, tāpēc, sakarā ar baznīcas remonta darbiem un naudas reformu, baznīcai trūka naudas. Attiecības ar vietējiem varas orgāniem bija vērtējamās kā labas un no viņu puses nekādi šķēršļi baznīcas dzīvei netika likti.¹⁶⁵

Kopš **1948. gada** baznīcas kulta piederumi tika noformēti, kā pieņemti no Bīriņu pagasta izpildu komitejas beztermiņa un bezmaksas lietošanā. Baznīcā tika veikti svarīgi remontdarbi. Lielākā daļa draudzes locekļu bija atsaucīgi draudzes garīgajām vajadzībām. Dzeršana draudzes locekļu vidū gāja mazumā, jo alkoholiskajiem dzērieniem tolaik bija augstas cenas, bet lauku iedzīvotāji bija mazuļīgi. Doto gadu, naudas reformas dēļ, baznīca iesāka ar tukšu kasi. Zvejniekiem šis gads bija neizdevīgs, bet zemniekiem nācās nomaksāt paaugstinātos nodokļus, līdz ar to neienāca ziedojumi un nevarēja turpināt baznīcas remontu, izmaksāt mācītājam visu pienākošos algu, kā arī apgādāt viņu ar malku. Pie Svētā vakarēdiena togad bija nākuši ap 41% no draudzes locekļu kopējā skaita.¹⁶⁶

1949. gadā arvien vairāk bērnu palika nekristīti, daudzi jaunieši atrāvās no iesvētīšanas, baznīcas laulības notika reti. Vienīgi mirušo apglabāšana arvien notika ar Dievvārdu. Šis ir pirmais gads, kad mācītājs pavisam skaidri atzīmē, ja ziedojumi ienāks tikpat maz, tad sagaidāms, ka draudze izputēs. Kolektes tika ievāktas daudz mazāk nekā 1948. gadā, tāpēc radās grūtības ar obligāto maksājumu kārtošanu un mācītāja kārtīgu atalgošanu. Mācītājs saņēma 3500 rubļus gadā lielu algu, bet no šīs summas viņam 2200 rubļi bija jānomaksā nodokļos un par 400 rubļiem jāpērk valsts aizņēmuma obligācijas. Kaut no Skultes, Carnikavas draudzēm Pēterupes luterāņu draudze vienmēr esot bijusi kūtīrākā dievkalpojumu apmeklētāja, tik krass lūzums dievkalpojumu apmeklēšanā, kā togad, nekad iepriekš nebija ticis novērots. Tas daļēji skaidrojams ar to, ka

---

¹⁶⁵ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945.–1956. gadam), 164. lpp.

¹⁶⁶ LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l., 51. lpp.

zvejnieki un zemnieki bija iestājušies kolhozos, kuros netika ievērots svētdienas miers, sevišķi vasarā. Lauku iedzīvotāji kolhozu dēļ dzīvoja trūkumā.¹⁶⁷

1950. gadā draudzes garīgā dzīve arvien strauji slīdēja uz leju. Baznīcā, sevišķi ziemās laikā, bija maz dievlūdēju, jo tā bija auksta, neapkurināta. Kolektes tika ievāktas gandrīz uz pusi mazāk, nekā iepriekšējā gadā. Gadskārtējie draudzes locekļu ziedojumi arvien straujāk turpināja samazināties. Rajona iestādes saistīja ļoti daudz vietējo iedzīvotāju, sevišķi jauniešus, kas viņiem traucēja piedalīties reliģiskajā dzīvē un darbā. It kā esot bijis aizliegts piedalīties garīgajā dzīvē, bet tiem, kuri šo aizliegumu neievēroja, darba dēvēji esot draudējuši atlaist viņus no darba. Skolotājiem un skolas audzēkņiem baznīcas durvis bija slēgtas, jo skola ar baznīcu tolaik bija divas nesavienojamas lietas. Svētdienās pa Dievvārdu laiku tika noturēts tirgus kolhozu dalībniekiem, kuri sastādīja lielāko daļu no draudzes locekļu skaita. Iedzīvotājiem nebija naudas. Zirgi pašu lietošanai bija atņemti, tas, sevišķi vecākiem cilvēkiem, sagādāja grūtības nokļūt baznīcā.¹⁶⁸

1951. gadā garīgajā dzīvē nebija novērojamas augšupejošas tendences. Šajā gadā Pēterupes Evaņģēliski luteriskajā baznīcā vizitācijas dievkalpojumu noturēja arhibīskaps G. Tūrs, tas bija ļoti labi apmeklēts. Dievkalpojums tika noturēts svinīgā gaisotnē ar dievlūdēju svētīšanu uz altāra. Baznīcas kolektes gāja mazumā (kā mācītājs J. Lemkins min, tas būtu bijis labojams, ja toreiz biežāk varētu būt dabūjamas dziesmu lapiņas¹⁶⁹), tāpat kā gadskārtējie draudzes locekļu ziedojumi, sevišķi kolhoznieku vidū. Tomēr, šajā gadā zvejniekiem bija prāvi ienākumi un viņi daudz ziedoja baznīcas vajadzībām.¹⁷⁰

1952. gadā draudzes dzīve bija sastingusi, pamirusi. Jauniešus padomju organizācijās iesaistīja jau no skolas sola: vispirms viņiem bija jābūt pionieriem, bet pēc zināma vecuma sasniegšanas viņi tika ieskaitīti komjauniešos, kas viņiem traucēja piedalīties garīgajā dzīvē. Laulības notika reti, jo daudziem laulājамajiem tika piedraudēts ar atlaišanu no darba. Baznīcas kolektes ienāca arvien mazāk. Gadskārtējie draudzes locekļu ziedojumi bija ienākuši apmēram tādā pašā līmenī, kā iepriekšējā gadā.¹⁷¹

J. Lemkins 1957. gada 28. oktobra iesniegumā paziņoja par savu lēmumu emeritēties un aiziet atpūtā cienījamā vecuma dēļ, šī iemesla dēļ no 1958. gada 23. februāra Pēterupes luterāņu

¹⁶⁷ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945.–1956. gadam), 210., 212. lpp.

¹⁶⁸ LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l., 72. lpp.

¹⁶⁹ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945.–1956. gadam), 245. lpp.

¹⁷⁰ Turpat.

¹⁷¹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l., 108. lpp.

draudzi apkalpoja mācītājs J. Dzindža. **1959. gada** 11. oktobrī sakarā ar apjomīgajiem baznīcā veiktajiem remontdarbiem, to iesvētīja Rīgas lauku iecirkņa prāvests G. Klepers, asistējot bijušajam Pēterupes luterāņu draudzes mācītājam J. Lemkinam un vietējam mācītājam J. Dzindžam. **1962. gadā** Pēterupes luterāņu draudzes darbinieks J. Osis svinēja 40 darba gadu un 50 laulības gadu jubilejas, kam par godu 11. novembrī notika pateicības dievkalpojums, ko vadīja Rīgas lauku iecirkņa prāvests P. Klepers.¹⁷²

Kopš **1963. gada** jūnija draudzi apkalpoja mācītājs V. Plamsis. Viņš jau pirms pieņemšanas šajā amatā baznīcā bija noturējis vairākus dievkalpojumus un arī iecirkņa prāvests viņu bija ieteicis, kā arī daudzi draudzes padomes locekļi un vairāki draudzes locekļi bija teikuši, ka gribētu redzēt viņu par savas draudzes mācītāju. Šajā gadā baznīca atzīmēja savu 100 gadu pastāvēšanu ar svinīgu dievkalpojumu 11. augustā, un to vadīja Baznīcas Virsvaldes Prezidija loceklis – iecirkņa prāvests P. Klepers, viņam asistēja Lēdurgas draudzes mācītājs G. Zālītis un vietējais mācītājs V. Plamsis. Šis dievkalpojums bija ļoti labi apmeklēts - sapulcējās ~300 cilvēku. Arī kapu svētki 8. septembrī bija ļoti labi apmeklēti. Draudzes locekļi bija atsaucīgi ziedojumos draudzes gadskārtējām vajadzībām.¹⁷³

1966. gada 30. septembrī notika Pēterupes baznīcas svētki sakarā ar baznīcai izvestiem ārējiem remontiem, kuros piedalījās iecirkņa prāvests P. Kleperis un vietējais mācītājs V. Plamsis.¹⁷⁴ **1975. gada** 10. augustā Pēterupes evaņģēliski luteriskajai draudzei bija gaiša svētku diena: vizitācijā bija ieradies arhibīskaps Dr. theol. J. Matulis; viņam dievkalpojumā asistēja vietējais mācītājs V. Plamsis un stud. theol. diakonise Vaira Bitēna no Lēdurgas draudzes; altāra tuvumā bija arī draudzes padome ar tās priekšsēdētāju Mārtiņu Zālīti, kurš savai draudzei kalpoja jau pāri četrdesmit gadiem. Draudzes mācītājs kopā ar darbiniekiem saņēma Svēto Dievgalda sakramentu. Arhibīskaps sacīja sprediķi un beigu liturģiju, sveica mācītāju Konsistorijas padomnieka mantzini Voldemāru Plamsi viņa 35 gadu ordinācijas atcerē un svētīja to turpmākajam darbam. Varenas dziesmas skandēja koris.¹⁷⁵

1978. gadā 13. augustā Pēterupes luterāņu draudzei Saulkrastos bija saulaina svētku diena, tā atzīmēja savu 360 gadu pastāvēšanu (līdz tam Saulkrastu jūrmala piederējusi pie Krimuldas draudzes). Dievkalpojumu vadīja arhibīskaps Dr. theol. J. Matulis, sacīdams sprediķi pēc Mark. 7, 31.–37 par kurlmēmā dziedināšanu: „Viņš visas lietas labi darījis. Viņš dara, ka pat

¹⁷² LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l., 108. lpp.

¹⁷³ Turpat. Nenumurēta.

¹⁷⁴ Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1967. gadam. Rīga: b. izdevniecības, 1966. 116. lpp.

¹⁷⁵ Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1976. gadam. Rīga: b. izdevniecības, 1976. 152. - 154. lpp.

kurlie dzird un mēmie runā.” Viņam asistēja kaimiņu Skultes un Lēdurgas draudžu mācītāja Vaira Bitēna, prāvests J. Baumanis un vietējais mācītājs, konsistorijas padomnieks mantzinis V. Plamsis, kas draudzē kalpoja jau pāri par 15 gadiem. Dziedāja koris. Draudzes dalībnieki kopā ar mācītāju saņēma Sv. Dievgalda Sakramentu. Šī svētku diena bija pulcējusi kuplu baznīcēnu skaitu.¹⁷⁶ Togad tika pieņemts jauns mācītājs – Vaira Bitēna. Dievkalpojumi notika katra mēneša pirmajā un trešajā svētdienā. Pirmais dievkalpojums tika noturēts 5. novembrī (sēru dievkalpojums V. Plamša piemiņai).

1979. gadā sakarā ar olimpiādi, kas bija paredzēta 1980. gadā un togad notiekošajām olimpiskajām spēlēm Tallinā, bija vērojams liels ārzemju tūristu pieplūdums, tāpēc paredzēja sakārtot baznīcu.¹⁷⁷ Šī gada 24. decembris Pēterupes luterāņu draudzei bija īpaši gaiša svētku diena. Ziemassvētku dievkalpojumā varēja spēlēt atjaunotās ērģeles, kā arī draudzes locekļus priecēja skanīgs koris. Ērģeļu atjaunošana bija viens no lielākajiem notikumiem draudzes dzīvē. Diemžēl vecās ērģeles bija savu laiku nokalpojušas, tāpēc to skanējums bija pārāk augsts, līdz ar to ne dziedātāji, ne mūzikas instrumenti nespēja tām pielāgoties. Savest ērģeles lietošanas kārtībā bija viens galvenajiem mērķiem, ko katrs mācītājs, kurš kalpojis Pēterupes luterāņu draudzē pēc kara, uzstādīja. Tas tā ir tāpēc, ka ar mūziku piepildīta baznīca cilvēkiem ir saistošāka, tādēļ viņi labprātāk to apmeklē, kā pavadīt vairāk laika, piemēram, darbojoties draudzes korī. Tomēr tikai mācītājas V. Bitēnas laikā beidzot izdevās salabot ērģeles. Tieši tāpēc, ka Ivaram Strautiņam simpaticēja draudzes mācītāja V. Bitēna, viņš izlēma finansiāli atbalstīt ērģeļu atjaunošanu. Neraugoties uz ļoti dāsno ziedojumu, bija nepieciešami vairāki gadi, lai noslogotais meistars Tālivaldis Degsnis salabotu ērģeles. Galu galā tās būtībā atveda no Lielbritānijas, no vecajām ērģelēm jaunajās gandrīz nekas nepalika pāri. Lasītājs var tikai iedomāties, cik liels bija gan mācītājas, gan ziedotāja I. Strautiņa, gan meistara I. Degšņa gandarījums, klausoties atjaunoto ērģeļu skanējumā šī, kā arī visu nākamo, Ziemassvētku dievkalpojumu, laikā.¹⁷⁸

1980. gadā, pēc Rīgas rajona Izpildu komitejas Kultūras nodaļas raksta, baznīca kļuva par valsts nozīmes kultūras pieminekli.¹⁷⁹ 1980. gada 13 jūlijā svētku dievkalpojumu vadīja arhibīskaps Dr. theol. Dz. J. Matulis, sacīdams uzrunas vārdus. Sprediķoja konsistorijas ģenerālsekretārs mācītājs M. Plāte. Sveica viesis no Rietumvācijas – mācītājs J. Urdze.¹⁸⁰

¹⁷⁶ Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1979. gadam. B. v.: b. izdevniecības, b. g.. 156.–157. lpp. Sk. foto pielikumā nr. 3.2.

¹⁷⁷ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. Nenumurēta.

¹⁷⁸ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹⁷⁹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. Nenumurēta.

¹⁸⁰ Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1981. gadam. B. v.: b. izdevniecības, b. g. 162.–163. lpp.

Dziedāja draudzes koris, kuru vadīja V. Bitēna. Savukārt 15. oktobrī, lai koptu savstarpēju tautu un baznīcu sadraudzību uz pastāvošās ekumēnijas un senu tradīciju pamatiem, Rīgā viesojās Zviedrijas Evaņģēliski luteriskās Baznīcas delegācija 5 personu sastāvā.¹⁸¹ Ciemošanās gaitā norisa piedalīšanās dažādos dievkalpojumos un 18. oktobrī Pēterupes evaņģēliski luterisko baznīcu arhibīskapa J. Matuļa vadībā apciemoja Zviedru baznīcas delegācija: Zviedrijas baznīcas bīskaps Dz. Kastlunds ar dzīves biedri, Zviedrijas baznīcas ārlietu sekretārs Dz. Dž. Perry, baznīcas jurists Juris Haušīlds un sieviešu pārstāve Mektsna kundze, kā arī arhibīskapa dzīves biedre Mirdza Matule, prāvesti J. Liepiņš, J. Bērziņš, mācītāji E. Mistērs, M. Plāte un konsistorijas arhibīskaps P. Cielavs. Šo dievkalpojumu, asistējot prāvestiem J. Liepiņam, J. Bērziņam un mācītājam E. Mistēram un V. Bitēnai, vadīja un ievadvārdus teica arhibīskaps Dr. theol. Dz. J. Matulis. Pēc tam sprediķi teica zviedru bīskaps, sveiciena vārdus – ārlietu sekretārs. Tulkoja konsistorijas ģenerālsekretārs. Lūgšanu vadīja Cēsu iecirkņa prāvests J. Bērziņš. Dievkalpojuma noslēgumā svētīšanas vārdus teica Zviedrijas bīskaps zviedru valodā, ārlietu sekretārs – angļu, arhibīskaps – latviešu. Dziedāja draudzes koris, kas jau gadu sekmīgi darbojās.¹⁸²

1981. gada 26. aprīlī iesvētīta jaunā padome un revīzijas komisija. 1981. gada 23. maijā notika svētku dievkalpojums, kurā piedalījās ārzemju viesi (13 amerikāņu studenti ar saviem priekšnesumiem) un arhibīskaps Dr. theol. Dz. J. Matulis. Vasaras nogalē, trešdienā, kora mēģinājuma laikā baznīcu apciemoja Zviedru mācītāja Veslunda Varba, un arhibīskaps Dr. theol. Dz. J. Matulis. Apskatījuši baznīcu, viņi nodziedāja kopīgi ar draudzes kori vienu dziesmu.¹⁸³ Dziesmas korim rakstīja un kopēja mācītāja Vaira Bitēna.¹⁸⁴

1982. gadā 5. jūnijā Rīga ieradās Ziemeļamerikas universitāšu teoloģijas fakultāšu studenti ASV Evaņģēliski luteriskās Baznīcas nacionālās komitejas ģenerālsekretāra Dr. Paula Vī (Wee) vadībā. Starp šiem studentiem bija arī 2 Amerikā dzimuši latvieši, kuri gatavojās kļūt par mācītājiem. Pēc Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas arhibīskapa Dr. J. Matuļa ielūguma Rīgā togad ieradās arī Somijas evaņģēliski luteriskās baznīcas ārlietu ģenerālsekretārs Dr. Juoko Martikainens ar dzīves biedri. Viesi piedalījās dievkalpojumos Vecā Sv. Ģertrūdes baznīca Rīgā, kā arī Slokas un Saulkrastu (Pēterupes) baznīcās.¹⁸⁵

¹⁸¹ Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1981. gadam. B. v.: b. izdevniecības, b. g. 181.–182. lpp.

¹⁸² LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. Nenumurēta.

¹⁸³ Sk. pielikumā foto nr. 3.3.

¹⁸⁴ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. Nenumurēta.

¹⁸⁵ Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1983. gadam. B. v., b. izdevniecības, b. g. 135.–138. lpp.

Sk. pielikumā foto nr. 3.4. un 3.5.

1983. gadā draudzes locekļu skaits samazinājās sakarā ar to, ka agrāk draudzes locekļi gāja pa mājām un vāca ziedojumus uz draudzes grāmatiņām, bet togad trūka uzņēmīgu, enerģisku cilvēku, kas staigātu apkārt un iekasētu naudu, tāpēc daži nenokārtoja savas saistības ar draudzi. Tomēr garīgā rosme draudze bija augusi, baznīca tika labāk apmeklēta. Korī darbojās 17 cilvēki, pārējie slimības dēļ bija piesaistīti mājām.¹⁸⁶

Mācītāja V. Bitēna atminas, ka kalpošanas sakums draudzē bija ļoti grūts, bet ar gadiem palicis vieglāk strādāt. Redzams, ka 80. gados baznīcā notika ļoti daudz un dažādu pasākumu. Tie lielā mērā saistīti ar V. Bitēnas ierašanos draudzē. Ārzemniekiem ļoti interesēja, kāda ir šī sieviete, kura padomju Latvijā pirmā ordinētā mācītāja amatā, kā arī tas, kā viņa strādā. Tāpat arī vietējos iedzīvotājus dīdīja ziņkārība, daudzi brauca klausīties, ko sieviete var sprediķot un apskatīt kāda izskatās sieviete mācītāja.¹⁸⁷ Arī A. Kūlīte¹⁸⁸ un E. Lapkovska¹⁸⁹ min, ka daudzi cilvēki sākotnēji nāca uz baznīcu ziņkārības dēļ. Tas bija viens no iemesliem, kāpēc baznīcas, kur kalpoja mācītāja V. Bitēna, vienmēr bija klausītāju pilnas. Otrs iemesls noteikti meklējams mācītājas personībā, ko jau iztirzāju darba otrajā nodaļā. V. Bitēna atminas, ka arhibīskaps Dr. theol. J. Matulis pat esot teicis, ka viņš Vairai Bitēnai piešķirot graustus, jo mācītāja bijusi vienīgā cerība, ka pamestie dievnami atkal uzplauks. Arī no valstiskās puses bija atbalsts sievietei mācītāja amatā – ar to gribēja parādīt, ka šeit, padomju Latvijā, nešķiro – vīrietis vai sieviete. Tomēr, kā pati mācītāja V. Bitēna atzīst, tolaik viņa nemaz neaptvēra šo valsts politiku. V. Bitēna daudreiz bija kā spēcīga kārts citu rokās, tikai vēlāk pašai to apjaušot. Tas, ka V. Bitēnai būtībā tika izmantota kā propagandas līdzeklis, viņai nāca par sliktu, jo ārzemes dzīvojošie latvieši domāja, ka mācītāja ir pārdevusies valsts iestādei, kaut gan kā pārstāve pasākumos pat nemaz nerunāja. Ārzemju latvieši nemaz nevēlējās ar V. Bitēnu runāt! Tomēr V. Bitēna pietiekami pati bija cietusi no padomju varas, lai nebūtu runa par kādu izpatikšanu.¹⁹⁰ Arī E. Lapkovska atminas, ka daudz kas baznīcā mainījās ar Vairas Bitēnas atnākšanu, daļēji arī tieši tāpēc, ka viņai bija sadarbība ar ārzemēm. Tas veicināja interesi par Pēterupes luterāņu draudzi.¹⁹¹

80. gadi bija atmodas laiks. Cilvēki sāka atļauties daudz vairāk, nekā agrāk. V. Bitēna atceras, ka Ziemassvētkos vienmēr tika publicēts kāds riebīgs raksts par baznīcu, cerot tā atturēt cilvēkus no iešanas uz svētku dievkalpojumu. Neraugoties uz to, Saulkrastos Ziemassvētku

¹⁸⁶ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. Nenumurēta.

¹⁸⁷ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹⁸⁸ Ausmas Kūlītes (dzimusi 1934. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04. 2015, pierakstījuši Laura Buša.

¹⁸⁹ Edītes Lapkovskas (dzimusi 1945. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹⁹⁰ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹⁹¹ Edītes Lapkovskas (dzimusi 1945. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04.2015, pierakstījusi Laura Buša.

vakarā V. Bitēna noturēja 2 dievkalpojumus, un bija pilnīgi skaidrs, ka varētu noturēt arī trešo, ja mācītājas spēki nebūti izsīkuši. Cilvēki stāvēja pat ārpus baznīcas, lai tikai noklausītos dievkalpojumu. Tieši par to V. Bitēnu sauca uz pārrunām un draudēja, ka ja V. Bitēna turpināšot piesaistīt tikpat daudz cilvēku, tad ilgi Saulkrastos nepalikšot. Tieši ar panākumiem darbā sākās lielākā uzmanīšana un smagākie draudi. Katrā dievkalpojumā bija spiegi, par ko mācītāja zināja un tika brīdināta, ka, ja viņa tiks pieķerta pretpadomju izteikumos, „viņu aizsūtīs pie baltajiem lāčiem”. Tomēr padomju valsts politika ar katru gadu kļuva arvien liberālāka. Tas viss pozitīvi iespaidoja arī baznīcas darbību.

Šajā laikā vērojams dievlūdzeju pieplūdums arī citu iemeslu dēļ - draudzes locekļi varēja saņemt humanitāro palīdzību no ārzemēm. Pēc tam, kad šī palīdzība tika pārtraukta, daudz atkrita no baznīcas. Jāmin gan arī tas, ka Saulkrasti kopš pašiem pilsētas pirmsākumiem ir bijusi kūrortpilsēta. Tāpēc ziemā uz baznīcu nāca mazāk ļaužu, bet liels cilvēku pieplūdums bija vasarā, jo daudzi šeit dzīvoja un atpūtās tieši siltajā gadalaikā. Vasarā baznīca uzplauka. Tie, kuri atbrauca no Rīgas, nebaidījās tikt pieķerti ticībā Dievam, jo šeit viņus neviens nepazīna. Toreiz nebija arī tik stingri likumi, bez šķēršļiem varēja kristīt jebkuru bērniņu. Arī vietējie mēģināja izbēgt no represijām - no Lēdurgas cilvēki brauca uz Saulkrastiem, no Saulkrastiem uz Lēdurgu, tāpat arī uz citām baznīcām.¹⁹²

E. Lapkovska atminas, ka visi cilvēki, kuri darbojušies draudzes korī, arī bija tie, kuri visaktīvāk iesaistījās baznīcas darbā. Tāpat daudz palīdzēja baznīcas valdes, kā arī revīzijas komisijas darbinieki.¹⁹³ Tomēr arī par iemīļotā kora darbību mācītājam nācies pārdzīvot. V. Bitēna no vecajā drukā rakstītām dziesmu grāmatām ņēma melodijas un rakstīja dziesmas korim, tām pierakstot klāt sevis sacerētus vārdus. Šīs dziesmas viņa kopēja, kas tolaik nebija tik vienkārši kā mūsdienās, un tas būtiski pasliktināja mācītājas veselību. Tieši par to pie viņas ieradās “čekas” sūtnis, kurš, uzrādījis mācītājai dziesmu lapiņu, pārmeta šo materiālu izplatīšanu. Tolaik nedrīkstēja izplatīt necenzētus materiālus. Lai gan mācītāja vienmēr pēc mēģinājuma savāca dziesmu lapiņas, viņa uzticējās koristiem un nekad lapiņas nepārskaitīja. Vienkāršais draudzes loceklis galu galā nezināja, ka necenzētus vārdus nedrīkstēja izplatīt. Tomēr arī mazajā koristu pulciņā bija kāds cilvēks, kurš vēlējās izpatikt padomju varai, un tādēļ mācītājai draudēja pat ar krimināllietu. Tāpat gan pati mācītāja¹⁹⁴, gan E. Lapkovska atminas, ka V. Bitēna daudz rūpējās

¹⁹² Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹⁹³ Edītes Lapkovskas (dzimusi 1945. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹⁹⁴ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

par dārzu un apkārtni. Tas laikam ir arī tāpēc, ka sievietes uz šīm lietām skatās citādāk, nekā vīrieši, kuri parasti ieņem mācītāja amatu.¹⁹⁵ Visi pasākumi baznīcā tika uztverti ar pacilātu noskaņojumu¹⁹⁶, katrs cilvēks nesa to, ko varēja atļauties, bet par palīdzību naudu neprasīja.¹⁹⁷

Kopumā jāsaprot, ka nepārvarami šķēršļi baznīcas darbībai netika likti (garīgā dzīve netika aizliegta), bet uz palīdzību, piemēram, remontdarbos, vai jebkādas citās baznīcas vajadzībās, no varas iestādēm nevarēja cerēt. Cita lieta, ka cilvēkus dažādos veidos (lielākoties ar darba zaudēšanas draudu palīdzību, kā arī, pastarpināti, piemēram, svētdienās dievkalpojuma laikā noturēja kolhozniekiem domāto tirgu), centās novērst no baznīcas dzīves. Pēterupes luterāņu draudzes darbībā spilgti vērojams tas, ka tieši valsts politika noteica to, cik aktīva vai tieši otrādi – pasīva, bija draudzes dzīve. Par piemēru var minēt to, ka 80. gados tā strauji uzlabojās – tas daļēji skaidrojams arī ar vispārēju PSRS valdības politikas liberalizāciju.

3.4. Draudzes rosība dievnama un tā piederumu uzturēšanā

Baznīcas vēsture ir sena, par to liecina arī tas, ka pašreizējā ēka ir jau ceturta. Tagadējās baznīcas ēka – mūra celtne ar torni, celta 1863. gadā, bet iesvētīta 1864. gadā, atrodas Pēterupes upes krastā, 500 metrus no pludmales, šosejas malā. Baznīcas platība – 145m³ (neieskaitot ģērbkambari, priekšnamu un torņa telpu). Dievkalpojuma telpa – 200m². Baznīcā bija 200¹⁹⁸ vai 250¹⁹⁹ sēdvietu.

Varam tikai iztēloties, kā jutās mācītājs J. Lemkins, uzsākot kalpot šajā draudzē. Pēc kara baznīcas ēka, mācītājmāja un saimniecības ēkas bija ļoti izpostītas, bet kulta piederumi lielākoties bija pazuduši. Baznīcas ēkas stāvokli spilgti raksturo šis citāts: “baznīcas dienvidu pusē, pie tās pašiem pamatiem, bija izrakta blindāža.²⁰⁰ Baznīcu bija ķērušās vairākas granātas, no kurām viena – dienvidu pusē, tuvu tornim – bija saārdījusi jumtu un izgājusi cauri griestiem, tos izpostot

¹⁹⁵ Edītes Lapkovskas (dzimusi 1945. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹⁹⁶ Ausmas Kūlītes (dzimusi 1934. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04. 2015, pierakstījuši Laura Buša.

¹⁹⁷ Edītes Lapkovskas (dzimusi 1945. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04.2015, pierakstījusi Laura Buša.

¹⁹⁸ LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l. 60. lpp.

¹⁹⁹ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945.–1956. gadam), 171. lpp.

²⁰⁰ Blindāžā ir segta zemē iedziļināta aizsargbūve, kas aizsargā pret pretinieka uguni un kaujas gāzēm un ko var izmantot dzīvošanai.

apmēram trīs metru rādiusā. Cinkotā skārda jumts ļoti daudz vietās bija ticis bojāts no šrapneļu²⁰¹ trāpījumiem. Baznīcai bija izsisti visi logi, dienvidu pusē tie bija izgāzti ar visiem rāmjiem. Galvenās un arī ģērbkambara durvis bija uzlauztas un atslēgas sabojātas. Baznīcas iekšpusē bija salauzta elektriskās apgaismošanas instalācija, bet ģērbkambara krāsnij bija izpostīts dūmvads. Altāris – dragāts.” No te minētajiem baznīcas postījumiem draudzes locekļi vienīgi pašu spēkiem līdz **1947. gadam** bija salabojuši tikai steidzamākās lietas, netika atjaunota sabojātā elektroinstalācija.²⁰² Tomēr baznīca tika savesta kārtībā tādā mēra, ka tur varēja noturēt un arī noturēja dievkalpojumus pat ziemas laikā.

Tāpat arī mācītāja māja, kas bija Pēterupes, Skultes un Carnikavas draudžu kopīgs īpašums, bija ļoti stipri cietusi. No divstāvu mūra celtnes bija palikušas pāri tikai 4 sienas bez logiem, verandām un durvīm, un arī ēkas iekšpuse bija pilnīgi izdemolēta. Citas saimniecības ēkas, izņemot malkas šķūni, vēl bija lietošanas stāvoklī. No mācītāja zemes bija atdalīta viena jaunsaimniecība. J. Lemkins Bīriņu pagasta zemes ierīcības komisijā bija noskaidrojis, ka 1945. gada sākumā Pēterupes luterāņu draudzei mācītāja neesot bijis, un komisija šo māju un atlikušo zemi uzskatījuši par bezsaimnieka mantu. Tā kā draudze mantu neesot pieprasījusi, bet savām vajadzībām to pieprasījusi vietējā mežniecība, tad minētā zemes ierīcības komisija bijušo mācītāja māju ar pie tās esošām saimniecības ēkām un zemi esot piešķīrusi Bīriņu mežniecībai.²⁰³

Tobrīd, pēc kara, baznīcai nebija nekādu kulta piederumu, izņemot 3 vecus, mazvērtīgus lukturus. Klīda baumas, ka mācītājs Alfrēds Sudārs pirms aizbraukšanas vērtīgos baznīcas traukus un lukturus esot kaut kur noglabājis, respektīvi, atstājis, bet tās tā arī neapstiprinājās. Līdz **1946. gadam** izdevās atrast dažas mantas, bet vēl daudzu vēl trūka.²⁰⁴ Tāpat arī gandrīz viss baznīcas arhīvs bija gājis bojā. To vairāk vai mazāk apstiprinājis fakts, ka baznīcas telpas bijušas piemētātas ar baznīcas grāmatu (īpaši jaunākā laika) saplēstām lapām. Mācītājs A. Sudārs baznīcas arhīvu esot bijis noglabājis baznīcā zem altāra galda. Tomēr baznīcas demolētāji, paceļot altāra virsu, acīmredzot, grāmatas bija atraduši un iznīcinājuši. Vēl liela tiesa saplēstu grāmatu esot atrasts zem altāra galda, bet tās diemžēl vairs neesot bijušas restaurējamas.²⁰⁵

---

²⁰¹ Šrapneļi ir apaļām lodēm, maziem metāla stieņiem, mazām bultām u. tml. pildīti artilērijas šāviņi, kam laika deglis izraisa sprādzienu noteiktā trajektorijas punktā.

²⁰² LELB Virsvaldes arhīvs, 1 f., 1. apr., 242. l. 13., 108. lpp.

²⁰³ Turpat.

²⁰⁴ Turpat, 18., 108. lpp.

²⁰⁵ Turpat, 51. lpp.

Tikai **1954. gadā** tika veikti nākamie apjomīgie remontdarbi, kas turpināja jau iesāktos baznīcas sakārtošanas darbus gan tās iekšienē, gan ārpusē. Šos darbus veikuši A. Ņesbers un V. Ruskulis, par ko viņiem izmaksāti 1450 rbl.²⁰⁶ Diemžēl, baznīcai nācās saskarties arī ar postījumiem. 1954. gadā, naktī starp 23. un 25. augustu, kāds nezināms ļaundaris²⁰⁷, atmūķējot ģērbkambara ieejas durvis²⁰⁸, ielauzies baznīcas telpās un nodarījis bojājumus altāra gleznai “Kristus pie krusta”²⁰⁹.

1958. gadā gan baznīcas iekšienē, gan ārpusē tika izdarīti gan remontdarbi par 6236 rubļiem. Šos remontdarbus no J. Lemkina pārņēma J. Dzindža, kurš turpināja atjaunot baznīcu. Jau **1959. gadā** tika veikti jauni baznīcas iekštelpu remontdarbi, kā arī no 16. augusta līdz 11. oktobrim baznīca tikusi uzposta par godu Padomju Latvijas 20 gadu jubilejai. Kopējā šiem remontdarbiem atvēlētā summa bija 10'732 rbl. Nākamajā, **1960. gadā**, veikti jumta remontdarbi. Diemžēl autore nav atradusi nevienu rakstisku liecību, ka mācītāja J. Dzindžas kalpošanas laikā veikti vēl kādi lieli remontdarbi.

Diezgan pārsteidzoši ir tas, ka nākamā mācītāja - V. Plamša - kalpošanas laikā autore nav atradusi pat vienu rakstisku liecību par to, ka baznīcā būtu veikti remontdarbi. Toties ir daudz liecību par baznīcai nodarītiem postījumiem. Tā **1970. gadā**, naktī no 13. uz 14. augustu, notikusi ielaušanās un zādzība baznīcā (priekšmetu vērtības kopsomma 510 rbl.). Savukārt **1972. gada** 12. februāra vakarā notika ielaušanās baznīcā caur izgāztu logu, kas tā paša 12. februāra dienā iestiklots. Jau pēc nedaudz vairāk kā mēneša, naktī no 20. uz 21. martu, nezināmi ļaundari ar laužņa palīdzību uzlauza Pēterupes baznīcas ģērbistabas durvis, tās pilnīgi sabojājot (iepriekšējā gada rudenī durvis tika atjaunotas), iekļuva ģērbistabā un caur kanceles durvīm arī baznīcas telpā. Bet **1974. gadā** naktī no 27. uz 28. jūniju nezināmi ļaundari caur baznīcas logu ielauzās tur, sabojāja pieliekamā kambara durvis un savandīja atlasa pārklājus, kā arī ģērbistabas priekšmetus.²¹⁰

Tad baznīcā uzsāka kalpot mācītāja V. Bitēna. Kā pati mācītāja atminas, no visām viņai piešķirtajām draudzēm, Pēterupe bija vislabākajā stāvoklī. Vislielākā problēma bija tā, ka

---

²⁰⁶ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945 – 1956. gadam), 307. lpp.

²⁰⁷ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²⁰⁸ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945.– 1956. gadam), 289.–291. lpp.

²⁰⁹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²¹⁰ Turpat.

baznīcai nepārtraukti bija daudzīti ārā logi, tāpēc, saņemot baznīcu, tās logi austrumu pusē, kas vērsta pret skolu, bija aizsisti ar finieri. Visbiežāk tieši bērni daudzīja ārā logus, jo acīmredzot skolotāji viņiem to atļāva (varbūt pat iedrošināja viņus uz tādu rīcību?). Līdz ar to, baznīcā dzīvoja un to bija piemēslojuši baloži. V. Bitēna atceras, ka baznīca bija ļoti vienkārša, tai noteikti bija jāveic kapitālais remonts. Mācītāja atminas, ka tas cilvēks, kurš visvairāk remontēja, palīdzēja Baznīcas atjaunošanas darbos, arī jutās vislepnākais, ka varējis tik daudz laba darīt. Un neviens par to neprasīja naudu!²¹¹

Jau **1979. gadā** veikti iekštelpu remontdarbi. **1980. gadā** veikti gan baznīcas iekšienē, gan ārpusē veikti remontdarbi, arī piederumi savesti lietošanas kārtībā. Lai gan remontdarbus veikuši daudzi cilvēki, īpaši gribas izcelt Valdi Sliedi, kurš par saviem līdzekļiem iegādājies automātisko gaisa pievadi un Jāni Zālīti, kurš veicis vairākus galdnieka darbus par saviem līdzekļiem - izgatavojis 2 naudas vākšanas urnas, galdiņus zem tām, kā arī baznīcas sliksni. Tāpat arī **1981. gadā** veikti remontdarbi gan baznīcas iekšienē, gan ārpusē. Arī **1982. gadā** veikti remontdarbi gan baznīcas iekšienē, gan ārpusē. Vētras laikā tika nodarīti postījumi baznīcas torņa skārda jumtam, ko novērst ar tehniku palīdzējuši Limbažu P.S.K., kam baznīca izteica pateicību. Tāpat baznīcā nav bijusi tualete, kas sagādājis neērtības tad, kad ieradās ārzemnieki. Draudzes priekšnieks vērsās ar lūgumu pie rajona izpildu komitejas, kas devusi piekrišanu to ierīkot. Jānis Upītis veicis darbus, kā arī no savas algas ziedoja 30 rubļus labiekārtošanas darbiem.²¹²

1983. gadā veikti Baznīcas remontdarbi gan tās iekšienē, gan ārpusē. Pie nopļautās pagalma zāles grābšanas piedalījās koristi, revīzijas komisijas priekšnieks V. Sliede, kā arī pati mācītāja V. Bitēna. **1984. gadā** veikti remontdarbi gan baznīcas iekšienē, gan ārpusē. Pie apkārtnes kopšanas palīdzējusi mācītāja V. Bitēna, draudzes priekšnieks V. Sliede ar dzīves biedri, kora dziedātāji un draudzes locekļi L. Krustiņa, E. Krustiņa, Inču Vilma, Vecvanaga un revīzijas komisijas loceklis J. Upītis. Draudzes locekle Vecvanaga bijusi aktīva ne tikai šajos darbos, viņai izteikta pateicība arī par mācītāju J. Stāmera un J. V. Knīrima kapu kopšanu. **1985. gadā** veikti remontdarbi gan baznīcas iekšienē, gan ārpusē. Izgatavot logus un durvis baznīcai palīdzējis Z/K „Zvejnieks”. Pie stiklu tīrīšanas piedalījušies koristi un draudzes priekšnieka dzīves biedre. Pie zāles un lapu grābšanas piedalījušies V. Sliede ar dzīves biedri, V. Bitēna un reizēm arī koristi un daži draudzes locekļi, piemēram, Vecvanaga. Par mācītājas V. Bitēnas laiku sakāmi atzinīgi vardi, jo veikti neskaitāmi remontdarbi, pati mācītāja aktīvi piedalījies baznīcas

²¹¹ Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

²¹² LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

sakopšanā, nežēlojot ne spēkus, ne veselību, un ar savu labo piemēru iedvesmojot citus draudzes locekļus pievienoties.²¹³

Pēc kara un visā padomju laikā bija lielas grūtības savest baznīcu kārtībā, jo trūka gan naudas, gan darba roku. Draudzes locekļi visu darīja pašu spēkiem un par saviem līdzekļiem, kā arī par ziedojumiem, kas ienāca baznīcas kasē. Tikai kopīgā darba ceļā baznīca tika savesta lietojamā kārtībā, varas iestādēs bija ļoti kūtras uz palīdzības sniegšanu, lai gan tā tika lūgta. Lielu ieguldījumu darbos deva gan mācītāji (visaktīvākie bija mācītājs J. Lemkins un V. Bitēna), gan baznīcas valdes un revīzijas komisijas locekļi, kā arī aktīvākie draudzes locekļi. Katrs no viņiem pielika savu roku ikdienas darbos.

---

²¹³ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

Secinājumi

No vienas puses, ir skaidrs, ka padomju valsts necieta iestādes, kas kaut kādā mērā varētu konkurēt uz varu pār cilvēkiem, un tāpēc baznīcu tā uztvēra kā savas varas apdraudējumu. Tieši tādēļ tik daudz kas tika darīts, lai ierobežotu tās darbību. Jau pašā komunisma ideoloģijā baznīcai nebija paredzēta vērā ņemama vieta, tāpēc tieši ar tādu nostāju tika veidota pret reliģiju vērstā politika. No otras puses, redzot to, cik liela ir baznīcas ietekme sabiedrībā, valsts ticību mēģināja izmantot kā cilvēku pāraudzinašanas līdzekli. Tā tika reprezentēta kā pārejas periodā uz komunismu pieļaujama atkāpe. Valsts saprata, ka sabiedrības pārveidošana ir jāveic caur tai jau zināmām institūcijām. Nav šaubu, ka, ja padomju valsts būtu ieturējusi tikpat stingru baznīcas ierobežošanas kursu kā J. Staļina un Ņ. Hruščova valdīšanas laikā, tikai retais būtu pieturējies pie publiskas reliģiskās dzīves. Protams, reliģijas saknes ir senas, tā ir pārdzīvojusī daudz un dažādus laikus, tāpēc noprotams, ka to nebūtu tik viegli iznīcināt. Tomēr jau tūlīt pēc apspiešanas sākšanās redzamās sekas bija dramatiskas – tika likvidētas neskaitāmas draudzes. Visticamāk, ka tādā gadījumā, ja nebūtu noticis pagrieziens uz politikas liberalizāciju, reliģija būtu pieņēmusi citas, slēptas formas.

Cilvēku ikdienas dzīve padomju laikos bija grūti savienojama ar reliģisko dzīvi, par ko cītīgi gādāja Padomju valsts vara. Bērnus tā audzināja savā garā, bet pieaugušos, kuru prāts jau bija nobriedis, saistīja ar citiem, materiāliem līdzekļiem. Cilvēkiem lika izvēlēties starp izdzīvošanai nepieciešamās iztikas peļņu un garīgo dzīvi, jo tās abas apvienot bija grūti. Daudzi novērsās no baznīcas, jo iet baznīcā padomju laikos skaitījās slikti un vieglākais ceļš pavisam noteikti bija nesekot savam garīgajam aicinājumam, jo tas radīja daudz problēmu un krietni sarežģīja ikdienas dzīves gaitas. Tikai tāpēc, ka mainījās starptautiskā situācija, kā arī pie varas nāca jauni līderi (L. Brežņevs, J. Andropovs, K. Čerņenko, M. Gorbočovs), situācija izmainījās. Padomju valsts vairs neuzturēja tik stingru kursu uz reliģijas iznīcināšanu, tās attieksme pret baznīcu sāka liberalizēties. Līdz ar to baznīcas dzīve iestājās atkusnis. 80. gados baznīcas dzīve PSRS sāka uzplaukt, tajā iestājās daudzi jauni locekļi. Ir pilnīgi skaidrs, ka tieši valsts politika bija tā, kas noteica šīs norises baznīcās un Pēterupes luterāņu draudzē.

Arī tas, ka 70. gadu beigās Pēterupes luterāņu draudzē sāka kalpot mācītāja Vaira Bitēna, ir daļa no valsts politikas. Latvijā trūka mācītāju, bet starptautiskajā līmenī vajadzēja parādīt, ka šeit, padomju Latvijā, visi ir ar vienlīdzīgām tiesībām. Tāpēc mācītāja amatā tika ordinētas

pirmās sievietes. Tas nebūtu iespējams bez valsts ziņas. Arī ceļojumi, viesu vizītes, bija „augšas” pieprasītas. Bet šī politika bija brīnišķīga iespēja draudzēm uzplaukt. Ja tām paveicās, kā tas notika Pēterupes luterāņu draudzes gadījumā, mācītāja, kura nonāca draudzē, bija spilgta personība, tāda, kura piesaistīja cilvēkus. Tikpat labi taču mācītāja amatā varēja būt ordinēta parasta sieviete, kura par sevi neizraisītu tik lielu interesi, līdz ar to baznīca arvien būtu pustukša. Tādējādi būtu piepildīta tikai valsts vēlme reprezentēt savu labumu, baznīca tādā gadījumā savu iespēju uzplaukt nebūtu izmantojusi. Tam, ka mācītājam piemīt harizma, ir liela nozīme arī mūsdienās, bet padomju laikos tas bija īpaši svarīgi. Nereti tikai mācītāja personība bija tā, kas šaubīgajiem lika izšķirties, ka baznīcu ir vērts apmeklēt. Ja mācītājs bija drosmīgs, prata palikt pie sava viedokļa arī padomju laikos, tas cilvēkos izraisīja apbrīnu. Autorei nav izdevies iepazīties ar atmiņām par mācītāju J. Lemkinu, bet precīzās, emocionālās un radošās atskaites par baznīcas darbību, ko mācītājs nodevis vadībai, radījušas iespaidu, ka J. Lemkins bijis patiesi ieinteresēts savā darbā. Mazāk izceļas mācītāji J. Dzindža un V. Plamsis. Autorei nav izdevies iepazīties ar atmiņām par mācītāju J. Dzindžu, kā arī avotos iegūtais materiāls īpaši neizceļ viņa personību. Mācītājs V. Plamsis acīmredzot bija godīgs sava darba darītājs, kurš arī neizcēlās ar īpaši fascinējošu personību. Tomēr visiem mācītājiem savā darbībā bija jābalansē kā uz „naža asmens”, mēģinot sekmīgi saamērot baznīcas intereses ar padomju varas uzspiestajiem normatīviem. Mācītāji, kuri ir kalpojuši padomju laikā, ir uzsakāmi par lielo drosmi, ko viņi tādējādi ir parādījuši, jo ir pilnīgi skaidrs, ka sava amata dēļ nācās ciest viņiem visiem. Tieši tas pats autorei sakāms par baznīcas valdes un revīzijas komisijas darbību. Šie cilvēki bija mācītāja „labā roka”, uzturēt baznīcu labā kārtībā, piesaistīt jaunus draudzes locekļus, šis darbs bija paredzēts komandai, un mācītājs to nevarēja paveikt viens. Aktīvisti, kuri darbojās baznīcas valdē un revīzijas komisijā, gluži tāpat kā mācītājs, ar savu darbību iedvesmoja līdzcīvēkus. Autore cer, ka arī citās Latvijas baznīcās baznīcas valdes un revīzijas komisijas darbinieki bija tikpat uzticīgi savam amatam (kalpojot tajā pat vairāk kā 20 gadus), kā Pēterupes luterāņu draudzē. Tāpat viņi nodrošināja to, ka baznīca ir spējīga darboties, un kas gan bija svarīgāks par to. Nav noliedzams, ka galvenās vadlīnijas baznīcas dzīves attīstībā noteica valsts politika, bet arī zemākos līmeņos pastāvēja iespējas ietekmēt baznīcas darbību. Baznīcas vadība izmantoja savas iespējas izvirzīt mācītājas amatam sev izdevīgāko kandidātu, tātad baznīcas vadības cīnījās par savu pastāvēšanu ar sev pieejamajiem resursiem. Tam, ka mācītājam piemīt harizma, ir liela nozīme arī mūsdienās, bet padomju laikos tas bija īpaši svarīgi. Nereti tikai mācītāja personība

bija tā, kas šaubīgajiem lika izšķirties, ka baznīcu ir vērts apmeklēt. Ja mācītājs bija drosmīgs, prata palikt pie sava viedokļa arī padomju laikos, tas cilvēkos izraisīja apbrīnu.

Norises Pēterupes luterāņu dzīvē jāskata kompleksi. Jau iztirzāts, ka liela nozīme draudzes dzīvē bija mācītājam, baznīcas vadībai un revīzijas komisijai. Arī tas, cik cilvēku apmeklēja baznīcu, cik vecāku kristīja savus bērnus, pāri laulājās u. tml. bija diezgan lielā mērā atkarīgs no mācītāja personības. Cilvēku aktivitāti baznīcas dzīvē negatīvi ietekmēja valsts īstenotā reliģijas politika, bet daudzi atrada veidus, kā no tās izbēgt – cilvēki brauca uz attālākām baznīcām, kur viņus neviens nepazina un nevarēja sodīt par ticīgumu. Arī šeit, Saulkrastos, tas bija novērojams – daudzi brauca uz Lēdurgu, Viļķeni. Tāpat varēja lūgt mācītāju neregistrēt izdarīto amata darbu un paturēt to noslēpumā. Savukārt draudzes budžets bija tieši atkarīgs no tā, cik daudzi cilvēki apmeklēja baznīcu un ziedoja tās vajadzībām, kā arī, atkal jāuzsver, no mācītāja apķērības. Patiesībā baznīca nemaz nevarētu pastāvēt, ja mācītājs savu honorāru paturētu tikai sev, kā arī tad, ja nebūtu tādas naudas, ko oficiāli neuzrāda. Baznīcas dzīvē varēja atgadīties daudz un dažādi notikumi, kad pašu spēkiem nebija iespējams tikt galā (tehnikas trūkums u. tml.), bet padomju laikos palīdzēt baznīcai oficiāli nedrīkstēja, tieši tādos brīžos bija vajadzīga nauda, ko oficiāli neuzrādīja, bet ar kuru bija iespējams norēķināties par sniegto pakalpojumu jeb saņemto precī. Vēlreiz jāuzsver, ka tieši mācītājs un baznīcas valde, ka arī revīzijas komisija bija tie, kuri rosināja, mudināja draudzi uz aktivitāti. Gandrīz katra ģimene varēja atrast iemeslu, kāpēc iešana uz baznīcu to apdraud, tāpēc bija svarīgi rādīt piemēru tiem, kuri bija neizlēmīgi, ne tik drosmīgi. Visās baznīcas aktivitātēs lielu lomu spēlēja valsts politika reliģijas jautājumos, jo 80. gados, kad tā kļuva liberālāka, baznīca strauji uzplauka.

Baznīcas, ka arī Pēterupes luterāņu draudzes, dzīve padomju laikā ir komplekss un sarežģīts jautājums. Liela nozīmē baznīcas darbībā bija gan valsts politikai, gan tam, kādas personības atradās pašas baznīcas vadībā.

Izmantoto avotu un literatūras saraksts

I. Avoti

1.1. Npublicētie avoti

1. LELB Virsvaldes arhīvs, LELB prāvestu iecirkņu draudžu darbības statistikas kopsavilkums par 1963. gadu, nenumurēts.
2. LELB Virsvaldes arhīvs, LELB prāvestu iecirkņu draudžu darbības statistikas kopsavilkums par 1967. gadu, nenumurēts.
3. LELB Virsvaldes arhīvs, LELB Virsvaldes vēstule ar Reliģijas kultu Lietu Padomes pie PSRS Ministru Padomes pilnvarotajiem LPSR 1964. gada 15. janvārī (statistikas ziņas par Ev. lut. draudzēs mācītāju izdarītiem amata darbiem 1963. gadā prāvestu iecirkņos). Nenumurēta.
4. LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l., nenumurēta.
5. LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 361. l., nenumurēta.
6. LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 369. l., nenumurēta.
7. LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 637. l., nenumurēta.
8. LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 2. apr., 31. l., nenumurēta.
9. LVA, 1419 f., 2. apr., 6. l.
10. LVA, 1419 f., 2. apr., 15. l.
11. Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas hronika no 1945. – 1956. gadam).
12. Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas protokolu grāmata).
13. Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites).

14. Ausmas Kūlītes (dzimusi 1934. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04. 2015, pierakstījuši Laura Buša.
15. Bertas Ozoliņas (dzimusi 1917. gadā) atmiņas. Pierakstītas 14.04.2013, pierakstījusi Laura Buša.
16. Edītes Lapkovskas (dzimusi 1945. gadā) atmiņas. Pierakstītas 19.04.2015, pierakstījusi Laura Buša.
17. Vairas Bitēnas (dzimusi 1941. gadā) atmiņas. Pierakstītas 30.03.2015, pierakstījusi Laura Buša.

1.2. Publicētie avoti

1. Latvijas Ev. Lut. Baznīcas Virsvalde. *Latvijas Ev. lut. Baznīcas gada grāmata un kalendārs 1980. gadam. Trīsdesmit otrais gada gājums svešumā.* 1515 E. Franklin Ave., Minneapolis, Minn: Laikmeta spiestuve, b. g.
2. *Baznīcas kalendārs 1938. gadam.* Rīga: Ev. Lut. Baznīcas Virsvalde.
3. *Baznīcas kalendārs 1939. gadam.* Rīga: Ev. Lut. Baznīcas Virsvalde, 1938.
4. *Baznīcas kalendārs 1940. gadam.* Rīga: Ev. Lut. Baznīcas Virsvalde, 1939.
5. *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1958. gadam.* B. v.: b. izdevniecības, B. g.
6. *Latvijas Ev. – lut. Baznīcas kalendārs 1964. gadam.* Rīga: b. izdevniecības, 1963.
7. *Latvijas Ev. – lut. Baznīcas kalendārs 1965. gadam. Septiņpadsmitais gada gājums svešumā.* B. v.: LELB virsvaldes izdevums, b. g.
8. *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1967. gadam.* Rīga: b. izdevniecības, 1966.
9. *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1976. gadam.* Rīga: b. izdevniecības, 1976.
10. *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1979. gadam.* B. v.: b. izdevniecības, 1978.
11. *Latvijas Ev. Lut. Baznīcas kalendārs 1980. gadam.* B. v.: b. izdevniecības, 1979.
12. *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1981. gadam.* B. v.: b. izdevniecības, b. g.
13. *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1983. gadam.* B. v.: b. izdevniecības, b. g.

14. Balevics, Z. *PSKP politika attiecībā pret reliģiju un baznīcu*. Rīga: Latvijas PSR Zinību biedrība, Zinātniskā ateisma propagandas zinātniski metodiskā padome, 1973.

II. Literatūra

1. Gavriļins, A. Padomju varas attieksme pret Latvijas Pareizticīgo Baznīcu 1940. – 1941. gadā. *Latvijas Vēsture: Jaunie un jaunākie laiki*, 2008, nr. 2, 39. – 42. lpp.
2. Ķiploks, E. “Nāc man līdz!” *Liecības par to, ka šis Pestītāja aicinājums īstenots*. Lincoln (Nebraska): LELBA APGĀDS, 1990.
3. E. Ķiploks. *Taisnības dēļ vajātie: luterāņu mācītāji ciešanu ceļā*. ASV: Latviešu Ev. Luteriskā Baznīca Amerikā, 1993.
4. Mankusa, Z. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas mācītāju darbība laika posmā no 1954. līdz 1964. gadam. *Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums*, 2001, Nr. 53., 22. – 23., 26., 30. – 36., 38., 118. – 119. lpp.
5. Mēsters, E. *Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas vēsture 1944. – 1990*. Rīga: Klints, 2005.
6. Pospelovsky, D. *The Russian church under the Soviet regime, 1917. – 1982*. Crestwood, N.Y.: St. Vladimir’s Seminary press, 1984.
7. Talonens, J. *Baznīca staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Rīga: luterisma mantojuma fonds, 2009.
8. Zikmane, E. Valsts un Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas attiecības laika posmā no 1965. līdz 1985. gadam. Grām.: Grīslis, E (red.). u.c. *Ceļš: teoloģisks un kultūrvēsturisks izdevums*, 2001, Nr. 53., 115. – 118., 120., 122. - 124., 126. lpp.
9. Шкаровский, М. Сталинская религиозная политика и Русская Православная Церковь в 1943-1953 годах. 2. – 3., 11., 13. – 15., 18. – 21., 23., 26. lpp. Pieejams: http://eprints.lib.hokudai.ac.jp/dspace/bitstream/2115/39580/1/ASI27_001.pdf [aplūkots 21.02.15].

Pielikumi

2.1. att. No kreisās: mācītājs Jānis Lemkins, arhibīskaps Gustavs Tūrs, māc. Romāns Šmits (foto no LELB arhīva 3. f., 1 apr., 22 l., 48. lpp.)

2.2. att. Mācītājs Jānis Dzindža (foto no LELB arhīva 1. f., 2. apr., 61. l.)

2.3. att. Mācītājs Voldemārs Plamsis (foto no *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1979. gadam*. B. v.: b. izdevniecības, b. g. 168. lpp.)

2.4. att. Teoloģijas semināra mācību spēki un pirmie absolventi (foto no *Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1980. gadam*. B. v.: b. izdevniecības, 1979. 87. lpp.)

2.5. att. Pēc ordinācijas: rektors R. Priede, mācītājs A. Zolners, arhibīskapa vietnieks prāvests V. Ozoliņš, mācītāja B. Stroža, arhibīskaps Dr. J. Matulis, prāvests J. Luksis, mācītāja V. Bitēna, prāvests A. Vecmanis, mācītāja A. Dombure (foto no Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1980. gadam. B. v.: b. izdevniecības, 1979. 109. lpp.)

2.6. att. Mācītāja Vaira Bitēna (foto no LELB arhīva 1. f., 2. apr., 31. l.)

3.1. att. 1948. gada iesvētāmie (foto no Saulkrastu novadpētniecības speciālistes Dagnijas Gurtiņas privātā arhīva)

3.2. att. Garīdznieki Saulkrastu Pēterupes Ev. lut. Baznīcas altārī (foto no Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1979. gadam. B. v.: b. izdevniecības, b. g. 157. lpp.)

3.3. att. Zviedru un latviešu garīdznieki Saulkrastu baznīcā. (foto no Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendāra 1981. gadam. / b. izdevniecības. B. v., b. g. 182. lpp.)

3.4. att. Dievkalpojuma dalībnieki pie Pēterupes baznīcas (foto no Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1983. gadam. / b. izdevniecības. B. v., b. g. 136. lpp.)

3.5. att. Dr. J. Martikainens un Dr. Wee pēc ekumēniskā dievkalpojuma Pēterupes baznīcā (foto no Latvijas Ev. lut. Baznīcas kalendārs 1983. gadam. / b. izdevniecības. B. v., b. g. 138. lpp.)

2.1. tabula

Izpildu orgāna un revīzijas komisijas locekļi (1945.–1988.)

Gads/ komisija		1945. gads	1948. gads	1951. gads	1954. gads
Revīzijas komisija	Priekšsēdētājs	Augusts Kalniņš		Anna Rozenfelde	Anna Rozenfelde
	Sekretārs	Augusts Kalniņš (mira)	Elza Kreičsteine	Minna Kalniņa	Minna Kalniņa
	Loceklis	Incis Sīmanis	Ernests	Ernests	Ernests

		(izstājās) ²¹⁴	Upītis ²¹⁵	Upītis ²¹⁶	Upītis
Izpildu orgāns	priekšsēdētājs	Kārlis Stirna	Arvīds Zālītis	Mārtiņš Zālītis	Mārtiņš Zālītis
	vietnieks	Jānis Lemkins		Jānis Osis	Jānis Osis
	kasieris	Arvīds Zālītis		Elza Kreičsteine	Elza Kreičsteine
	mantzinis	Pēteris Upītis		Pēteris Upītis	Pēteris Upītis
	sekretārs	Augusts Ozoliņš		Alma Kalniņa	Alma Kalniņa
	loceklis		Jānis Osis		
Gads/ komisija		1974. gads	1978. gads	1980. gads	1981. gads
Revīzijas komisija	Priekšsēdētājs	Alise Brākše			Jānis Upītis
	Sekretārs				
	Loceklis	Anna Rozentāle Alma Kalniņa (mira)		Jānis Upītis	Velta Grīnberga Elza Jansone ²¹⁷
Izpildu orgāns	priekšsēdētājs	Mārtiņš Zālītis	Mārtiņš Zālītis		Valdis Sliede
	vietnieks		Teodors Priedītis		
	kasieris	Ernests	Ernests		Valda

²¹⁴ Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas protokolu grāmata. 1. -2., 7. lpp. [Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs].

²¹⁵ Turpat, 21. lpp.

²¹⁶ Turpat, 33. – 34., 36. – 37., 38. – 39. lpp.

²¹⁷ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

		Davbarovs	Davbarovs		Grundberga
	mantzinis				
	sekretārs	Teodors Priedītis			Helēna Baumane
	loceklis				

3.1. tabula

Kazuāliju noturēšana

Gads	Kristīti (puikas, meitenes)	Iesvētīti (jaunieši, jaunavas)	Laulāti pāri	Apglabāti (vīrieši, sievietes)	Dievgaldnieki (vīrieši, sievietes)	Draudzes locekļu kopskaits
1938. ²¹⁸	12, 10	13, 3	13	7, 5	81, 127	875
1939. ²¹⁹	19, 19	9, 17	9	9, 12	105, 181	883
1940. ²²⁰	14, 11	11, 11	22	10, 12	121, 201	1800
1945.	2, 3 + 4, 3 ²²¹	-	1	10, 5	3, 11 + 46	
1946.	7, 5	4, 9	3	18, 17	22, 58	1946. g. 1. p. – 350
1947.	9, 9	7, 11	7	17, 12	34, 77	
1948.	15, 9	17, 18	13	15, 12	44, 87	
1949.	8, 16	5, 5	4	18, 21	27, 63	
1950.	9, 7	1, 12	7	17, 13	20, 57	450
1951.	7, 3	6, 8	4	9, 10(11 statistikas ziņas)	?	II pusgadā - 330
1952.	2, 6	1, 2	3	4, 5	3, 2 ²²²	
1953.	8, 8	3, 5	2 (laulātu nav? ²²³)	4, 8	17, 38	340 ²²⁴
1954.	5, 5	-, 1	4	8, 11	10, 26	360
1955.	5, 6	1, 4	4	9, 9	12, 31	360
1956.	3, 5	3, 5	3	9, 11	24, 36	360

²¹⁸ *Baznīcas kalendārs 1938. gadam*, Rīga: Ev. Lut. Baznīcas Virsvalde, b. g. 96. lpp.

²¹⁹ *Baznīcas kalendārs 1939. gadam*, Rīga: Ev. Lut. Baznīcas Virsvalde, 1938. 98. lpp.

²²⁰ *Baznīcas kalendārs 1940. gadam*. Rīga: Ev. Lut. Baznīcas Virsvalde, 1939. 108. lpp.

²²¹ Turpat, 15. lpp.

²²² Pēterupes Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes hronika no 1945. – 1956. gadam), 262. lpp.

²²³ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 361. l. Nenumurēta.

²²⁴ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. 11., 31., 38., 49., 58., 71., 86., 97., 107. lpp.

1957.	-, - ²²⁵ +1 ²²⁶	-, -	-	4, 3 ²²⁷ +4 ²²⁸	12, 28 ²²⁹	100 ²³⁰
1958.	5, 5	4, 9	5	6, 9	21, 53	Nenoskaidrots
1959.	3, 1	4, 3	1	7, 11	14, 51	Nenoskaidrots
1960.	2, 2	2, 2	2	8, 9	15, 47	295
1961.	1, 1	6, 4	3	9, 17	16, 42	Nenoskaidrots
1962.	2, 2	2,-	1	6, 13	9, 35	280
1963.	-, -	-, -	-	2, 3 ²³¹ (4 ²³²)	2, 6 ²³³ (6,2) ²³⁴	~150
1964.	-	-	-	6	11	110
1965.	1 cilv.	-	-	11	14	153
1966.	1 cilv. (pirmssk. vec. (3 – 7 g.))	1	-	9	16	200 ²³⁵
1967.	1 (skolas vec.)	-	-	5	18	170 ²³⁶
1968.	1 (pirmssk. vec. (3 – 7 g.))	-	-	5	18	170
1969.	2 (pirmssk. vec. (3 – 7 g.))	-	-	6	16	160
1970.	4 (1 jaunpiedz., 3 pirmssk. vec. (3 – 7 g.))	1	-	4	22	200
1971.	1 (pirmssk.	-	-	5	19	200

²²⁵ Turpat, nenumurēta.

²²⁶ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 361. l. Nenumurēta. Šeit jāpiezīmē, ka dokumentā par visu gadu norādīti tikai kristītie, laulātie un apglabātie (tātad iesvētāmo un dievgaldnieku skaits ir norādīts tikai par pirmo pusgadu un otrajā, iespējams, ir mainījies.) Draudzes locekļu kopskaits norādīts par visu gadu.

²²⁷ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²²⁸ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 361. l. Nenumurēta. Šeit jāpiezīmē, ka dokumentā par visu gadu norādīti tikai kristītie, laulātie un apglabātie (tātad iesvētāmo un dievgaldnieku skaits ir norādīts tikai par pirmo pusgadu un otrajā, iespējams, ir mainījies.) Draudzes locekļu kopskaits norādīts par visu gadu.

²²⁹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²³⁰ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 361. l. Nenumurēta. Šeit jāpiezīmē, ka dokumentā par visu gadu norādīti tikai kristītie, laulātie un apglabātie (tātad iesvētāmo un dievgaldnieku skaits ir norādīts tikai par pirmo pusgadu un otrajā, iespējams, ir mainījies). Draudzes locekļu kopskaits norādīts par visu gadu.

²³¹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta. Šeit jāpiezīmē, ka skaitļi ir par laika posmu no 02.06 – 31.09.

²³² LELB Virsvaldes arhīvs, *LELB Virsvaldes vēstule ar Reliģijas kultu Lietu Padomes pie PSRS Ministru Padomes pilnvarotajiem LPSR 1964. gada 15. janvārī (statistikas ziņas par Ev. lut. draudzēs mācītāju izdarītiem amata darbiem 1963. gadā prāvestu iecirkņos). Skaitļi par visu gadu.* Nenumurēta.

²³³ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta. Šeit jāpiezīmē, ka skaitļi ir par laika posmu no 02.06 – 31.09.

²³⁴ LELB Virsvaldes arhīvs, *LELB prāvestu iecirkņu draudžu darbības statistikas kopsavilkums par 1963. gadu.* Nenumurēts.

²³⁵ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²³⁶ LELB Virsvaldes arhīvs, *LELB prāvestu iecirkņu draudžu darbības statistikas kopsavilkums par 1967. gadu.* Nenumurēts.

	vec (3 – 7 g.))					
1972.	3 (pirmssk. vec. (3 – 7 g.))	-	1	5	26	200
1973.	2	-	-	7	26	200
1974.	1 (pirmssk. vec. (3-7 g.)) (11)	- (1)	- (2)	7 (6,13)	28 (31)	200 ²³⁷
1975.	4	-	-	8	26	200 ²³⁸
1976.	6 (pirmssk. vec. (3-7 g.))	1	-	8	24	200
1977.	1 (pirmssk. vec. (3-7 g.))	-	1	7	18	250 ²³⁹
1978.	10	1	-	22	35	300
1979.	10	-,1	1	11/2	56	320
1980.	16	3,1	5	10/1	80	350
1981.	18	2,4	1	10 ²⁴⁰ vai 12 ²⁴¹	100 ²⁴²	350 ²⁴³
1982.	24	2	3	12 ²⁴⁴ 14 ²⁴⁵	100 ²⁴⁶	350 ²⁴⁷
1983.	26	-,3	2	14	114 ²⁴⁸	260
1984.	33	2,3	5	11	150	290
1985.	25	1,-	1	4	175	290 ²⁴⁹ (320)
1986.	35	5,5	3	7	Nenoskaidrots	320
1987.	35	-,2	4	5	105	280
1988.	92	34	11	8	130	300 ²⁵⁰

3.2. tabula

Baznīcas 1947. - 1963., 1965. – 1967., 1969. – 1977., 1987. gada budžeti

1947. gads

²³⁷ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²³⁸ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 369. l. Nenumurēta.

²³⁹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²⁴⁰ Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites), 6. lpp.

²⁴¹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²⁴² Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites) 6. lpp.

²⁴³ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²⁴⁴ Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites) 6. lpp.

²⁴⁵ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²⁴⁶ Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites) 6. lpp.

²⁴⁷ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²⁴⁸ Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites) 6. lpp.

²⁴⁹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

²⁵⁰ Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs, (Pēterupes Evaņģēliski luteriskās draudzes atskaites) 6. lpp.

Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1947. g. 1. janvāri	6936,11
Draudzes baznīcas kolektes un dziesmu lapiņas	4455
Ziedojumi pēc listēm draudzes vispārējam vajadzībām	6320
No naudas maiņas 10:1 sakarā ar naudas reformu	178,30
Izdevumi (RUB)	
Alga mācītājam	7500
Zvanītājam – apkalpotājam	1170
Mācītāja dzīvokļa īre	720
Malka mācītājam	100
Mācītāja kancelejas izdevumi	150
Mirušo draudzes mācītāju Knīrima un Stāmera kapu kopšana	500
Nodoklis par baznīcu	366,88
Par baznīcas pagalmu	176,4
Dziesmu lapiņas	40
Oblates, baznīcas vīns, sveces	840
Elektriskās apgaismošanas ierīkošana baznīcā	1146
Malka baznīcas apkurei	40
Dažādi izdevumi	386,56
Baznīcas remonta amatnieku darba alga	4000
Baznīcas remontā izlietotie materiāli un to transports	2910
Zaudēts naudu mainot 10:1 sakarā ar naudas reformu	1783 ²⁵¹
1948. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1948. g. 1. janvāri	153,57
Draudzes baznīcas kolektes un dziesmu lapiņas	1818
Ziedojumi pēc listēm draudzes steidzamām vajadzībām	1433
Vispārējām vajadzībām	8045
Izdevumi (RUB)	
Alga mācītājam	5192
Zvanītājam – apkalpotājam	1200
Mācītāja dzīvokļa īre	720
Malka mācītājam	350
Mācītāja kancelejas izdevumi	160
Mirušo draudzes mācītāju Knīrima un Stāmera kapu kopšana	350
Nodokli par baznīcu	612 un 36 kap
Par baznīcas pagalmu	179,91
Apdrošināšana	539,95
Oblates, baznīcas vīns, sveces un dziesmu	562

²⁵¹ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. 40. lpp.

lapiņas	
Baznīcas sīkais remonts	-
Malka baznīcas apkurei	35
Pasta un citi sīki izdevumi	382,49
Baznīcas virsvaldei baznīcas vispārējām vajadzībām	400
Rīgas apriņķa prāvestam kancelejas izdevumi	120 ²⁵²
1949. gads	
Ieņēmumi	
Atlikums uz 1949. g. 1. janvāri	645,86
Draudzes baznīcas kolektes un dziesmu lapiņas	1337
Ziedoјumi draudzes vispārējām vajadzībām	6059
Izdevumi	
Alga mācītājam	3500
Zvanītājam – apkalpotājam	800
Mācītāja dzīvokļa un kancelejas īre	720
Mācītāja kancelejas izdevumiem	150
Nodokli par baznīcu	732,35
Par baznīcas pagalmu	176,40
Apdrošināšana	528,67
Oblates, baznīcas vīns, sveces un dziesmu lapiņas	293
Baznīcas sīkais remonts	130
Pasta un citi sīki izdevumi	177,78
Baznīcas virsvaldes vispārējām vajadzībām	200
Rīgas apriņķa prāvestam kancelejas izdevumi	100 ²⁵³
1950. gads	
Ieņēmumi	
Atlikums uz 1950. g. 1. janvāri	533,66
Draudzes baznīcas kolektes	799
Par pārdotiem baznīcai nederīgiem dēļiem	500
Pēc listēm vispārējām vajadzībām	5324
Izdevumi	
Alga mācītājam	2950
Zvanītājam – apkalpotājam	570
Mācītāja kancelejas un dzīvokļa īre	450
Starprajonu tehniskajam birojam par baznīcas iemērīšanu un inventarizāciju	508,72
Nodokli par baznīcu	620,85
Par baznīcas pagalmu	176,52
Apdrošināšana	525,97
Oblates, baznīcas vīns, sveces, elektrība un dziesmu lapiņas	212,50
Baznīcas sīkais remonts	170

²⁵² LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. 53. lpp.

²⁵³ Turpat, 62. lpp.

Pasta un citi sīki izdevumi	121,70
Mācītāja kancelejas izdevumi	150
Rīgas apriņķa prāvestam kancelejas izdevumi	40 ²⁵⁴
1951. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1951. g. 1. janvāri	660,40
Draudzes baznīcas kolektes un dziesmu lapiņas	1077
Par pārdotiem baznīcai nederīgiem dēļiem	250
Ziedojumi pēc speciālās listes draudzes steidzamām vajadzībām	590
Ziedojumi pēc speciālās listes draudzes vispārējām vajadzībām	5010
Izdevumi (RUB)	
Alga mācītājam	3240
Zvanītājam – apkalpotājam	720
Mācītāja kancelejas un dzīvokļa īre	540
Mācītāja kancelejas izdevumi	150
Nodokli par baznīcu	618,79
Par baznīcas pagalmu	264,6
Apdrošināšana	525,97
Oblates, baznīcas vīns, sveces, elektrība un dziesmu lapiņas	286
Baznīcas sīkais remonts	190
Malka baznīcas ģērbkambara apkurei	50
Pasta un citi sīki izdevumi	33
Baznīcas virsvaldei baznīcas vispārējām vajadzībām parāds par 1950. gadu	200
Rīgas apriņķa prāvestam kancelejas izdevumi	40 ²⁵⁵
1952. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1952. g. 1. janvāri	729,04
Draudzes baznīcas kolektes un dziesmu lapiņas	953
Ziedojumi pēc listēm draudzes vispārējām vajadzībām	5334
Izdevumi (RUB)	
Alga mācītājam	3000
Zvanītājam – apkalpotājam	720
Mācītāja kancelejas un dzīvokļa īre	540
Mācītāja kancelejas izdevumi	150
Nodokli par baznīcu	618,79
Par baznīcas pagalmu	264,6
Apdrošināšana	158,88 (samazināta)
Oblates, baznīcas vīns, sveces un dziesmu lapiņas	224

²⁵⁴ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. 70. lpp.

²⁵⁵ Turpat, 91. lpp.

Baznīcas sīkais remonts	190
Malka baznīcas ģērbkambara apkurei	340
Pasta un citi sīki izdevumi	74
Baznīcas virsvaldei baznīcas vispārējām vajadzībām parāds par 1951. gadu	200
Rīgas apriņķa prāvestam kancelejas izdevumi	40
Baznīcas virsvaldei baznīcas vispārējām vajadzībām parāds par 1952. gadu	200 ²⁵⁶
1953. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1953. g. 1. janvāri	435, 27
Draudzes baznīcas kolektes un dziesmu lapiņas	1266
Ziedojumi pēc listēm draudzes vispārējām vajadzībām	4891
Izdevumi (RUB)	
Alga mācītājam	3000
Zvanītājam – apkalpotājam	720
Mācītāja kancelejas un dzīvokļa īre	540
Mācītāja kancelejas izdevumi	150
Nodokli par baznīcu (1% vērtības) un pagalma zemes rente	883,39
Apdrošināšana	159,04 (samazināta)
Oblates, baznīcas vīns, elektrība, sveces un dziesmu lapiņas	329
Baznīcas sīkais remonts	95
Malka mācītājam	250
Pasta un citi sīki izdevumi	85,5
Baznīcas virsvaldei baznīcas vispārējām vajadzībām	200
Rīgas apriņķa prāvestam kancelejas izdevumi	40
Atlikums uz 1954. gada 1. janvāri – 140,3 RUB. ²⁵⁷	
1954. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1954. g. 1. janvāri	140,34
Ziedojumi pēc draudzes vispārējam vajadzībām	5065
Ziedojumi baznīcas remontam	2262
Baznīcas kolektes un par dziesmu lapiņām	1597
Izdevumi (RUB)	
Baznīcas apdrošināšana	158,58
Baznīcas 1% vērtības nodoklis un baznīcas pagalma zemes rente	883,39
Baznīcas Virsvaldes vispārējām vajadzībām	200
Prāvesta kancelejas izdevumiem	40
Baznīcas sīkais remonts	165

²⁵⁶ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. 99. lpp.

²⁵⁷ Turpat, 110. lpp.

Baznīcas iekšējais remonts	2347
Baznīcas elektriskais apgaismojums, oplates, vīns, sveces un dziesmu lapiņas	402
Alga mācītājam	3000
Alga zvanītājam-apkalpotājam	720
Mācītāja kancelejas un dzīvokļa īre	540
Mācītāja kancelejas izdevumi	150
Malka mācītājam	250
Pasta uz dažādi citi sīki izdevumi	91,25
1955. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1955. g. 1. janvāri	117,12
Ziedojumi pēc draudzes vispārējam vajadzībām	5175
Baznīcas kolektes un par dziesmu lapiņām	1726
Izdevumi (RUB)	
Baznīcas apdrošināšana	158,58
Baznīcas 1% vērtības nodoklis un baznīcas pagalma zemes rente	883,39
Baznīcas Virsvaldes vispārējam vajadzībām	200
Prāvesta kancelejas izdevumiem	40
Baznīcas sīkais remonts	150
Baznīcas elektriskais apgaismojums, oplates, vīns, sveces un dziesmu lapiņas	533,50
Alga mācītājam	3000
Alga zvanītājam-apkalpotājam	720
Mācītāja kancelejas un dzīvokļa īre	540
Mācītāja kancelejas izdevumi	150
Malka mācītājam	250
Baznīcas ģērbkambara apkure	50
Pasta uz dažādi citi sīki izdevumi	215
1956. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1956. g. 1. janvāri	127,65
Ziedojumi draudzes vispārējam vajadzībām	5667
Baznīcas kolektes un par dziesmu lapiņām	1803
Izdevumi (RUB)	
Baznīcas apdrošināšana	154,70
Baznīcas elektriskā apgaismošana	37,50
Baznīcas 1% vērtības nodoklis un baznīcas pagalma zemes rente	883,39
Baznīcas Virsvaldes vispārējam vajadzībām	200
Prāvesta kancelejas izdevumiem	40
Baznīcas sīkais remonts	233
Draudzes harmonija remonts	400
Oplates, vīns, sveces un dziesmu lapiņas	489
Alga mācītājam	3000
Alga zvanītājam-apkalpotājam	720

Mācītāja kancelejas un dzīvoķļa ģre	540
Mācītāja kancelejas izdevumi	150
Malka mācītājam	250
Baznīcas ģērbkambara apkure	50
Pasta uz dažādi citi sīki izdevumi	65
1957. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1957. g. 1. janvāri	385,06
Ziedoģumi draudzes vispārējam vajadzībām	5340
Baznīcas kolektes un par dziesmu lapiņām	1590
Izdevumi (RUB)	
Baznīcas apdrošināšana	154,70
Baznīcas elektriskā apgaismošana	42,50
Baznīcas 1% vērtības nodoklis un baznīcas pagalma zemes rente	718,79
Baznīcas Virsvaldes vispārējam vajadzībām	200
Prāvesta kancelejas izdevumiem	40
Baznīcas sīkais remonts	180
Oblates, vīns, sveces un dziesmu lapiņas	186
Alģa mācītājam	2750
Alģa zvanītājam-apkalpotājam	720
Mācītāja kancelejas un dzīvoķļa ģre 11 mēnešos	495
Mācītāja kancelejas izdevumi	150
Malka mācītājam	250
Ceļa, pasta uz dažādi citi sīki izdevumi	465
1958. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1958. g. 1. janvāri	963,07
Ziedoģumi draudzes vispārējam vajadzībām	9091
No kolektēm	3360
No dziesmu lapiņām	485
No svecīšu vakara	542
Izdevumi (RUB)	
Apdroš. ēķu un zemes rente	1618,79
Baznīcas elektriskā apgaismošana	62
Baznīcas Virsvaldes vispārējam vajadzībām	250
Remontiem	6236
Inventāra iegādei	490
Vīns	121
Svecēm	400
Alģa mācītājam	1000
Baznīcas apkopējam	840
Ēģģelniekam	665
Mācītāja ceļa izdevumi	2325
Dažādi izdevumi	380,35
*Šajā ģadā aprēķinot izdevumus pieļauta ķļūda – patiesībā to kopsumma ir 14388,14, nevis 14417,14, tātad atņēmot tos no ienākumu kopsummas 14441,07, patiesais atlikums ir 52,93!	

1959. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1959. g. 1. janvāri	23,93
Draudzes vispārējie ziedojumi	11445
No dziesmu lapiņām	1527
No kolektēm	3068
Svecītēm	325
Dažādi ieņēmumi	165
Izdevumi (RUB)	
Baznīcas apdrošināšana	154,70
Ēku un zemes rente	81,45
Baznīcas apgaismošana	150
Baznīcas Virsvaldes vispārējām vajadzībām	250
Prāvestam	50
Materiālu iegādei remontiem	2547,50
Remonta darbiem	6701
Inventāra iegādei	524
Kulta priekšmetiem	97
Vīns	73,65
Dziesmu lapiņām	150
Svecēm	273,50
Alga mācītājam	1200
Zvanītājam	600
Baznīcas apkopējam	600
Ērgelniecei	880
Ceļa izdevumi	2000
Dažādi izdevumi	654
1960. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1960. g. 1. janvāri	-432,87
Draudzes vispārējam vajadzībām un remontam	8003
No dziesmu lapiņām	628
No kolektēm	3328
Svecītēm	607
Izdevumi (RUB)	
Darba algām	3425
Remontiem	5058
Baznīcas apdrošināšana	154,7
Ēku un zemes rente	768,8
Baznīcas apgaismošana	195
Svecēm	489
Inventāram	1564
Dažādi izdevumi	100,55
1959. g. pārmaksu atmaksa	432,67
*Šeit acīmredzot nav ņemts vērā iepriekšējā gada iztrūkums, jo tad atlikums būtu – 54,59.	
1961. gads	
Ieņēmumi (RUB)	

Atlikums uz 1961. g. 1. janvāri	37,83
Draudzes locekļu ziedojumi	511,50
Dvielīem, svečturiem	14
No dziesmu lapiņām	11,36
No kolektēm	332,50
Svecītēm	30,25
Izdevumi (RUB)	
Baznīcas Virsvaldei	25
Alga mācītājam	120
Iecirkņa prāvestam	10
Alga apkopējam	60
Ērgelniecei	125
Baznīcas apdrošināšana	15,47
Ēkas un zemes rente	76,88
Kancelejas izdevumi	4,3
Apkurei	20
Apgaismošanai	13,63
Harmoniju remontam	20
Svecēm	50,65
Vīnam	1,2
Dažādi izdevumi	300
1962. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1962. g. 1. janvāri	95,31
Draudzes locekļu ziedojumi	438,5
No kolektēm	235,5
Izdevumi (RUB)	
Alga mācītājam	120
Alga darbiniekiem	160
Saimniecības izdevumi	367,14
Skaidrs atlikums	121,79
*Šeit nav skaidrības, kā iegūts atlikums uz nākamo gadu, visticamāk, ka 1962. gada budžets nav pilnīgs.	
1963. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1963. g. 1. janvāri	105,67
Draudzes locekļu ziedojumi	512
No kolektēm	212,95
Izdevumi (RUB)	
Ēkas un zemes rentes nodoklis	76,81
Valsts apdrošināšanas maksa	15,47
Alga mācītājam	176
Alga ērgelniekam	74
Apkopējam	90
Apkure, apgaismošana	28
Vīns, oplates, svecēs	25,47

Remontam un transportam	60
Dažādi izdevumi	120
Reālais atlikums uz 1964. gadu: 164,87 (dokumentos 164,37).	
1965. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1965. g. 1. janvāri	101
Draudzes locekļu ziedojumi	605,5
No ziedojumiem upuru traukā	171,3
No reliģiskajiem pakalpojumiem	68
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	240
Izmaksas apkalpojošajam personālam	203
Oblatu, dievmaizīšu iegādei	1,5
Inventāra	26
Remontiem	51
Kurināmā iegādei lūgšanu namam	10
Ēkas un zemes nodoklis, apdrošināšanas maksājumi	281,41
Iemaksas reliģiskajam centram	50
Iemaksas miera fondam	5
Pārējie izdevumi	25
1966. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1966. g. 1. janvāri	52,89 (ņemts ir 52,5, no tā arī ir izveidojies atlikums uz nākamo gadu, bet pareizais ir norādītais)
Draudzes locekļu ziedojumi	900,5
No ziedojumiem upuru traukā	231,04
No reliģiskajiem pakalpojumiem	15
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	270
Izmaksas apkalpojošajam personālam	220
Kulta inventāra iegādei	25
Inventāra iegādei	6,85
Remontiem	230
ēkas un zemes nodoklis, apdrošināšanas maksājumi	315,59
Iemaksas miera fondam	5
Pārējie izdevumi	35,45
1967. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1968. g. 1. janvāri	91,15
Draudzes locekļu ziedojumi	604
No ziedojumiem upuru traukā	230,88
No reliģiskajiem pakalpojumiem	19

Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	240
Izmaksas apkalpojošajam personālam	208
Remontiem	30
Ēkas un zemes nodoklis, apdrošināšanas maksājumi	278,07
Iemaksas reliģiskajam centram	40
Iemaksas miera fondam	5
Pārējie izdevumi	51,88
Atlikums uz 1968. gadu 92,08	
1969. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1969. g. 1. janvāri	281,2
Draudzes locekļu ziedojumi	497
No ziedojumiem upuru traukā	277,53
No reliģiskajiem pakalpojumiem	66
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	240
Izmaksas apkalpojošajam personālam	92
Oblatu un dievmaizīšu iegādei	6
Remontiem	134,3
Ēkas un zemes nodoklis, apdrošināšanas maksājumi	277,14
Iemaksas reliģiskajam centram	82
Iemaksas miera fondam	5
Pārējie izdevumi	49,64
1970. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1970. g. 1. janvāri	235,65
Draudzes locekļu ziedojumi	506
No ziedojumiem upuru traukā	401,15
No reliģiskajiem pakalpojumiem	36
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	240
Izmaksas apkalpojošajam personālam	88
Kulta inventāra iegādei	28
Remontiem	70
Lūgšanas nama uzturēšanai	29
Kurināmā iegādei	33,3
Ēkas un zemes nodoklis, apdrošināšanas maksājumi	278,13
Iemaksas reliģiskajam centram	50
Iemaksas miera fondam	5
Pārējie izdevumi	31
1971. gads	
Ieņēmumi (RUB)	

Atlikums uz 1971. g. 1. janvāri	326,37
Draudzes locekļu ziedojumi	646,5
No ziedojumiem upuru traukā	326,6
No reliģiskajiem pakalpojumiem	15
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	240
Izmaksas apkalpojošajam personālam	88
Kulta inventāra iegādei	31,9
Inventāra iegādei	154
Remontiem	21,55
Lūgšanas nama uzturēšanai	336,07
Iemaksas reliģiskajam centram	50
Iemaksas miera fondam	5
Pārējie izdevumi	45
1972. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1972. g. 1. janvāri	342,95
Draudzes locekļu ziedojumi	825,13
No ziedojumiem upuru traukā	384,80
No reliģiskajiem pakalpojumiem	63
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	240
Izmaksas apkalpojošajam personālam	84
Kulta inventāra iegādei	28,80
Remontiem	406,46
Lūgšanas nama uzturēšanai (ēkas nodoklis, zemes rentes un apdrošināšanas maksājumi, kurināmais)	324,82
Iemaksas reliģiskajam centram	20
Iemaksas miera fondam	10
Pārējie izdevumi	74
1973. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1973. g. 1. janvāri	427,80
Draudzes locekļu ziedojumi	685,50
No ziedojumiem upuru traukā	362,70
No reliģiskajiem pakalpojumiem	84
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	240
Izmaksas apkalpojošajam personālam	88
Remontiem	44
Lūgšanas nama uzturēšanai (ēkas nodoklis, zemes rentes un apdrošināšanas maksājumi, kurināmais)	345,11
Iemaksas reliģiskajam centram	20

Iemaksas miera fondam	20
Pārējie izdevumi	291,45
1974. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1974. g. 1. janvāri	511,44 (reālais atlikums)
Draudzes locekļu ziedojumi	1351,25
No ziedojumiem upuru traukā	386,05
No reliģiskajiem pakalpojumiem	75
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	300
Izmaksas apkalpojošajam personālam	236
Kulta priekšmetu iegādei	3,22 1062,89
Inventāra iegādei	1,6
Remontiem	20
Lūgšanas nama uzturēšanai (ēkas nodoklis, zemes rentes un apdrošināšanas maksājumi, kurināmais)	348,03
Iemaksas reliģiskajam centram	20
Iemaksas miera fondam	25
Pārējie izdevumi	167
1975. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1975. g. 1. janvāri	1202,89
Draudzes locekļu ziedojumi	1243
No ziedojumiem upuru traukā	452,93
No reliģiskajiem pakalpojumiem	69
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	360
Izmaksas apkalpojošajam personālam	125
Kulta priekšmetu iegādei	36,72
Inventāra iegādei	2,4
Remontiem	915
Lūgšanas nama uzturēšanai (ēkas nodoklis, zemes rentes un apdrošināšanas maksājumi, kurināmais)	345,82
Iemaksas reliģiskajam centram	20
Iemaksas miera fondam	20,4
Pārējie izdevumi	165 ²⁵⁸
1976. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1976. g. 1. janvāri	977,48
Draudzes locekļu ziedojumi	796,5
No ziedojumiem upuru traukā	463,38

²⁵⁸ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 369. l. Nenumurēta.

No reliģiskajiem pakalpojumiem	123
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	360
Izmaksas apkalpojošajam personālam	120
Inventāra iegādei	8,26
Lūgšanas nama uzturēšanai (ēkas nodoklis, zemes rentes un apdrošināšanas maksājumi, kurināmais)	314,72
Iemaksas reliģiskajam centram	20
Iemaksas miera fondam	20,40
Pārējie izdevumi	164
1977. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1977. g. 1. janvāri	1352,98
Draudzes locekļu ziedojumi un ziedojumi upuru traukā	1138,96
No reliģiskajiem pakalpojumiem	90
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	360
Izmaksas apkalpojošajam personālam	25,1
Inventāra iegādei	4,78
Lūgšanas nama uzturēšanai (ēkas nodoklis, zemes rentes un apdrošināšanas maksājumi, kurināmais)	336,32
Iemaksas reliģiskajam centram	20
Iemaksas miera fondam	20,40
Pārējie izdevumi	169
1987. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
Atlikums uz 1987. g. 1. janvāri	1715,31
Labprātīgi ziedojumi (upuru traukā un atsevišķi)	3076
Izdevumi (RUB)	
Izmaksas kulta kalpotājiem	360
Izmaksas apkalpojošajam personālam (kurinātājam, sētniekam, sargam)	360
Sveču iegādei	69,12
Remontiem	1688
Lūgšanas nama uzturēšanai (ēkas nodoklis, zemes rentes un apdrošināšanas maksājumi, kurināmais)	277,01
Iemaksas reliģiskajam centram	120
Pārējie izdevumi	400,39

3.3. tabula

Baznīcas 1978, - 1986., 1988. gada budžeti

1978. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
atlikums no iepriekšējā gada	1646,34
ieņēmumi	1722,39
izdevumi	1002,48
Par baznīcu samaksātais nodoklis	409,99
iemaksātais konsistorijas vispārējām vajadzībām	20
mācītāja alga	30
iemaksātais miera fondam	20
1979. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
atlikums no iepriekšējā gada	2366,25
ieņēmumi	2306,17
izdevumi	2270,32
Par baznīcu samaksātais nodoklis	300,57
iemaksātais konsistorijas vispārējām vajadzībām	20
iemaksātais pensiju k.	30
iemaksātais teoloģijas s	50
mācītāja alga	30
iemaksātais miera fondam	20
1980. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
atlikums no iepriekšējā gada	2402,10
ieņēmumi	2152,71
izdevumi	1992,41
Par baznīcu samaksātais nodoklis	355,32
iemaksātais konsistorijas vispārējām vajadzībām	20
iemaksātais pensiju k.	30
iemaksātais teoloģijas s	50
mācītāja alga	30
iemaksātais miera fondam	200
1981. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
atlikums no iepriekšējā gada	2562,40
ieņēmumi	2582,52
izdevumi	1573,18
Par baznīcu samaksātais nodoklis	331,53
iemaksātais konsistorijas vispārējām vajadzībām	20
iemaksātais pensiju k.	20
iemaksātais teoloģijas s	50
mācītāja alga	30
iemaksātais miera fondam	60

1982. gads²⁵⁹	
Ieņēmumi (RUB)	
atlikums no iepriekšējā gada	3571,74
ieņēmumi	2154,70
izdevumi	2599,63
iemaksātais konsistorijas vispārējām vajadzībām	20
iemaksātais pensiju k.	30
iemaksātais teoloģijas s	50
mācītāja alga	30
1983. gads²⁶⁰	
Ieņēmumi (RUB)	
atlikums no iepriekšējā gada	3126,81
ieņēmumi	2038,66
izdevumi	2201,17
iemaksātais konsistorijas vispārējām vajadzībām	20
iemaksātais pensiju k.	30
iemaksātais teoloģijas s	60
mācītāja alga	30
1984. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
atlikums no iepriekšējā gada	2964,30
ieņēmumi	2255,70
izdevumi	2340
iemaksātais konsistorijas vispārējām vajadzībām	20
iemaksātais pensiju k.	30
iemaksātais teoloģijas s	10
mācītāja alga	30
1985. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
atlikums no iepriekšējā gada	2880
ieņēmumi	1977
izdevumi	3092,37
iemaksātais konsistorijas vispārējām vajadzībām	20
iemaksātais pensiju k.	20
iemaksātais teoloģijas s	10
mācītāja alga	30
iemaksātais miera fondam	200
1986. gads	
Ieņēmumi (RUB)	
atlikums no iepriekšējā gada	1764,63
ieņēmumi	3255,08
izdevumi	3304,40
iemaksātais konsistorijas vispārējām vajadzībām	20
iemaksātais pensiju k.	50

²⁵⁹ Pēterupes Evaņģēliski luteriskā draudze. Atskaites. 7. lpp. [Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs].

²⁶⁰ LELB Virsvaldes arhīvs, 1. f., 1. apr., 242. l. Nenumurēta.

iemaksātais teoloģijas s	70
mācītāja alga	360
1988. gads²⁶¹	
Ieņēmumi (RUB)	
atlikums no iepriekšējā gada	1516,79
ieņēmumi	3873
izdevumi	4055
Par baznīcu samaksātais nodoklis	277,01
iemaksātais konsistorijas vispārējām vajadzībām	20
iemaksātais pensiju k.	40
iemaksātais teoloģijas s	50
mācītāja alga	50
iemaksātais miera fondam	50

---

²⁶¹ Pēterupes Evaņģēliski luteriskā draudze. Atskaites. 7. lpp. [Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvs].

Bakalaura darbs „Pēterupes evaņģēliski luteriskās baznīcas un draudzes vēsture (1945.–1988.)” izstrādāts LU Vēstures un filozofijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Laura Buša   10.05.2009.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: asociētais profesors Aleksandrs Gavriļins

Recenzents: docents Jānis Ķeruss

Darbs iesniegts 15.05.2009.

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

prot. Nr.   , vērtējums

Komisijas sekretārs: